

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBA**

TVIRTINU
Direktorius

**SKAMBUČIŲ INICIJAVIMO VIEŠAJAME RYŠIŲ TINKLE, TEIKIAMAME
FIKSUOTOJE VIETOJE, RINKOS TYRIMO ATASKAITA**

2014 m. _____ d. Nr. (43.4) LD-
Vilnius

Vilnius

Turinys

1.	Įvadas	3
1.1.	Elektroninių ryšių rinkų tyrimų teisinis pagrindas Lietuvos Respublikoje	3
1.2.	Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimų apžvalga	6
1.3.	Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo proceso apžvalga	8
2.	Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos apibrėžimas	10
2.1.	Skambučių inicijavimo paslaugų technologinis apibrėžimas	10
2.2.	Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo būdai	15
2.3.	Skambučių inicijavimo paslaugų pakeičiamumo analizė	19
2.3.1.	Skambučių inicijavimo paslaugų pakeičiamumo paklausos atžvilgiu analizė	19
2.3.2.	Skambučių inicijavimo paslaugų pakeičiamumo pasiūlos atžvilgiu analizė	24
2.4.	Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos apibrėžimas	27
2.5.	Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos geografinė aprėptis	27
2.6.	Antrojo skyriaus apibendrinimas	28
3.	Konkurencijos veiksmingumo Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje tyrimas ir didelę įtaką šioje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas	29
3.1.	Konkurencijos veiksmingumo Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje tyrimas	29
3.1.1.	Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dydis ir struktūra	29
3.1.2.	Susietos paslaugos	34
3.1.3.	Pirkėjo derybinė galia	35
3.1.4.	Įėjimo į rinką barjerai	38
3.1.5.	Egzistuojanti ir potenciali konkurencija	46
3.2.	Didelę įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje, turintis ūkio subjektas	50
4.	Įpareigojimų didelę įtaką rinkoje turinčiam ūkio subjektui nustatymas	52
4.1.	Ūkio subjektui TEO LT, AB esami nustatyti įpareigojimai	53
4.2.	Ūkio subjektui TEO LT, AB anksčiau nustatytų įpareigojimų nustatymas, keitimas ir (ar) naikinimas	55
4.2.1.	Ūkio subjektui TEO LT, AB paliekami galioti įpareigojimai	56
4.2.2.	Ūkio subjektui TEO LT, AB keičiami įpareigojimai	57
4.2.3.	Ūkio subjektui TEO LT, AB naikinami įpareigojimai	61
1 priedas.	Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo anketos respondentų sąrašas	63
2 priedas.	Trijų kriterijų testas	64
3 priedas.	Ūkio subjekto ir susijusių ūkio subjektų grupės sąvokos	71
4 priedas.	TEO LT, AB ir susiję asmenys	72
5 priedas.	TEO teikiamų prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugų didmeniniams klientams pardavimo skatinimo akcija	73

1. Įvadas

1.1. Elektroninių ryšių rinkų tyrimų teisinis pagrindas Lietuvos Respublikoje

2004 m. gegužės 1 d. įsigaliojęs Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas (toliau – Įstatymas) perkėlė Europos Sąjungos reguliavimo sistemos (angl. *New Regulatory Framework*) nuostatas į nacionalinę teisę. Įstatymu ir jo pakeitimais perkelti šie Europos Sąjungos teisės aktai:

1. 1997 m. lapkričio 28 d. Tarybos sprendimas 97/838/EB dėl Europos Bendrijos pritarimo, kiek tai susiję su jos kompetencija, PPO derybų dėl pagrindinių telekomunikacijų paslaugų rezultatams (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 11 skyrius, 27 tomas, p. 69).

2. 1998 m. kovo 30 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl principų, taikomų organizacijoms, atsakingoms už vartotojų ginčų sprendimą ne teismo tvarka.

3. 1998 m. lapkričio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/84/EB dėl sąlygine prieiga grindžiamų paslaugų ir sąlyginės prieigos paslaugų teisinės apsaugos (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 6 skyrius, 3 tomas, p. 147).

4. 1999 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/5/EB dėl radijo ryšio įrenginių ir telekomunikacijų galinių įrenginių bei abipusio jų atitikties pripažinimo (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 23 tomas, p. 254).

5. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 676/2002/EB dėl radijo spektro politikos teisinio reguliavimo pagrindų Europos bendrijoje (Sprendimas dėl radijo spektro) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 317).

6. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (Prieigos direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 323) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37) (toliau – Prieigos direktyva).

7. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/20/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų leidimo (Leidimų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 337) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37).

8. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 349) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37) (toliau – Pagrindų direktyva).

9. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 367) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL 2009 L 337, p. 11) (toliau – Universaliųjų paslaugų direktyva).

10. 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 514) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL 2009 L 337, p. 11).

11. 2002 m. rugsėjo 16 d. Komisijos direktyva 2002/77/EB dėl konkurencijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų rinkoje (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 8 skyrius, 2 tomas, p. 178).

12. 2003 m. liepos 25 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl vietos nustatymo informacijos elektroninių ryšių tinkluose siekiant teikti vietos nustatymu pagrįstos pagalbos skambučių paslaugas tvarkymo.

13. 2004 m. spalio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo (OL 2004 L 364, p. 1).

14. 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/108/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su elektromagnetiniu suderinamumu, suderinimo, panaikinti Direktyvą 89/336/EEB (OL 2004 L 390, p. 24).

15. 2008 m. birželio 20 d. Europos Komisijos direktyva 2008/63/EB dėl konkurencijos telekomunikacijų galinių įrenginių rinkose (OL 2008 L 162, p. 20).

16. 2013 m. birželio 24 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 611/2013 dėl priemonių, kurios pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/58/EB dėl privatumo ir elektroninių ryšių taikomos pranešimams apie asmens duomenų saugumo pažeidimus (OL 2013 L 173, p. 2).

Įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) tikslas – veiksminga konkurencija elektroninių ryšių srityje, efektyvus elektroninių ryšių išteklių naudojimas bei užtikrinta elektroninių ryšių paslaugų vartotojų teisių apsauga.

Įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje išskirti Tarnybos uždaviniai:

1) užtikrinti sąlygas, reikalingas veiksmingai konkurencijai elektroninių ryšių, pirmiausia perduodant informacijos turinį elektroninių ryšių tinklais, rinkose, taip pat užtikrinti, kad nebūtų diskriminuojami ūkio subjektai, teikiantys elektroninių ryšių tinklus ir (arba) elektroninių ryšių paslaugas, bei skatinti elektroninių ryšių infrastruktūros plėtrą ir vystymą;

2) užtikrinti elektroninių ryšių paslaugų gavėjų, įskaitant neįgaliųjų, senyvo amžiaus ir specialių socialinių poreikių turinčių paslaugų gavėjų (fizinį asmenų, dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčių, neįgijusių arba praradusių gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime), teisių ir teisėtų interesų apsaugą, ypač užtikrindama paprastas ir nebrangias ginčų sprendimo procedūras ir skatinant viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo sąlygų ir tarifų skaidrumą, ir pagal kompetenciją užtikrinti galimybę naudotis universaliomis paslaugomis bei galimybę galutiniams paslaugų gavėjams turėti prieigą prie pasirinktos informacijos ir ją platinti teisės aktų nustatyta tvarka, taip pat galimybę naudotis pasirinkta programine įranga ir paslaugomis;

3) skatinti efektyvias ilgalaikes investicijas ir naujovių diegimą, taip pat elektroninių ryšių plėtrą;

4) užtikrinti efektyvų elektroninių ryšių išteklių naudojimą, taip pat kad būtų pakankamai nacionalinių telefono ryšio numerių išteklių, reikalingų viešosioms elektroninių ryšių paslaugoms teikti, kad numeracijos planai ir procedūros būtų taikomi tokiu būdu, kuris užtikrintų vienodas visų viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjų galimybę, ypač užtikrindama, kad ūkio subjektai, kuriems skirti nacionalinių telefono ryšio numerių ištekliai, nediskriminuotų kitų elektroninių ryšių paslaugų teikėjų, kiek tai susiję su numeracijos sekomis, naudojamomis jų paslaugoms pasiekti;

5) pagal savo kompetenciją užtikrinti, kad Lietuvos Respublikoje naudojama aparatūra ir įrenginiai atitiktų Lietuvos Respublikoje galiojančius privalomus reikalavimus, užtikrinti aparatūros ir įrenginių elektromagnetinį suderinamumą;

6) pagal kompetenciją skatinti Europos Sąjungos vidaus rinkos plėtrą ir suderintą elektroninių ryšių reguliavimą Europos Sąjungoje;

7) bendradarbiauti su kompetentingomis institucijomis, tarp jų ir su Valstybine duomenų apsaugos inspekcija, kad būtų užtikrinta žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumo teisė, kiek tai susiję su asmens duomenų tvarkymu;

8) užtikrinti, kad operatoriai ir elektroninių ryšių paslaugų teikėjai vykdytų įpareigojimus, kurie gali būti nustatyti valstybės gynybos, nacionalinio saugumo ir viešosios tvarkos palaikymo interesais, taip pat ypatingų situacijų atvejais;

9) užtikrinti, kad viešųjų ryšių tinklų ir (arba) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjai įgyvendintų tinkamas technines ir organizacines priemones savo teikiamų viešųjų ryšių tinklų ir (arba) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų saugumui ir vientisumui užtikrinti.

Pagal Įstatymo 14 straipsnio 1 dalį, konkurencijos priežiūros elektroninių ryšių srityje Tarnyba siekia, kad būtų sudarytos sąlygos veiksmingos konkurencijos elektroninių ryšių srityje egzistavimui ir plėtrai bei sąlygos, užkertančios kelią ūkio subjektams piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje.

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalis numato, kad Tarnybos atliekamo rinkos tyrimo tikslas – siekti, kad elektroninių ryšių srityje būtų užtikrinta veiksminga konkurencija, o didelę įtaką turintiems ūkio subjektams būtų užkirstas kelias piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje, o to paties straipsnio 20 dalis nustato, kad atlikdama rinkos tyrimą, kurio metu sprendžiama, ar ūkio subjektas turi didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, ir nustato įpareigojimus didelę įtaką rinkoje turintiems ūkio subjektams, Tarnyba atsižvelgia į atitinkamas tarptautinių sutarčių ir (arba) susitarimų nuostatas ir pagal kompetenciją užtikrina šių sutarčių ir (arba) susitarimų laikymąsi ir įgyvendinimą Lietuvos Respublikoje.

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje yra nurodyta, kad Tarnyba nustato rinkos tyrimo taisykles. Rinkos tyrimo taisyklės yra patvirtintos Tarnybos direktoriaus 2004 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 1V-297 „Dėl Rinkos tyrimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės).

Taisyklės parengtos:

- 1) vadovaujantis Įstatymu;
- 2) įgyvendinant Pagrindų direktyvą;
- 3) įgyvendinant Prieigos direktyvą;
- 4) atsižvelgiant į 2007 m. gruodžio 17 d. Komisijos rekomendaciją 2007/879/EB dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex-ante* reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (OL 2007 L 344, p. 65) (toliau – Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacija);
- 5) atsižvelgiant į 2002 m. Komisijos gaires dėl rinkos tyrimo ir didelės įtakos vertinimo rinkoje pagal Bendrijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų reguliavimo sistemą (toliau – Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairės);
- 6) atsižvelgiant į 2008 m. spalio 15 d. Komisijos rekomendaciją 2008/850/EB dėl Europos Parlamento ir Tarnybos direktyvos 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos 7 straipsnyje numatytų pranešimų, terminų ir konsultacijų (OL 2008 L 301, p. 23) (toliau – Pranešimų rekomendacija);
- 7) atsižvelgiant į Europos Reguliuotojų Grupės (angl. *European Regulatory Group, ERG*) elektroninių ryšių tinklams ir paslaugoms bendrą poziciją dėl požiūrio į tinkamas priemones naujoje reguliavimo sistemoje (EGR (03) 30 rev1 bei EGR (06) 33) (toliau – Bendra pozicija dėl priemonių).

Tarnyba atlieka Skambučių inicijavimo viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkos¹ (toliau – Skambučių inicijavimo paslaugų rinka) tyrimą vadovaudamasi:

1. Pagrindų direktyvą;
2. Įstatymu;
3. Taisyklėmis;
4. Tarnybos direktoriaus 2013 m. liepos 3 d. įsakymu Nr. 1V-1026 „Dėl Skambučių inicijavimo viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkos tyrimo“; bei atsižvelgdama į:
 1. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gaires;
 2. Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendaciją;

¹ Atsižvelgiant į tai, kad sąvoka „Viešasis telefono ryšio tinklas“, 2011 m. atlikus Įstatymo pakeitimus, buvo pakeista sąvoka „Viešasis ryšių tinklas“ – atitinkamai keičiamas ir nagrinėjamos rinkos apibrėžimas.

3. Pranešimų rekomendaciją;
4. Bendrą poziciją dėl priemonių;
5. Europos Reguliuotojų grupės parengtą dokumentą „Trijų kriterijų taikymo gairės“ (angl. *Guidance on the application of the three criteria*) (toliau – Trijų kriterijų taikymo gairės).

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 9 dalį, Tarnyba privalo atlikti atitinkamos rinkos tyrimą ne rečiau kaip vieną kartą per 3 metus nuo ankstesnio galutinio sprendimo dėl šios rinkos tyrimo rezultatų priėmimo, tuo atveju, jeigu atitinkama rinka anksčiau buvo tirta, arba ne rečiau kaip vieną kartą per 2 metus Europos Komisijai pakeitus rekomendaciją, nustatančią atitinkamas produktų ir paslaugų rinkas, jeigu atitinkama rinka nebuvo tirta. Tarnyba, suderinusi su Europos Komisija, turi teisę pratęsti šioje dalyje nustatytą 3 metų terminą, bet ne ilgiau kaip 3 papildomais metais.

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 4 dalį, Tarnyba taip pat turi teisę atlikti rinkos tyrimą:

- 1) suinteresuotų ūkio subjektų prašymu;
- 2) valstybės ar savivaldybių institucijų prašymu;
- 3) savo iniciatyva.

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad rinkos tyrimo procedūrą sudaro šie etapai:

- 1) atitinkamos rinkos (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas;
- 2) tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas;
- 3) Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams.

1.2. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimų apžvalga

Laikotarpiu nuo 2005 m. lapkričio 25 d. iki 2006 m. birželio 27 d. buvo atliktas pirmasis Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimas (tiriamasis laikotarpis: 2001 m. sausio 1 d. – 2005 m. rugsėjo 30 d.) (toliau – 2006 m. rinkos tyrimas). 2006 m. rinkos tyrimas buvo pradėtas Tarnybos direktoriaus 2005 m. lapkričio 25 d. įsakymu Nr. 1V-1021 „Dėl Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkos tyrimo“. Jo metu buvo atskleista, kad konkurencija Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje nėra veiksminga, nes:

1. „išanalizavus pagrindinius kriterijus (rinkos dydį, susietas paslaugas, pirkėjo derybinę galią ir įėjimo į rinką barjerus), kuriais remiantis sprendžiama, ar konkurencija toje rinkoje yra veiksminga, nustatyta, kad:

- 1.1. Skambučių inicijavimo rinkoje TEO LT, AB užima 97,4 procento rinkos dalies;
- 1.2. TEO LT, AB, taikydama atitinkamą tinklų sujungimo kainodarą, parduoda susietas paslaugas, t. y. skambučių inicijavimo paslaugą kartu su vidinio tranzito paslauga;
- 1.3. skambučių inicijavimo paslaugos gavėjai Skambučių inicijavimo rinkoje neturi pirkėjo derybinės galios TEO LT, AB atžvilgiu;
- 1.4. įėjimo į Skambučių inicijavimo rinką barjerai yra aukšti;

2. atlikus konkurencijos veiksmingumo Skambučių inicijavimo rinkoje analizę <...> išskirtos šios konkurencijos problemos:

2.1. TEO LT, AB taiko per aukštas skambučių inicijavimo paslaugos kainas, nes: TEO LT, AB turi iniciatyvą didinti skambučių inicijavimo paslaugos kainas ir taip riboti kitų ūkio subjektų konkurencines galimybes teikti viešąsias telefono ryšio paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams; TEO LT, AB Tinkle teikiamai skambučių inicijavimo paslaugai taikoma kaina yra viena aukščiausių Europos Sąjungoje;

2.2. TEO LT, AB turi ekonominį interesą ir galimybes nesuteikti prieigos, vilkinti derybas dėl tinklų sujungimo, nes: dėl TEO LT, AB išankstiniame pasiūlyme nustatytų papildomų sąlygų, verčiančių rinktis tinklų sujungimą tranzitiniu lygiu, o ne vietiniu lygiu, kitas ūkio subjektas, siekdamas, kad jo abonentas pasiektų TEO LT, AB abonentą, yra priverstas pirkti ne tik skambučių inicijavimo paslaugą, bet ir vidinio tranzito paslaugą; nesuteikdama prieigos, TEO LT, AB apriboja

kitų ūkio subjektų galimybes konkuruoti su TEO LT, AB, teikiant viešąsias telefono ryšio paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams, tarp jų ir vartotojams;

2.3. TEO LT, AB, teikdama skambučių inicijavimo paslaugą, turi iniciatyvą ir galimybes diskriminuoti skambučių inicijavimo paslaugos gavėjus, nes: TEO LT, AB taiko skirtingas skambučių inicijavimo paslaugos kainas skirtingiems skambučių inicijavimo paslaugų gavėjams; TEO LT, AB turi iniciatyvą ir galimybes teikti skambučių inicijavimo paslaugą kitiems ūkio subjektams blogesnėmis sąlygomis nei sau; TEO LT, AB, diskriminuodama skambučių inicijavimo paslaugos gavėjus, apriboja jų konkurencines galimybes teikti viešąsias telefono ryšio paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams.“

Tarnyba, atsižvelgdama į anksčiau paminėtus faktus, Tarnybos direktoriaus 2006 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1V-776 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ (toliau – 2006 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. 1V-776), ūkio subjektą TEO LT, AB pripažino turinčiu didelę įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje ir jam nustatė toliau nurodytus įpareigojimus:

1. įpareigojimą suteikti prieigą (Įstatymo 21 straipsnis);
2. nediskriminavimo įpareigojimą (Įstatymo 19 straipsnis);
3. skaidrumo įpareigojimą (Įstatymo 18 straipsnis);
4. kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus (Įstatymo 23 straipsnis);
5. apskaitos atskyrimo įpareigojimą (Įstatymo 20 straipsnis).

Šis Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimas pradėtas vadovaujantis Įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 3 punktu Tarnybos direktoriaus 2013 m. liepos 3 d. įsakymu Nr. 1V-1026 „Dėl Skambučių inicijavimo viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkos tyrimo“. Tarnyba Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimą pradėjo savo iniciatyva. Pagrindinės aplinkybės, lėmusios sprendimą atlikti Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimą yra šios:

1. Įstatymo 16 straipsnio 9 dalyje nurodyta, kad Tarnyba „privalo atlikti atitinkamos rinkos tyrimą ne rečiau kaip vieną kartą per 3 metus nuo ankstesnio sprendimo dėl šios rinkos tyrimo rezultatų priėmimo <...> Ryšių reguliavimo tarnyba, suderinusi su Europos Komisija, turi teisę pratęsti šioje dalyje numatytą 3 metų terminą, bet ne ilgiau nei 3 papildomais metais.“ Kadangi paskutinio Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo rezultatai buvo paskelbti 2006 m., Tarnyba, atsižvelgdama į Įstatymo 16 straipsnio 9 dalies nuostatas, privalo atlikti Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimą.

2. 2013 m. Tarnyba baigė Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimą ir Tarnybos direktoriaus 2013 m. liepos 16 d. įsakymu Nr. 1V-1090 „Dėl kai kurių Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus įsakymų pripažinimo netekusiais galios“ nuo 2014 m. sausio 1 d. panaikino TEO LT, AB (toliau – TEO) minėtose rinkose nustatytus įpareigojimus. Viena iš įpareigojimų naikinimo priežasčių buvo tai, kad vertikaliai susijusių elektroninių ryšių paslaugų², įskaitant Skambučių inicijavimo viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, paslaugas, reguliavimas ir reguliavimo peržiūra sumažina įėjimo į minėtų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų rinkas barjerus ir sudaro sąlygas vystytis veiksmingai konkurencijai. 2013 m. liepos 16 d. Tarnyba gavo Europos Komisijos 2013 m. liepos 12 d.

² Šios paslaugos apima elektroninių ryšių paslaugas, teikiamas: Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje; Skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose telefono ryšio tinkluose, teikiamuose fiksuotoje vietoje, rinkoje; Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje; Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsieta prieigą) fiksuotoje vietoje, rinkoje; Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinkoje.

sprendimą Nr. C(2013) 4568 final, kuriame Europos Komisija pateikė savo nuomonę dėl Tarnybos sprendimų projektų Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkose. Europos Komisija nurodė, jog Tarnyba gali priimti siūlomas priemones, tačiau pastabų dalyje paragino Tarnybą nedelsiant pakoreguoti atitinkamų didmeninių rinkų reguliavimą ir dėl to konsultuotis nacionaliniu ir Europos Sąjungos lygiu.

3. Nuo 2013 m. balandžio 1 d. buvo pakeistos skambučių užbaigimo TEO viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, kainos ir minėtų paslaugų kainų nustatymo principai. Iki 2013 m. balandžio 1 d. TEO taikė tokias skambučių užbaigimo TEO viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, kainas: 4,26 ct/min. piko metu (be PVM), 1,16 ct/min. ne piko metu (be PVM) ir 0,69 ct/min. už skambučio sudarymą (be PVM). Nuo 2013 m. balandžio 1 d. skambučių užbaigimo TEO viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, kainos nėra diferencijuojamos į kainas piko ir ne piko metu, o taip pat į skambučių užbaigimo viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, kainas vietiniame ir nacionaliniame lygmenyje ir yra nustatyta viena 2,11 ct/min. (be PVM) paslaugos kaina. Tačiau TEO teikiamų Skambučių inicijavimo viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, paslaugų, kurios technologiškai yra panašios į skambučių užbaigimo viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, paslaugas, kaina yra diferencijuojama į kainas piko ir ne piko metu, o taip pat į kainas vietiniame ir nacionaliniame lygmenyje. TEO taiko tokias Skambučių inicijavimo viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, paslaugų kainas: 4,26 ct/min. piko metu (be PVM), 1,16 ct/min. ne piko metu (be PVM) ir 0,69 ct/min. už skambučio sudarymą (be PVM). Pastebėtina tai, kad TEO viešųjų telefono ryšio paslaugų kainodarą, kai apmokestinama pokalbio minutė, keičia vadinamąja „flat-rate“ kainodara, kai už tam tikrą užmokestį suteikiama tam tikra pokalbių trukmė ir kainos nėra diferencijuojamos į vietinių ir tarpmiestinių skambučių kainas, bei kainas piko ir ne piko metu.

Taigi, atsižvelgiant į Įstatymo 16 straipsnio 9 dalies reikalavimus, o taip pat pasikeitusią situaciją reguliuojant ir teikiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas ir didmenines elektroninių ryšių paslaugas, yra tikslinga ištirti, ar konkurencija Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje yra veiksminga, ir, nustačius konkurencijos veiksmingumo pakitimus, atitinkamai nustatyti, pakeisti ir (arba) panaikinti įpareigojimus didelę įtaką turinčiam ūkio subjektui.

1.3. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo proceso apžvalga

Šis Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimas buvo pradėtas Tarnybos iniciatyva (Įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 3 punktą ir 16 straipsnio 9 dalį) Tarnybos direktoriaus 2013 m. liepos 3 d. įsakymu Nr. 1V-1026 „Dėl Skambučių inicijavimo viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkos tyrimo“. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo tiriamasis laikotarpis yra 2006 m. sausio 1 d. – 2012 m. gruodžio 31 d. (toliau – tiriamasis laikotarpis).

Tarnyba, siekdama surinkti Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimui reikalingą informaciją, 2013 m. liepos 3 d. raštu Nr. (43.4)-1B-3341 „Dėl rinkos tyrimo anketos“ informavo skambučių inicijavimo viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, paslaugų (toliau – Skambučių inicijavimo paslaugos) teikėjus ir gavėjus bei kitus suinteresuotus asmenis (toliau – respondentai) apie Tarnybos interneto svetainėje skelbiamą Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo anketą (toliau – anketa). Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu buvo apklausti 44 respondentai (žr. 1 priedą). Anketoje Tarnyba pateikė klausimus, kuriais siekta surinkti duomenis, kurių pagalba bus nustatyti viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjai, teikiantys Skambučių inicijavimo paslaugas, Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalyvių tarpusavio sąsaja ir kita informacija, padėsianti įvertinti tiriamuoju laikotarpiu vyrausias konkurencines sąlygas Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje.

Pagal Taisyklių 10 punktą, „Tarnyba, atlikdama rinkos tyrimą, gali naudotis bet kuria turima ar prieinama informacija apie atitinkamą rinką ir (ar) ūkio subjektus, taip pat ir kitų rinkos tyrimų metu surinkta informacija, ūkio subjektų pareikštais vertinimais“. Atsižvelgiant į tai, šiam Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimui atlikti naudojamos anketos, kitų Tarnybos atliktų rinkų tyrimų metu surinkta informacija (įskaitant 2006 m. baigtą Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimą), Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų aprašo, patvirtinto Tarnybos direktoriaus 2005 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 1V-340 „Dėl Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų aprašo patvirtinimo“, nustatyta tvarka ir sąlygomis pateikta informacija, taip pat kita Tarnybos turima ar viešai paskelbta informacija.

Kaip yra nustatyta Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje, atitinkamos rinkos tyrimo procedūrą sudaro šie etapai:

1) „atitinkamos rinkos (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas;

2) tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas;

3) šio Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams.“

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, remiantis Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos priedu, Skambučių inicijavimo paslaugų rinka yra priskiriama prie rinkų, kurioms galima taikyti *ex ante* reguliavimą. Tačiau šio Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu Europos Komisija pradėjo konsultaciją su Europos Sąjungos valstybių narių atitinkamomis reguliavimo institucijomis bei rinkos dalyviais dėl Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos peržiūros. Peržiūrėtos Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos projekte Skambučių inicijavimo paslaugų rinka nėra nurodyta kaip atitinkama elektroninių ryšių paslaugų rinka, kurioje gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas. Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos 2 punkte nurodyta, kad siekiant rinkoje, kuri nėra nurodyta Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos priede, taikyti *ex ante* reguliavimą, reikia atlikti trijų kriterijų testą ir įrodyti, kad visi trijų kriterijų testo kriterijai yra tenkinami. Toks pats reikalavimas yra numatytas ir peržiūros Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos projekte.

Atsižvelgdama į aukščiau aprašytas aplinkybes, Tarnyba, siekdama sumažinti elektroninių ryšių tinklų ir elektroninių ryšių paslaugų teikėjų bei Europos Komisijos galimų klausimų dėl *ex ante* reguliavimo pagrįstumo Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje riziką ir įvertinti, ar Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje *ex ante* reguliavimas yra taikytinas, papildomai atliks trijų kriterijų testą.

Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu apklausti Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjai ir gavėjai:

1. Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjas – operatorius, teikiantis Skambučių inicijavimo paslaugas, teikiamas viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje.

2. Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjas – operatorius ir (arba) elektroninių ryšių paslaugų teikėjas, kuris naudojasi (perka) ir (arba) ketina pasinaudoti (pirkti) Skambučių inicijavimo paslaugomis, teikiamomis viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje.

Atsižvelgiant į išdėstytą, Tarnybos parengtoje Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo ataskaitoje (toliau – ataskaita) pateikiama aukščiau nurodytų Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo procedūros etapų analizė ir trijų kriterijų testas. Ataskaita ir trijų kriterijų testas parengti remiantis atsakymais į anketas, Tarnybos disponuojama informacija, kitų Tarnybos atliktų rinkų tyrimų bei kita viešai prieinama informacija. Trijų kriterijų testas yra pateiktas ataskaitos 2 priede.

2. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos apibrėžimas

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 1 punkte ir Taisyklių 8.1 papunktyje nurodyta, jog pirmasis Tarnybos atliekamo atitinkamos rinkos tyrimo procedūros etapas yra atitinkamos rinkos (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimą, nurodytą Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas. Atitinkamo produkto (paslaugos) rinkos apibrėžimo tikslas yra nustatyti visus produktus (paslaugas), kurie paslaugos gavėjų ir teikėjų požiūriu yra tinkamas pakaitalas vienas kitam pagal jų savybes, naudojimą ir kainas.

Taisyklių 15 punkte nurodyta, kad „Atitinkama rinka apibrėžiama apibūdinant ją sudarančius produktus (paslaugas) ir įvertinant atitinkamos rinkos geografinę aprėptį, atsižvelgiant į pradinį produktus (paslaugas) ir pradinę geografinę teritoriją. Atitinkamą rinką sudaro visi produktai (paslaugos), kurie yra pakankamai pakeičiami tarpusavyje, atsižvelgiant į jų objektyvias charakteristikas, kainas ir (ar) paskirtį, taip pat į konkurencijos sąlygas ir paklausos bei pasiūlos struktūrą tiriamoje rinkoje. Atitinkamos rinkos geografinė aprėptis yra geografinė teritorija, kurioje atitinkami ūkio subjektai dalyvauja atitinkamų produktų (paslaugų) pasiūloje bei paklausoje, kurioje konkurencijos sąlygos yra panašios ar pakankamai homogeniškos ir kuri gali būti atskirta nuo kaimyninių teritorijų, kuriose vyraujančios konkurencijos sąlygos yra pastebimai skirtingos.“

Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 59 punkte nustatyta, kad atitinkamos rinkos geografinė aprėptis yra įvertinama remiantis dviem pagrindiniais rodikliais:

1. Atitinkamo tinklo padengiama teritorija.
2. Egzistuojančiais teisiniais ir kitais reguliuojamojo pobūdžio instrumentais.

Toliau šiame ataskaitos skyriuje yra apibrėžiama Skambučių inicijavimo paslaugų rinka.

2.1. Skambučių inicijavimo paslaugų technologinis apibrėžimas

Skambučių sudėtinių dalių apibrėžimas

Įstatymo 3 straipsnio 55 dalyje skambutis apibrėžiamas kaip „viešųjų telefono ryšio paslaugų priemonėmis sukurtas sujungimas, suteikiantis dvipusio ryšio galimybę“. Atsižvelgiant į Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos aiškinamajame memorandume³ pateiktą informaciją, skambutis viešajame ryšių tinkle yra sudarytas iš trijų pagrindinių elementų: skambučio inicijavimo viešajame ryšių tinkle; skambučio tranzito (atskiris atvejais tranzito elemento gali ir nebūti) viešajame ryšių tinkle; skambučio užbaigimo viešajame ryšių tinkle. Atsižvelgiant į skambučio kelių viešuoju ryšių tinklu nuo skambučio inicijavimo iki jo užbaigimo, skambučio struktūrinės dalis galima apibrėžti taip:

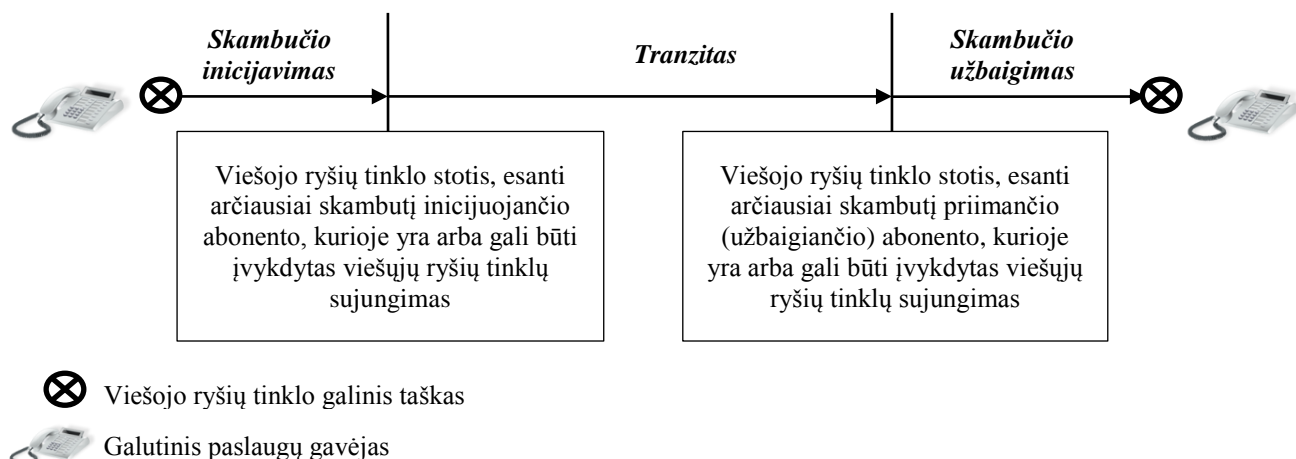
- *Skambučio inicijavimas* – tai skambučio perdavimas nuo viešojo ryšių tinklo, kuriame yra inicijuojamas skambutis, galinio taško iki to paties viešojo ryšių tinklo stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai skambutį inicijuojančio abonento ir kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas (arba tinklų sujungimo taškas).
- *Tranzitas* – tai skambučio perdavimas nuo viešojo ryšių tinklo, stoties (neįskaitant šios stoties), esančios arčiausiai skambinančiojo abonento, kurioje yra arba gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas, iki viešojo ryšių tinklo stoties (neįskaitant šios stoties), esančios arčiausiai abonento, kuriam skambinama, kurioje yra arba gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas,

³ 2007 m. lapkričio 13 d. Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos aiškinamasis memorandumas (angl. Explanatory note accompanying document to the Commission Recommendation on Relevant Product and Services Markets within the electronic communications sector susceptible to *ex ante* regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services) https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/sec_2007_1483_2_0.pdf

per vieną (ar daugiau) viešojo ryšių tinklo stotį (stotis) arba viešųjų ryšių tinklų stotis, kurios nėra nei arčiausiai skambinančiojo abonento, nei arčiausiai abonento, kuriam skambinama. Viešojo ryšių tinklo stotis, per kurią yra vykdomas tranzitas, laikoma tranzitine stotimi.

- *Skambučio užbaigimas* – tai skambučio perdavimas nuo viešojo ryšių tinklo stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai abonento, kuriam skambinama ir kurioje yra arba gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas, iki viešųjų ryšių tinklo galinio taško.

Skambučio viešajame ryšių tinkle struktūrinė schema yra pavaizduota 1 paveiksle.

1 paveikslas. Skambučio viešajame ryšių tinkle struktūrinė schema

Svarbu pabrėžti, kad pagrindiniai elementai, be kurių skambutis negalėtų būti realizuotas yra skambučio inicijavimas ir užbaigimas. Šios dvi dalys sudaro visus galimus skambučių tipus: vietinius, tarpmiestinius, tarptautinius, skambučius į kitus viešuosius ryšio tinklus. Tuo tarpu tranzito elemento buvimas priklauso nuo operatoriaus viešųjų ryšių tinklo specifikos ir skambučio maršruto, kas reiškia, jog jo buvimas nėra visada būtinas.

Skambučių inicijavimo paslaugų technologinis apibrėžimas

Įstatymo 3 straipsnio 72 dalyje yra nurodyta, kad viešasis fiksuotojo ryšio tinklas – „viešasis ryšių tinklas, kurio galiniai taškai yra fiksuoti.“ Įstatymo 3 straipsnio 65 dalyje nurodyta, kad tinklo galinis taškas – „fizinis taškas, kuriame suteikiama galimybė prijungti abonento įrangą prie viešojo ryšių tinklo. Tinkluose, kuriuose atliekamas maršruto parinkimas arba komutavimas, tinklo galinis taškas identifikuojamas konkrečiu tinklo adresu, kuris gali būti susietas su abonento telefono ryšio numeriu arba pavadinimu.“. Įstatymo 3 straipsnio 76 dalyje nurodyta, kad viešosios telefono ryšio paslaugos, teikiamos viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu, yra viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos. Lietuvoje viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo tiriamuoju laikotarpiu ir tyrimo metu buvo teikiamos penkiais būdais:

1. Metaline vytos poros linija, naudojant PSTN (angl. *Public Switched Telephone Network*) ir ISDN (angl. *Integrated Services Digital Network*) technologijas, taip pat naudojant interneto protokolo (angl. *Internet Protocol*, IP) pagrindu veikiančią duomenų perdavimo technologiją (toliau – IP technologija).

2. Bendraašio kabelio linija, naudojant IP technologiją. Bendraašio kabelio linijomis dažniausiai yra perduodami audiovizualiniai signalai, t. y. jos yra naudojamos kabelinės televizijos paslaugoms teikti. Norint šiomis linijomis teikti viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, turi būti įdiegta IP technologija, kurios pagrindu realizuojamas balso perdavimas.

3. Šviesolaidine ryšio linija, nutiesta iki galutinio paslaugų gavėjo patalpos (angl. *Fibre to the Home*, FTTH), naudojant IP technologijas.

4. Ekranuotos vytos poros linija (angl. *Shielded Twisted Pair*, STP), neekranuotos vytos poros linija (angl. *Unshielded Twisted Pair*, UTP), naudojant IP technologiją. Neekranuotos vytos poros linijos ir ekranuotos vytos poros linijos dažniausiai yra naudojamos vietinių tinklų (angl. *Local Area Network*, LAN) ir šviesolaidinių ryšio linijų, nutiestų iki pastato (angl. *Fibre to the Building*, FTTB), tinklams steigti.

5. Belaidžio ryšio linija, naudojant judriojo ryšio standarto GSM (angl. *Global System of Mobile Communications*, GSM) technologiją, kuri yra įrengiama abonto patalpoje išskirtinai viešosioms fiksautojo telefono ryšio paslaugoms teikti ir tik tais atvejais, kai nėra techninių galimybių įrengti laidinę liniją ar tokios galimybės yra neproporcingai brangios. Ši infrastruktūra dažniausiai yra įrengiama geografinėse vietovėse, nutolusiose nuo viešojo fiksautojo ryšio tinklo.

Aukščiau pateikti viešųjų fiksautojo telefono ryšio paslaugų teikimo būdai parodo, kad viešieji fiksautojo ryšio tinklai gali būti steigiami naudojant įvairias technologijas. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad viešasis fiksautojo ryšio tinklas gali būti steigiamas naudojant įvairias technologijas, šiame Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrime laikoma, kad viešasis ryšių tinklas, teikiamas fiksautojo vietoje, apibrėžiamas kaip viešasis ryšių tinklas, kurio galiniai taškai yra fiksuoti (toliau – Tinklas).

2006 m. rinkos tyrimo ataskaitoje nurodyta, kad „*Skambučių inicijavimo paslaugą technologiniu aspektu sudaro skambučių perdavimas nuo Tinklo, kuriame inicijuojamas skambutis, galinio taško iki to paties Tinklo vietinės telefono stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai skambinančiojo abonto, kurioje yra ar gali būti įvykdytas tinklų sujungimas, ir nepriklauso nuo to, į kurį tinklą skambutis išsiunčiamas.*“ Kaip matyti iš pirmajame Skambučių inicijavimo rinkos tyrime apibrėžtos Skambučių inicijavimo paslaugos, Skambučių inicijavimo paslaugos technologiškai apėmė skambučių perdavimą nuo Tinklo galinio taško iki vietinės stoties, esančios arčiausiai skambinančiojo abonto, nepaisant kur buvo siunčiamas skambutis.

Tiriamuoju laikotarpiu viešųjų ryšių tinklų sujungimas vietiniame lygmenyje nebuvo vykdomas. Viešieji ryšių tinklai buvo sujungiami tranzitiniame (nacionaliniame) lygmenyje ir elektroninių ryšių paslaugų teikėjai, kurie pirko Skambučių inicijavimo paslaugas iš TEO, pirko skambučių inicijavimą nuo Tinklo galinio taško iki vietinės stoties su II tipo tranzitu⁴. Tai reiškia, jog 2006 m. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrime apibrėžta Skambučių inicijavimo paslauga, kai skambutis perduodamas nuo Tinklo galinio taško iki vietinės stoties, tiriamuoju laikotarpiu nebuvo faktiškai perkama. Nepaisant to, pabrėžtina, kad šio Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu viešųjų ryšių tinklų sujungimas su TEO Tinklu, siekiant įsigyti Skambučių inicijavimo paslaugas, galimas tiek vietiniame, tiek nacionaliniame lygmenyse⁵.

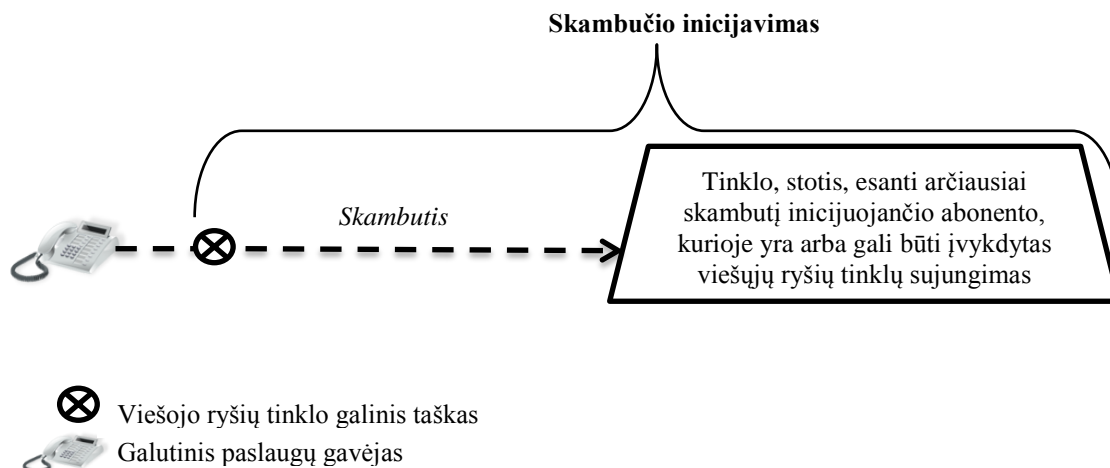
2012 m. buvo parengtos Tinklo „iš apačios į viršų“ Ilgojo Laikotarpio Vidutinių Padidėjimo Sąnaudų (angl. *Bottom-Up Long Run Average Incremental Costs*, BU-LRAIC) (toliau – BU-LRAIC) skaičiavimo metodinės gairės. BU-LRAIC skaičiavimo metodinėse gairėse nurodyta, kad efektyviai veikiantis Tinklo operatorius, diegdamas naujos kartos Tinklą (angl. *Next Generation Network*), diegtų plokščią vieno lygmens, o ne dviejų lygių (vietinio ir nacionalinio arba tranzitinio lygmens), Tinklą. Be to, pastebėtina, kad dėl naudojamos paketų komutacijos Lietuvoje veikiančių

⁴ 2006 m. užbaigto Tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksautojo vietoje, rinkos tyrimo ataskaitoje **II tipo tranzito paslauga** apibrėžta kaip „skambučių perdavimas nuo (iki) Tinklo vietinės stoties (neįskaitant šios stoties), esančios arčiausiai skambinančiojo abonto (abonentui, kuriam skambinama), kurioje yra ar gali būti įvykdytas tinklų sujungimas, iki (nuo) Tinklo tranzitinės stoties (įskaitant šią stotį), kurioje yra ar gali būti įvykdytas tinklų sujungimas.“

⁵ TEO išankstinis pasiūlymas sujungti elektroninių ryšių tinklus (2012 m. gegužės 24 d.) <http://rrt.lt/download/16340/rio-teo%202012-05-24.pdf>. TEO Tinklą sudaro 17 vietinių stočių, kuriose yra 47 vietiniai viešųjų ryšių tinklų sujungimo taškai, ir dvi, Vilniuje ir Kaune esančios, nacionalinės stotys, kurios taip pat veikia ir kaip tarptautinės stotys.

alternatyvių operatorių Tinklus sudaro viena viešojo ryšių tinklo stotis, atliekanti vietinės ir tranzitinės viešojo ryšių tinklo stoties funkcijas.

Taigi, remiantis tuo, jog Skambučių inicijavimas Tinkle nuo Tinklo galinio taško iki vietinės stoties tiriamuoju laikotarpiu nebuvo faktiškai perkamas, o efektyviai veikiantis operatorius diegtų vieno lygmens Tinklą, šiame Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrime Skambučių inicijavimo paslauga technologiniu požiūriu yra apibrėžiama kaip skambučių perdavimas nuo Tinklo, kuriame inicijuojamas skambutis, galinio taško iki to paties Tinklo stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai skambinančiojo abonento, kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas (žr. 2 paveikslą).

2 paveikslas. Skambučio inicijavimo Tinkle struktūrinė schema

Šiame Skambučių inicijavimo rinkos tyrime apibrėžta Skambučių inicijavimo paslauga apima ir 2006 m. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrime apibrėžtas paslaugas:

1. Skambučių perdavimą nuo Tinklo, kuriame inicijuojamas skambutis, galinio taško iki to paties Tinklo vietinės telefono ryšio stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai skambinančiojo abonento, kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas.

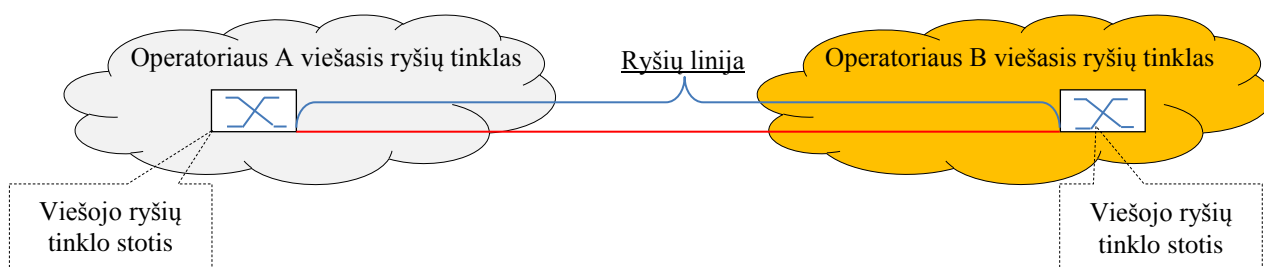
2. Skambučių perdavimą nuo Tinklo, kuriame inicijuojamas skambutis, galinio taško iki to paties Tinklo vietinės telefono ryšio stoties, kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas, teikiamą kartu su II tipo tranzito paslauga.

Skambučių inicijavimo paslauga Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrime yra suprantama kaip didmeninė paslauga, kuri yra naudojama teikti mažmenines viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas. Atsižvelgiant į viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikimo būdus, skambučiai yra sujungiami (komutuojami), naudojant grandinių komutaciją (kai viešosios telefono ryšio paslaugos yra teikiamos naudojant PSTN, ISDN ir GSM technologijas) ir paketų komutaciją, naudojant IP technologijas.

Su Skambučių inicijavimo paslauga susijusios priemonės

Viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikimas, kai skambučiai inicijuojami ir užbaigiami skirtinguose Tinkluose ir (arba) skirtinguose viešuosiuose ryšių tinkluose, nebūtų įmanomas be tinklų sujungimo. Skambučių inicijavimo paslaugų atveju tai tampa ypač aktualu, kai Skambučių inicijavimo paslauga yra perkama iš kito operatoriaus, o perkantysis operatorius, teikdamas viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, tampa atsakingas už tolimesnį skambučių nukreipimą. Įstatymo 3 straipsnio 66 dalyje tinklų sujungimas yra apibrėžiamas kaip „fizinis ar

loginis viešųjų ryšių tinklų, naudojamų to paties ar kito ūkio subjekto, sujungimas, kad vieno ūkio subjekto elektroninių ryšių paslaugų gavėjai galėtų naudotis tarpusavio ryšiu ir (arba) ryšiu su kito ūkio subjekto paslaugų gavėjais arba ūkio subjekto, tarp jų visų prieigą prie atitinkamų tinklų turinčių ūkio subjektų, teikiamomis paslaugomis.“ Įstatymo 3 straipsnio 60 dalyje nurodyta, jog susijusios priemonės – „susijusios paslaugos, elektroninių ryšių infrastruktūra, kitos su elektroninių ryšių tinklu ir (arba) elektroninių ryšių paslauga susijusios priemonės arba susiję elementai, kurie sudaro galimybę teikti elektroninių ryšių paslaugas naudojantis šiuo tinklu ir (arba) paslauga ir (ar) palengvina tokį teikimą arba sudarytų tokią galimybę, jeigu būtų naudojami.“ Viešieji ryšių tinklai yra sujungiami ryšių linijomis⁶ (toliau – ryšių linija), kurios tiesiogiai jungia komutacines stotis (žr. 3 paveikslą.).

3 paveikslas. Tinklų sujungimo struktūrinė schema

Ryšių linija yra fizinė ir (arba) loginė jungtis, leidžianti operatoriams, kurie sujungia viešuosius ryšių tinklus, apsikeisti srautais tarpusavyje, o taip pat leidžianti vieno operatoriaus elektroninių ryšių paslaugų gavėjams naudotis kito operatoriaus elektroninių ryšių paslaugomis. Ryšių liniją gali įrengti bet kuris viešuosius ryšių tinklus sujungiantis operatorius arba trečioji šalis. Atsižvelgiant į išdėstytą, darytina išvada, kad ryšių linija ir kiti viešojo ryšių tinklo elementai, reikalingi viešųjų ryšių tinklų sujungimui, yra su Skambučių inicijavimo paslaugomis susijusios priemonės, be kurių technologiškai vienas operatorius negalėtų įsigyti kito operatoriaus teikiamų Skambučių inicijavimo paslaugų, o skambutis tarp skirtingų viešųjų ryšių tinklų operatorių abonentų nebūtų įmanomas.

Išvados:

1. Tinklas – viešasis ryšių tinklas, kurio galiniai taškai yra fiksuoti.
2. Skambučių inicijavimo paslauga – tai skambučių perdavimas nuo Tinklo, kuriame inicijuotas skambutis, galinio taško iki to paties Tinklo stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai skambinančiojo abonentu, kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas.
3. Skambučių inicijavimo paslauga yra didmeninė paslauga, naudojama teikti mažmenines viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas.
4. Ryšių linija ir kiti elementai, reikalingi viešųjų ryšių tinklų sujungimui, yra laikomi su Skambučių inicijavimo paslaugomis susijusiomis priemonėmis, be kurių būtų neįmanoma atlikti skambučio tarp skirtingų viešųjų ryšių tinklų operatorių abonentų bei įsigyti Skambučių inicijavimo paslaugų iš kito operatoriaus.
5. Šiame Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrime apibrėžta Skambučių inicijavimo paslauga apima abi 2006 m. rinkos tyrime apibrėžtas Skambučių inicijavimo paslaugas – skambučių perdavimą nuo Tinklo galinio taško iki vietinės telefono ryšio stoties, ir skambučių

⁶ Viešųjų ryšių tinklų sujungimo bendrieji principai yra aprašyti Prieigos, įskaitant tinklų sujungimą, suteikimo ir teikimo taisyklių, patvirtintų Tarnybos direktoriaus 2011 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. 1V-960 „Dėl Prieigos, įskaitant tinklų sujungimą, suteikimo ir teikimo taisyklių patvirtinimo“, VI skyriuje.

perdavimą nuo Tinklo galinio taško iki vietinės telefono ryšio stoties, teikiamą kartu su II tipo tranzito paslauga.

2.2. Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo būdai

Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu siekiama išsiaiškinti, kokiais būdais buvo teikiamos Skambučių inicijavimo paslaugos Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje tiriamuoju laikotarpiu. Anketoje respondentams buvo pateiktas klausimas, kokias Skambučių inicijavimo paslaugas jie teikė ir (arba) gavo tiriamuoju laikotarpiu, t. y., ar jie teikė ir (arba) gavo šias Skambučių inicijavimo paslaugas:

1. Skambučių inicijavimo paslaugas, teikiamas arba gaunamas naudojant viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjo pasirinkimo kodą 10XX (toliau – paslaugos teikėjo pasirinkimo kodas 10XX), kai Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjas teikia viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas savo galutiniams paslaugų gavėjams *sujungęs savo Tinklą su Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjo Tinklu*.

2. Skambučių inicijavimo paslaugas, teikiamas arba gaunamas naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, kai Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjas teikia viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas savo galutiniams paslaugų gavėjams *naudodamas tik Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjo Tinklą* viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms teikti.

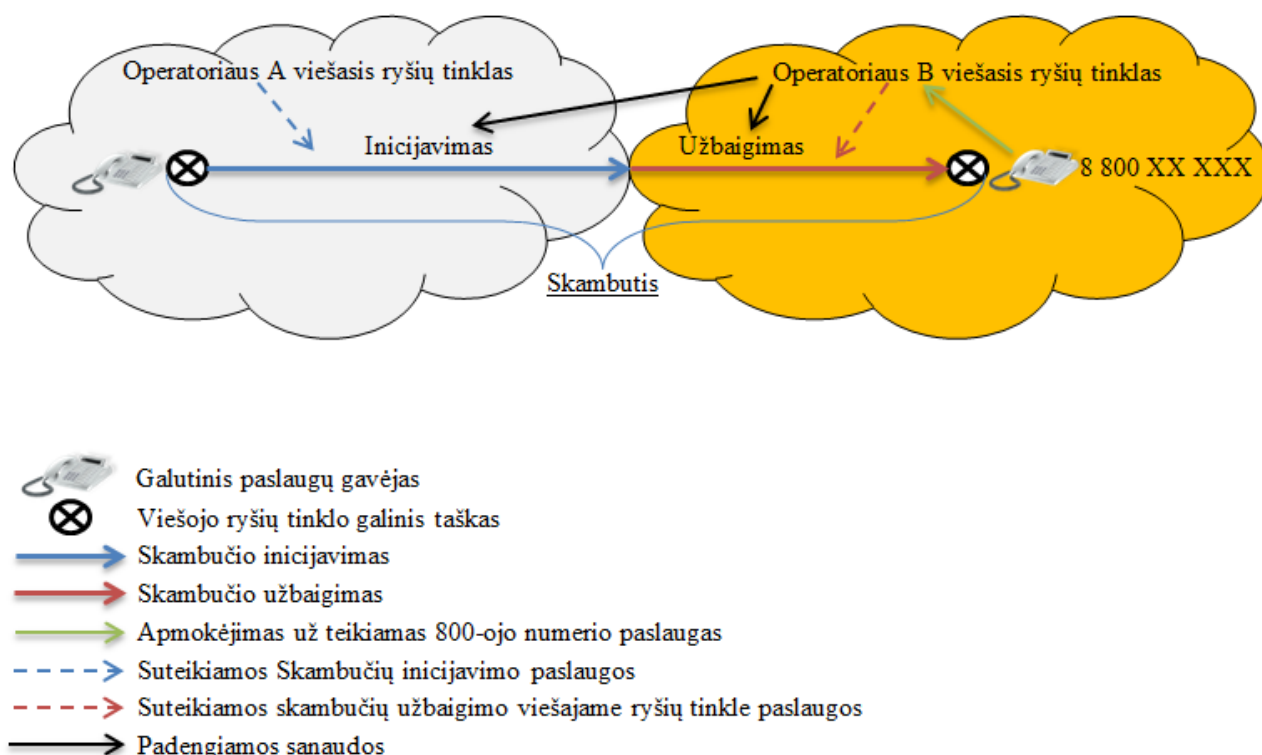
3. Skambučių inicijavimo paslaugas, teikiamas elektroninių ryšių paslaugų ir (arba) Tinklų teikėjams, *nenaudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodo 10XX*.

4. Skambučių inicijavimo paslaugas *teikiamas sau*.

5. Kitas Skambučių inicijavimo paslaugas, kurios buvo teikiamos ir (arba) gaunamos Tinkle.

Iš respondentų pateiktų atsakymų galima spręsti, kad tiriamuoju laikotarpiu buvo teikiamos ir gaunamos Skambučių inicijavimo paslaugos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, kai Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjas teikia viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas savo galutiniams paslaugų gavėjams sujungęs savo Tinklą su Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjo Tinklu arba naudodamas tik paslaugos teikėjo Tinklą viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms teikti, ir Skambučių inicijavimo paslaugos teikiamos sau. Taip pat pastebėtina tai, kad anketas užpildę respondentai, kurie pažymėjo, jog teikia arba gauna Skambučių inicijavimo paslaugas, nenaudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodo 10XX, bei kitas Skambučių inicijavimo paslaugas, nurodė tokias Skambučių inicijavimo paslaugas – galimybės suteikimas operatoriaus abonentams skambinti į telefono ryšio numerius iš serijos 8 800 XXXXX (toliau – 800-ojo numerio paslauga). 800-ojo numerio paslauga yra nemokamo pokalbio arba panašaus pobūdžio paslauga, teikiama Tinklu⁷. Ši paslauga yra ypatinga tuo, kad viešųjų fiksuotojo arba viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų gavėjas, skambindamas į telefono ryšio numerius iš serijos 8 800 XXXXX, paslaugas gauna nemokamai. 800-ojo numerio paslaugos yra teikiamos naudojant telefono ryšio numerius iš serijos 8 800 XXXXX (toliau – 800-asis numeris). 800-ojo numerio paslaugos, 800-ojo numerio ir Skambučių inicijavimo paslaugų ryšys yra pavaizduotas 4 paveiksle, o jis paaiškintas yra toliau.

⁷ 800-ojo numerio paslauga gali būti teikiama ir viešaisiais judriojo ryšio tinklais.

4 paveikslas. 800-ojo numerio paslaugos teikimo schema

Operatoriaus A abonentas skambindamas į Operatoriaus B tinkle įdiegtą 800-ąjį numerį, kuriuo 800-ojo numerio paslaugas (pvz., telefono ryšio numeris, kuriuo galima pateikti informaciją apie paslaugų ir (arba) prekių kokybę, teikiamas paslaugas ir parduodamas prekes, ir pan.) teikia paslaugų teikėjas M, paslaugas gauna nemokamai. Tačiau technologiniu atžvilgiu, skambutis į 800-ąjį numerį, kuriuo yra teikiamos 800-ojo numerio paslaugos, yra skambutis iš Tinklo, kuriame jis buvo inicijuotas, į kitą Tinklą arba viešąjį judriojo ryšio tinklą, arba skambutis Tinklo viduje. Taigi, skambutis į 800-ąjį numerį, kuriuo yra teikiamos 800-ojo numerio paslaugos, susidarys iš dviejų arba trijų skambučio elementų: skambučio inicijavimo, skambučio tranzito (atskiris atvejais jo gali ir nebūti) ir skambučio užbaigimo. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad skambutis į 800-ąjį numerį, kuriuo yra teikiamos 800-ojo numerio paslaugos, skambutį inicijavusiam abonentui yra teikiamas nemokamai, atsiskaitymas už 800-ojo numerio paslaugos vertės grandinę sudarančias paslaugas vyksta priešinga kryptimi nei pats skambutis. Tai yra 800-ojo numerio paslaugas teikiantis paslaugų teikėjas M, sumoka Operatoriui B už galimybę teikti 800-ojo numerio paslaugas, o Operatorius B padengia savo išlaidas, susijusias su skambučių užbaigimu savo Tinkle, o taip pat padengia operatoriaus A išlaidas, susijusias su skambučių inicijavimu operatoriaus A Tinkle. Taigi, galimybės tam tikro operatoriaus abonentams paskambinti į 800-ojo numerius, kuriais yra teikiamos 800-ojo numerio paslaugos, užtikrinimas technologiniu požiūriu yra ne kas kita, kaip Skambučio inicijavimo paslaugos suteikimas operatoriui, kuris sudaro galimybę 800-ojo numeriais teikti 800-ojo numerio paslaugas.

Tarnybos turimais duomenimis, Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane, patvirtintame 2005 m. gruodžio 13 d. Tarnybos direktoriaus įsakymu „Dėl Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių ir Nacionalinio telefono ryšio numeracijos plano patvirtinimo“, (toliau – Nacionalinis telefono ryšio numeracijos planas) nurodytus 800-uosius numerius, kuriais yra teikiamos 800-ojo numerio paslaugos, tiriamojo laikotarpio pabaigoje naudojo šie respondentai, kurie taip pat pirkė ir Skambučių inicijavimo paslaugas:

- TEO;
- UAB „Telekomunikacijų grupė“ (iki 2013 m. kovo 18 d. bendrovės pavadinimas buvo UAB „Telekomunikacijų grupė“);
- UAB „CSC TELECOM“;
- UAB „Digitela“ (iki 2012 m. birželio 26 d. bendrovės pavadinimas buvo UAB „Cubio“);
- UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“;
- UAB „MEDIAFON“.

Pastebėtina tai, kad kai kurie viešųjų fiksuojo telefono ryšio paslaugų teikėjai savo anketose nurodė, kad tiriamuoju laikotarpiu ir tiriamojo laikotarpio pabaigoje neteikė ir negavo Skambučių inicijavimo paslaugų. Tarnyba, išnagrinėjusi tokių viešųjų fiksuojo telefono ryšio paslaugų teikimo principus, nustatė, kad Lietuvoje tiriamuoju laikotarpiu buvo teikiamos elektroninių ryšių paslaugos, kurias naudojant operatoriai tiriamuoju laikotarpiu teikė viešąsias fiksuojo telefono ryšio paslaugas. Minėtasias elektorinių ryšių paslaugas galima apibūdinti tokiomis savybėmis:

- a) šių paslaugų teikėjai valdo elektroninių ryšių tinklus, kurie užtikrina skambučių maršruto parinkimą ir komutavimą;
- b) šių paslaugų teikėjai yra sujungę savo elektroninių ryšių tinklus su kitais elektroninių ryšių tinklais ir gali perduoti skambučius į kitus viešuosius ryšių tinklus;
- c) šių paslaugų teikėjai paprastai nevaldo (nuosavybės teise arba nuomos pagrindu) prieigos tinklą (pvz. vietinės linijos⁸), kurie jungtų kitų Tinklų galinius taškus su jų viešojo elektorinių ryšių tinklo elementais;
- d) šių paslaugų teikėjai naudoja Tarnybos skirtus telefono ryšio numerius, kuriais galima identifikuoti Tinklų galinius taškus;
- e) šių paslaugų teikėjai teikia visas skambučio vertės grandinę sudarančias paslaugas – skambučių inicijavimą, skambučių tranzitą ir skambučių užbaigimą. Skambučių užbaigimas apima skambučių užbaigimą savo viešajame ryšių tinkle, taip pat skambučio užbaigimo kituose viešuosiuose ryšių tinkluose užtikrinimą.

Taigi aukščiau aprašyta elektroninių ryšių paslauga yra elektroninių ryšių paslauga, kurios teikėjai užtikrina skambučio perdavimą nuo tam tikro Tinklo galinio taško iki Tinklo stoties (įskaitant šią stotį), kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas, ir tolimesnį jo persiuntimą Tinklu ir (arba) perdavimą į kitą viešąjį ryšių tinklą (toliau – didmeninė elektroninių ryšių paslauga). Didmeninės elektroninių ryšių paslaugos faktinis naudojimas rodo tai, kad yra ir gali būti naudojama kaip alternatyva Skambučių inicijavimo paslaugai.

Išanalizavus visus respondentų pateiktus duomenis ir įvertinusi viešųjų fiksuojo telefono ryšio paslaugų teikimo principus, Tarnyba nustatė, kad tiriamuoju laikotarpiu:

1. Tik vienas operatorius – TEO – teikė Skambučių inicijavimo paslaugas kitiems operatoriams ir pats sau.
2. 6 operatoriai Skambučių inicijavimo paslaugas teikė sau savo Tinklu: TEO, AB Lietuvos radijo ir televizijos centras, AB „Lietuvos geležinkeliai“, UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“, UAB „Digitela“ ir UAB „CSC TELECOM“.
3. TEO teikė Skambučių inicijavimo paslaugas, naudodama paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX.
4. 9 operatoriai gavo Skambučių inicijavimo paslaugas iš TEO, naudodamiesi paslaugos teikėjo pasirinkimo kodu 10XX: UAB „MEDIAFON“, UAB „LINKOTELUS“, UAB „Telekomunikacijų grupė“, UAB „TELE2 FIKSUOTAS RYŠYS“, UAB „Digitela“, UAB

⁸ Įstatymo 3 straipsnio 79 dalyje nurodyta, kad vietinė linija – fizinė linija, jungianti tinklo galinį tašką su viešojo fiksuojo ryšio tinklo skirstomuoju stovu ar ekvivalentine priemone.

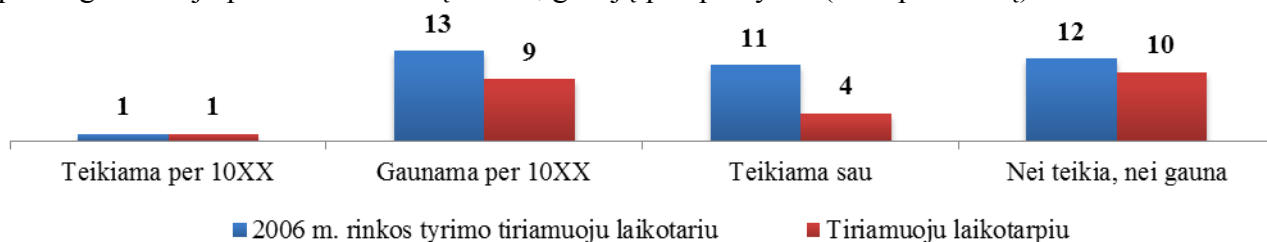
„Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“, UAB „CSC TELECOM“, UAB „ECOFON“ ir AB „Lietuvos geležinkeliai“.

5. 10 respondentų Skambučių inicijavimo paslaugų nei teikė, nei gavo: UAB „Solocomas“, VĮ „INFOSTRUKTŪRA“, UAB „Medium group“, UAB „Telco Consulting Group“, UAB „VORTUMO“, UAB „AVOICE“, UAB „Lantelis“, AB „OGMIOS CENTRAS“, UAB „Res vera“ ir UAB „Skylink LT“.

6. 23 respondentai teikė viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas naudodamiesi kitų operatorių teikiamomis didmeninėmis elektroninių ryšių paslaugomis: UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“, UAB „BALTICUM TV“, UAB „Roventa“, UAB „TELETINKLAS“, UAB „Marsatas“, SPLIUS, UAB, UAB „RADIJO ELEKTRONINĖS SISTEMOS“, A. Judicko individuali įmonė, UAB „Gisnetas“, UAB „Cgates“, UAB „Transteleservis“, UAB „KAVAMEDIA“, UAB „UkmNet“, UAB „Consilium optimum“, KLI LT, UAB, UAB „Init“, UAB „BALTNETOS KOMUNIKACIJOS“, UAB „Eurofonas“, UAB „RGCOR“, UAB „GIGATELIS“, UAB „Proitas“, UAB „Agon Networks“ ir UAB „TELEKOMUNIKACINIAI PROJEKTAI“.

7. 6 operatoriams buvo išduoti 800-ieji numeriai ir jie mokėjo už Skambučių inicijavimo paslaugas, kurias kitas operatorius teikė sau: UAB „Telekomunikacijų grupė“, UAB „CSC TELECOM“, TEO, UAB „Digitela“, UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ ir UAB „MEDIAFON“.

Palyginus 2006 m. rinkos tyrimo metu surinktus duomenis su šio Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu surinktais duomenimis, nustatyta, kad Skambučių inicijavimo paslaugas, naudodamas paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, ir toliau teikė tik vienas operatorius, tai yra TEO. Situacija kiek pakito iš Skambučių inicijavimo paslaugų, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, gavėjų perspektyvos (žr. 5 paveikslą).

5 paveikslas. Operatorių, kurie teikia ir (arba) gauna Skambučių inicijavimo paslaugas, bei elektroninių ryšių paslaugų teikėjų, kurie nei teikia, nei gauna Skambučių inicijavimo paslaugų, skaičiaus palyginimas 2006 m. rinkos tyrimo tiriamuoju laikotarpiu ir tiriamuoju laikotarpiu.

Skambučių inicijavimo paslaugų, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, gavėjų skaičius sumažėjo beveik trečdaliu, tai yra nuo 13 iki 9 operatorių. Operatorių, teikiančių Skambučių inicijavimo paslaugas sau, skaičius sumažėjo beveik 3 kartus – nuo 11 iki 4. Kaip matyti iš aukščiau pateiktos informacijos, 23 respondentai, nurodę, kad teikia viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, naudojami didmeninėmis elektroninių ryšių paslaugomis.

Išvados:

1. Egzistuoja trys Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo būdai: Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos sau; Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos kai abonentas inicijuoja skambutį į 800-ąjį numerį; Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, kai Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjas teikia viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas savo galutiniams paslaugų gavėjams sujungęs savo Tinklą su Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjo Tinklu arba naudodamas tik Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjo Tinklą viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms teikti.

2. Tiriamuoju laikotarpiu ir Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu buvo teikiamos didmeninės elektroninių ryšių paslaugos, kurios turėjo Skambučių inicijavimo paslaugų savybių.

2.3. Skambučių inicijavimo paslaugų pakeičiamumo analizė

Produkto (paslaugos) rinkos apibrėžimo tikslas yra nustatyti visus produktus ir (arba) paslaugas, kurie pirkėjų požiūriu yra tinkamas pakaitalas vienas kitam pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Ataskaitos 2.1 skyriuje buvo pateiktas Skambučių inicijavimo paslaugų apibrėžimas, o ataskaitos 2.2 skyriuje buvo nustatyta kokie Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo būdai egzistavo Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo tiriamuoju laikotarpiu ir Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu.

Apibrėžiant atitinkamą paslaugos rinką yra analizuojamas konkrečios paslaugos pakeičiamumas paklausos ir pasiūlos atžvilgiais. Kaip nurodoma Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 40 punkte, pakeičiamumo paklausos ir pasiūlos atžvilgiais egzistavimas gali būti nustatomas atliekant hipotetinio monopolisto testą (angl. *hypothetical monopolist test*), kuriuo tiriama galima produkto (paslaugos) gavėjų (pirkėjų) reakcija į ilgalaikį kainų padidėjimą 5–10 procentų, laikant, kad kitų produktų (paslaugų) kainos išlieka nepakitusios. Pagal Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo, patvirtintų Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. vasario 24 d. nutarimu Nr. 17 „Dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo“, (toliau – Konkurencijos tarybos paaiškinimai dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo) 8 punkto pirmąją pastraipą, ilgalaikis kainų padidėjimas „*reiškia, kad nagrinėjamas ne momentinis ar laikinas kainų padidėjimas, o nuolatinis padidėjimas, kuris tęsis pakankamai ilgą laiką ateityje.*“ Pastebėtina, kad hipotetinio monopolisto testas nėra vienintelis būdas nustatyti, ar paslaugos yra tarpusavyje pakeičiamos. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairės nepateikia baigtinio pakeičiamumo paklausos ir pasiūlos atžvilgiu testų sąrašo, tačiau taip pat nenurodo, kad paklausos ir pasiūlos pakeičiamumo analizė negali būti atliekama naudojant kitus testus. Atsižvelgiant į tai, laikoma, kad testai, kurie padeda įvertinti paslaugų pakeičiamumą pasiūlos ir paklausos atžvilgiu taip pat gali būti naudojami kartu su arba vietoj hipotetinio monopolisto testo.

Atsižvelgiant į išdėstytą, toliau šiame skyriuje yra tiriama, ar Ataskaitos 2.2 skyriuje nustatyti Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo būdai yra pakeičiami vieni kitais ir ar Skambučių inicijavimo paslaugos gali būti pakeičiamos kitomis paslaugomis.

2.3.1. Skambučių inicijavimo paslaugų pakeičiamumo paklausos atžvilgiu analizė

Paklausą Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje formuoja elektroninių ryšių paslaugų teikėjai, Skambučių inicijavimo paslaugas naudojantys teikti viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas.

Kaip nurodyta ataskaitos 2.1 skyriuje, skambutį gali sudaryti 2 arba 3 elementai, t. y. skambučio inicijavimas ir skambučio užbaigimas arba skambučio inicijavimas, skambučio tranzitas ir skambučio užbaigimas. Operatoriaus Tinklo specifiškai ir skambučio maršrutas apsprendžia tranzito elemento poreikį. Skambučio inicijavimo elementą visų skambučių tipų atvejais sudaro skambučių perdavimas nuo Tinklo galinio taško iki Tinklo stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai skambinančiojo abonento, kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas, nepriklausomai nuo to, į kurį viešųjų ryšių tinklą skambutis siunčiamas.

Siekiant įvertinti galimus Skambučių inicijavimo paslaugų pakaitalus anketoje respondentų buvo klausama:

1. „*Prašome prognozuoti hipotetinę situaciją, jei Jūs – Skambučių inicijavimo paslaugos teikėjas – ilgam laikotarpiui pakeltumėte Skambučių inicijavimo paslaugos kainą savo tinkle 5–10 procentų, kitoms sąlygoms nesikeičiant, ar per trumpą laikotarpį Skambučių inicijavimo paslaugos gavėjas turėtų galimybę šią paslaugą pakeisti kita alternatyvia paslauga arba pasirinkti kito*

Skambučių inicijavimo paslaugos teikėjo teikiamą Skambučių inicijavimo paslaugą? Jeigu Jums šiuo metu yra žinomos šios alternatyvos, prašome nurodyti alternatyvius produktus ir potencialius bei esamus Skambučių inicijavimo paslaugos teikėjus.“

2. *„Prašome prognozuoti hipotetinę situaciją, jei Skambučių inicijavimo paslaugos teikėjas ilgam laikotarpiui <...> pakeltų Skambučių inicijavimo paslaugos kainą savo tinkle 5–10 procentų, kitoms sąlygoms nesikeičiant, ar per trumpą laikotarpį <...> turėtumėte galimybę šią paslaugą pakeisti kita alternatyvia paslauga arba pasirinkti kitą paslaugos teikėjo teikiamą Skambučių inicijavimo paslaugą? Jeigu Jums šiuo metu žinomos šios alternatyvos, prašome nurodyti alternatyvius produktus ir potencialius bei esamus Skambučių inicijavimo paslaugos teikėjus.“*

Reikia pabrėžti, jog tik 4 elektroninių ryšių paslaugų teikėjai iš 44 gavusių anketas atsakė į pirmąjį klausimą ir tik 6 – į antrąjį. Dalis į šiuos klausimus atsakiusių respondentų nurodė, kad net ir padidėjus Skambučių inicijavimo paslaugų, kurias teikia Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjas, kainoms, Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjai turėtų mažai galimybių pasirinkti kitą paslaugos teikėją, kuris teiktų atitinkamas Skambučių inicijavimo paslaugas. Vis dėlto, trys elektroninių ryšių paslaugų teikėjai nurodė, kad Skambučių inicijavimo paslaugos gali būti pakeičiamos.

Vienas iš minėtųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjų pateikė nuomonę, kad *„jeigu pakiltų inicijavimo paslaugos kaina, per trumpą laikotarpį, būtume priversti ieškoti alternatyvų. Tai galėtų būti kitas tokios paslaugos teikėjas.“* Šis elektroninių ryšių paslaugų teikėjas naudojami teikiamomis didmeninėmis elektroninių ryšių paslaugomis ir pats atskirų Skambučių inicijavimo paslaugų tiriamuoju laikotarpiu nepirko ir neteikė sau. Toks atsakymas leidžia manyti, kad bendrovė gaunamą didmeninę elektroninių ryšių paslaugą galėtų pakeisti kito operatoriaus teikiamomis didmeninėmis elektroninių ryšių paslaugomis. Kitas elektroninių ryšių paslaugų teikėjas atsakydamas į pirmąjį klausimą, pateikė tokį atsakymą: *„Neatmetame galimybės, kad paslaugų gavėjas tokiu atveju [kainoms padidėjus 5–10 proc.] galėtų svarstyti galimybes pasirinkti alternatyvius sprendimus, pvz., inicijavimas naudojant trumpuosius numerius, geografinius ir negeografinius numerius ir t.t.“*

Kaip jau buvo minėta anksčiau dalis elektroninių ryšių paslaugų teikėjų, atsakiusių į aukščiau pateiktus klausimus, teigė, kad Skambučių inicijavimo paslaugos negali būti pakeičiamos kita alternatyvia paslauga per trumpą laiką. Pavyzdžiui, vienas elektroninių ryšių paslaugų teikėjas pažymėjo, jog *„jeigu šios paslaugos [Skambučių inicijavimo paslaugos] teikėjas pakeltų paslaugos kainą, [šis elektroninių ryšių paslaugos teikėjas] neturėtų jokios realios alternatyvos ir būtų priverstas pirkti atitinkamas paslaugas iš didžiausią prieigos tinklą turinčio ūkio subjekto TEO. Priešingu atveju mūsų bendrovė būtų priversta atsisakyti suteikti abonentams mažmenines fiksuotojo telefono ryšio paslaugas ir nutraukti savo veiklą.“* Panašią nuomonę išsakė ir kitas elektroninių ryšių paslaugų teikėjas, kuris teigia, jog *„Skambučių inicijavimo konkrečiame tinkle paslauga nėra pakeičiama <...> skirtusi kito tinklo galutiniai paslaugos vartotojai ir pan.“* Dar vienas Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjas nurodė, kad *„pakeisti paslaugą galimybės visai nėra, nes vienintelis ir didžiausias Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjas yra TEO ir jokios kitos alternatyvos nėra. Teikti abonentui paslaugas kartais neįmanoma dėl techninių kliūčių. Be to, teikiant paslaugas VoIP technologija per TEO internetą, susiduriama su kokybės problema.“*

Kaip matyti iš pateiktų atsakymų, respondentų nuomonės skiriasi ir tai priklauso nuo jų sąsajos su Skambučių inicijavimo paslaugomis. Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjai, teikiantys Skambučių inicijavimo paslaugas kitiems operatoriams ir teikiantys Skambučių inicijavimo paslaugas sau, yra linkę teigti, jog elektroninių ryšių paslaugų teikėjai, perkantys Skambučių inicijavimo paslaugas, turi galimybę jas pakeisti alternatyviomis paslaugomis. Tačiau Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjų atsakymai į minėtuosius klausimus rodo, kad Skambučių inicijavimo paslaugų alternatyvos neegzistuoja.

Respondentų anketose pateikti atsakymai nesuteikia pakankamai informacijos apie tai, ar ataskaitos 2.2 skyriuje apibrėžti Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo būdai yra pakeičiami vieni kitais ir, ar Skambučių inicijavimo paslaugos turi tinkamų pakaitalų. Dėl to, būtina atlikti išsamesnę ataskaitos 2.2 skyriuje apibrėžtų Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo būdų pakeičiamumo tarpusavyje analizę ir išsiaiškinti egzistuojančias galimybes Skambučių inicijavimo paslaugas pakeisti kitomis elektroninių ryšių paslaugomis. Taigi, toliau yra atliekamas Skambučių inicijavimo paslaugų pakeičiamumo paklausos atžvilgiu papildomas vertinimas.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nėra tikslinga vertinti Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo sau. Operatorius, teikiantis Skambučių inicijavimo paslaugas sau, kontroliuoja tiek Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo kokybę, tiek kainas ir neturės paskatų keisti Skambučių inicijavimo paslaugų, teikiamų sau, kitomis Skambučių inicijavimo paslaugomis ir (arba) didmeninėmis elektroninių ryšių paslaugomis. Dėl šios priežasties šioje ataskaitos dalyje orientuojamasi į Skambučių inicijavimo paslaugų, teikiamų naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, pakeičiamumo Skambučių inicijavimo paslaugomis, teikiamomis sau, ir didmeninėmis elektroninių ryšių paslaugomis vertinimą.

Kaip jau buvo minėta ataskaitos 2.1 skyriuje, Skambučių inicijavimo paslaugas, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu teikė tik TEO. Atsižvelgiant į tai, pakanka įvertinti kokiomis elektroninių ryšių paslaugomis gali būti pakeistos Skambučių inicijavimo paslaugos, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX. TEO, teikdama Skambučių inicijavimo paslaugas, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, užtikrina, kad jos abonento inicijuotas skambutis būtų perduotas nuo TEO Tinklo galinio taško iki TEO Tinklo stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai skambinančiojo abonento, kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas. Tačiau TEO abonentas gali rinktis kokio viešųjų fiksautojo telefono ryšio paslaugų teikėjo teikiamomis viešosiomis fiksautojo telefono ryšio paslaugomis jis naudosis: TEO ar to, kuris viešąsias fiksautojo telefono ryšio paslaugas teikia gaudamas TEO teikiamas Skambučių inicijavimo paslaugas, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX. Skambučių inicijavimo paslaugų, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, gavėjas, siekdamas savo esamiems ir potencialiems viešųjų fiksautojo telefono ryšio paslaugų gavėjams pasiūlyti daugiau elektroninių ryšių paslaugų arba siekdamas viešąsias elektroninių ryšių paslaugas teikti naudojant daugiau savo elektroninių ryšių išteklių, gali siekti steigti savo Tinklą (arba jį plėsti) taip, kad jo Tinklo galiniai taškai pasiektų potencialaus elektroninių ryšių paslaugų gavėjo gyvenamąją arba darbo vietą (butą, namą, biurą), kurioje yra ir TEO Tinklo galiniai taškai.

TEO yra istorinis viešojo fiksautojo telefono ryšio operatorius, kuris turi plačiausiai išvystytą fiksautojo ryšio tinklą ir turi daugiausia viešųjų fiksautojo telefono ryšio paslaugų gavėjų. TEO Tinklas buvo pastatytas aptarnauti 1,5 mln. vartotojų⁹. TEO 2012 m. pabaigoje turėjo 604 155 aktyvių viešojo fiksautojo telefono ryšio linijų. TEO į šviesolaidinių linijų prieigos Tinklo, kuris naudojamas teikti plačiajuosčio interneto, televizijos, viešojo fiksautojo telefono ryšio ir kitas paslaugas, plėtrą 2007–2011 m. investavo 329 mln. Lt.¹⁰ 2012 m. bendrovė į naujos kartos Tinklą (angl. *Next Generation Network*) investavo 151 mln. Lt¹¹. Atsižvelgiant į TEO Tinklo dydį ir bendrovės investicijas, Skambučių inicijavimo paslaugų, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, gavėjas per trumpą laiką negalės dubliuoti viso TEO Tinklo ir per trumpą laiką negalės pakeisti Skambučių inicijavimo paslaugų, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, į Skambučių inicijavimo paslaugas, teikiamas sau.

⁹ Tarnybos 2006 m. atliktos Vartotojams ir paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo, teikiamo fiksautoje vietoje rinkos tyrimo ataskaitos 26 psl.

¹⁰ http://www.ftthcouncil.eu/documents/CaseStudies/TEO_Update1.pdf

¹¹ TEO Finansinės ataskaitos, konsoliduotas metinis pranešimas ir nepriklausomo auditoriaus išvada už 2012 m. gruodžio 31 d. pasibaigusius metus
http://www.teo.lt/sites/default/files/APIE_TEO/Investuotojams/2012_TFAS_ataskaita.pdf

Vis dėlto, pastebėtina tai, kad Tarnyba 2011 m. baigė Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies ir (arba) visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkos tyrimą. Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies ir (arba) visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo 2011 m. birželio 16 d. ataskaitos Nr. (43.4) LD-1087 2.1 skyriuje buvo konstatuota, kad didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieiga (įskaitant iš dalies ir (arba) visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje sudaro galimybę kitam operatoriui teikti plačiajuosčio ryšio paslaugas, teikiamas fiksuotoje vietoje, ir (ar) viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas. Minėtoje rinkoje didelę įtaką turinčiu ūkio subjektu Tarybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkoje“ buvo pripažinta TEO. TEO buvo įpareigota suteikti prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos arba dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugas, vietinės šviesolaidinės ryšių linijos paslaugas, prieigą prie vietinių UTP ir STP linijų¹², prieigą prie ryšių kabelių kanalų, prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (toliau visos kartu vadinamos – prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugos). TEO taip pat buvo nustatyti nediskriminavimo įpareigojimas (Įstatymo 19 straipsnis), skaidrumo įpareigojimas (Įstatymo 18 straipsnis), apskaitos atskyrimo įpareigojimas (Įstatymo 20 straipsnis) bei kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai (Įstatymo 23 straipsnis). 2012 m. Tarnyba baigė Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinkos tyrimą. Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinkos tyrimo 2012 m. lapkričio 21 d. ataskaitos Nr. LD-2125 2.1 skyriuje konstatuota, kad didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugos naudojamos mažmeninėms plačiajuosčio ryšio paslaugoms ir (ar) viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms¹³ teikti. Minėtoje rinkoje didelę įtaką turinčiu ūkio subjektu Tarybos direktoriaus 2012 m. lapkričio 21 d. įsakymu Nr. 1V-1718 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinkoje“ buvo pripažinta TEO. TEO buvo įpareigota suteikti prieigą prie didmeninių plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugų, teikiamų metalinės vytos poros linijomis, naudojant DSL technologiją (angl. *Digital Subscriber Line*) ir didmeninių plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugų, teikiamų šviesolaidinėmis ryšio linijomis nutiestomis iki galutinio paslaugų gavėjo patalpos (angl. *Fiber To The Home*), UTP ir STP linijomis nutiestomis iki pastato ir vietiniais tinklais (angl. *Local Area Network, LAN*) naudojant Ethernet technologiją (toliau visos kartu vadinamos – plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugos). TEO taip pat buvo nustatyti nediskriminavimo įpareigojimas (Įstatymo 19 straipsnis), skaidrumo įpareigojimas (Įstatymo 18 straipsnis), apskaitos atskyrimo įpareigojimas (Įstatymo 20 straipsnis) bei kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai (Įstatymo 23 straipsnis). Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Tarnyba ne tik nustatė atitinkamus įpareigojimus teikiant prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugas ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugas, bet ir nuolat prižiūri, kaip yra vykdomi TEO nustatyti įpareigojimai. Taigi, prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugos ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugos yra elektroninių ryšių paslaugos, kurios gali sumažinti barjerus Skambučių inicijavimo paslaugas, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, pakeisti Skambučių inicijavimo paslaugomis, teikiamomis sau, ir Skambučių inicijavimo paslaugos, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, kainai padidėjus 5-10 proc. viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai galėtų steigti arba plėsti savo Tinklus ir teikti Skambučių inicijavimo paslaugas sau. Taip pat galima pažymėti tai, kad didmeninės elektroninių ryšių paslaugos taip pat sumažintų barjerus teikti Skambučių inicijavimo paslaugas sau, nes prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugos ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugos gavėjas, siekdamas sumažinti laiko ir veiklos sąnaudas

¹² UTP – angl. *Unshielded Twisted Pair* – neekranuotos vytos poros linijos; STP – angl. *Shielded Twisted Pair* – ekranuotos vytos poros linijos.

¹³ Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinkos tyrime mažmeninės telefono ryšio paslaugos buvo apibrėžtos kaip interneto protokolu (VoIP) teikiamos telefono ryšio paslaugos ir neapėmė PSTN (angl. *Public Switched Telephone Network*) teikiamų paslaugų.

tiesioginiai sujungti savo Tinklą su kitais operatoriais, gali pasinaudoti didmeninių elektorinių ryšių paslaugų teikėjų paslaugomis.

Galimybę Skambučių inicijavimo paslaugas, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, keisti Skambučių inicijavimo paslaugomis, teikiamomis sau, arba didmeninėmis elektroninių ryšių paslaugomis rodo ir Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu surinkti duomenys apie Skambučių inicijavimo paslaugų, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, paklausos pokyčius. Tiriamuoju laikotarpiu Skambučių inicijavimo paslaugų, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, paklausa sumažėjo 85,9 proc. nuo 30,5 mln. min. iki 4,3 mln. min., kai kituose Tinkluose, nei TEO Tinkle, inicijuotų skambučių trukmė išaugo 207,6 proc. nuo 26,2 mln. min. iki 80,6 mln. min. Tai rodo, kad Skambučių inicijavimo paslaugos, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, buvo keičiamos Skambučių inicijavimo paslaugomis, teikiamomis sau, arba didmeninėmis elektroninių ryšių paslaugomis.

Skambučių inicijavimo paslaugos, kai abonentas inicijuoja skambutį į 800-ąjį numerį, savo technologinėmis ir atsiskaitymo už suteiktas paslaugas savybėmis yra artimos Skambučių inicijavimo paslaugoms, teikiamoms naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX. Tai yra, abonto inicijuotas skambutis yra perduodamas nuo Tinklo galinio taško iki to paties Tinklo stoties (įskaitant šią stotį), kurioje gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas, tačiau už šią paslaugą sumoka operatorius, kuriam yra reikalinga aprašyta paslauga (žr. ataskaitos 4 pav.). Atsižvelgiant į paminėtas aplinkybes, laikoma, kad Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, pakeičiamumo paklausos atžvilgiu išvados galios ir Skambučių inicijavimo paslaugoms, kai abonentas inicijuoja skambutį į 800-ąjį numerį, ir atskira pakeičiamumo paklausos atžvilgiu analizė Skambučių inicijavimo paslaugoms, kai abonentas inicijuoja skambutį į 800-ąjį numerį, nėra atliekama.

Tarnyba, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrime¹⁴, užbaigtame 2013 m. konstatavo, kad viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos gali pakeisti viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, tačiau minėtų paslaugų pakeičiamumas nėra abipusis. Dėl pastarosios priežasties, viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos nebuvo įtrauktos į Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų apibrėžimą. Nepaisant to, atliekant minėtų rinkų tyrimą buvo konstatuota, kad viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai patiria konkurencinį spaudimą iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų. Atsižvelgiant į tai, kad Tarnyba yra konstatavusi, jog viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos gali pakeisti viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, ir viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos daro konkurencinį spaudimą viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms, tikslinga įvertinti, ar skambučių inicijavimo viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose paslaugos gali pakeisti Skambučių inicijavimo paslaugas.

Kaip buvo nurodyta ataskaitos 2.1 skyriuje viešojo ryšių tinklo galinis taškas yra identifikuojamas konkrečiu viešojo ryšių tinklo adresu, kuris gali būti susietas su telefono ryšio numeriu. Telefono ryšio numeriai yra riboti elektroninių ryšių ištekliai. Konkretų telefono ryšio numerį (arba telefono ryšio numerius) skyrus naudoti konkrečiam operatoriui arba viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjui, šis telefono ryšio numeris (numeriai) negali būti panaudoti

¹⁴ 2013 m. liepos 16 d. Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimų ataskaita Nr. (43.4) LD-1593

(išskyrus trumpuosius numerius) kito operatoriaus viešajame ryšių tinkle. Taigi, telefono ryšio numeris (numeriai), naudojamas identifikuoti Tinklo galinį tašką, tuo pačiu metu negali būti suteiktas ir viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjui, kuris galėtų užtikrinti abonento inicijuoto skambučio perdavimą nuo Tinklo galinio taško arba viešojo judriojo ryšio tinklo galinio taško iki Tinklo stoties (įskaitant stotį) arba to paties viešojo judriojo ryšio tinklo stoties (įskaitant stotį), esančios arčiausiai skambinančiojo abonento. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad Skambučių inicijavimo paslaugos nėra pakeičiamos skambučių inicijavimu judriojo ryšio tinkle. Šią išvadą taip pat paremia ir faktas, jog Lietuvoje nėra galimybių perkelti telefono ryšio numerį iš Tinklo į viešąjį judriojo ryšio tinklą ir atvirkščiai. Taigi, šiame Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrime nelaikoma, kad viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų teikiamas skambučių inicijavimas viešajame judriojo ryšio tinkle gali pakeisti Skambučių inicijavimo paslaugas paklausos atžvilgiu.

Taigi, atsižvelgiant į aukščiau aprašytas aplinkybes, Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, paklausos atžvilgiu gali būti pakeičiamos tiek Skambučių inicijavimo paslaugomis, teikiamomis sau, tiek didmeninėmis elektroninių ryšių paslaugomis. Tačiau, nors viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos gali būti laikomos tinkama alternatyva viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms galutinių paslaugų gavėjų atžvilgiu, Skambučių inicijavimo paslaugų pakeičiamumas skambučių inicijavimu viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose paklausos atžvilgiu nėra įmanomas.

Išvados:

1. Paklausos atžvilgiu egzistuoja trys Skambučių inicijavimo paslaugų alternatyvos, kurias galima laikyti tarpusavyje pakeičiamomis paslaugomis – Skambučių inicijavimo paslaugos teikiamos sau; Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, ir didmeninės elektroninių ryšių paslaugos. Laikoma, kad anksčiau paminėti Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo būdai yra pakeičiami tarpusavyje paklausos atžvilgiu.

2. Skambučių inicijavimo paslaugos nėra pakeičiamos skambučių inicijavimu viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose.

2.3.2. Skambučių inicijavimo paslaugų pakeičiamumo pasiūlos atžvilgiu analizė

Remiantis Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo 10 punktu, norint nustatyti Skambučių inicijavimo paslaugų pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu, reikia įvertinti, ar *„reaguodami į nežymų ir ilgalaikį santykinį kainų padidėjimą nagrinėjamoms prekėms, kiti teikėjai gali per trumpą laiką (trumpu laikotarpiu ūkio subjektas negali iš esmės pakeisti turimo materialaus ir nematerialaus turto) pradėti tiekti atitinkamas prekes, nepatirdami žymių papildomų išlaidų ar rizikos.“*

Siekiant įvertinti Skambučių inicijavimo paslaugų pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu, analizuojama, ar tam tikros paslaugos, atsižvelgiant į jų savybes, naudojimą ir kainas yra pakeičiamos viena kita paslaugų teikėjo požiūriu. Siekiant įvertinti Skambučių inicijavimo paslaugų pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu, anketoje Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjams buvo pateiktas toks klausimas: *„Prašome prognozuoti hipotetinę situaciją, jei Skambučių inicijavimo paslaugos teikėjas ilguoju laikotarpiu <...> pakeltų Skambučių inicijavimo paslaugos kainą savo tinkle 5–10 procentų, kitoms sąlygoms nesikeičiant, ar per trumpą laikotarpį <...> Jūs pradėtumėte teikti Skambučių inicijavimo paslaugą sau savo tinkle? Ar Jūsų nuomone kitas juridinis asmuo pradėtų teikti Skambučių inicijavimo paslaugą? Jei taip, prašytume įvardinti potencialius juridinius asmenis.“*

Atsakymą į šį klausimą pateikė 5 respondentai, kurių atsakymai pateikti žemiau:

- „Per trumpą laikotarpį Skambučių inicijavimo paslaugų teikti savo tinkle negalėtume.“

- „Svarstytume tokią galimybę, bet ar pradėtume teikti inicijavimo paslaugą sau priklausytų nuo paslaugos savikainos. Prognozuojame, kad kitas juridinis asmuo nepradėtų teikti inicijavimo paslaugos.“

- „Manome, kad kitam juridiniam asmeniui teikti Skambučių inicijavimo paslaugą <...> teoriškai įmanoma, tačiau ekonomiškai gali būti nenaudinga, nes [dėl taikomos minimalios pelno maržos] kitas asmuo nesugebėtų pasiūlyti tam pačiam klientui žemesnių kainų.“

- „Viskas priklauso nuo interneto prieigos.“

- „...ilguoju laikotarpiu inicijavimo paslaugų teikimo pradėjimas sau mažai tikėtinas <...> Atsižvelgiant į tai, kad TEO prieigos tinklas apima visą Lietuvos Respublikos teritoriją, o alternatyvios tokios pat infrastruktūros įdiegimas sąnaudų prasme alternatyviems operatoriams neįmanomas, todėl <...> joks kitas subjektas atitinkamos inicijavimo paslaugos negalėtų suteikti.“

Aukščiau pateikta informacija rodo, kad Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjai nemano, kad: Skambučių inicijavimo paslaugų kainai padidėjus 5–10 proc. per trumpą laiką atsirastų kitas Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjas; Skambučių inicijavimo paslaugų kainai padidėjus 5–10 proc. per trumpą laiką Skambučių inicijavimo paslaugos būtų pradėtos teikti sau. Tačiau į ataskaitos 2.3.2 skyriaus pradžioje nurodytą klausimą apie Skambučių inicijavimo paslaugų pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu atsakė nedidelis respondentų skaičius. Dėl to, tikslinga atlikti išsamesnę Skambučių inicijavimo paslaugų pasiūlos atžvilgiu analizę.

2013 m. užbaigtame Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrime nustatyta, jog viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos galutinio paslaugos gavėjo požiūriu pakeičiamomis laikomos paslaugos, teikiamos metalinės vytos poros linija, naudojant PSTN, ISDN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją. Atsižvelgiant į tai, teigtina, kad viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos gali būti teikiamos ir technologijomis, naudojamomis teikti kitas mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, pavyzdžiui, interneto prieigą. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu surinkta informacija rodo, kad apie 2 proc. visų Tinkluose inicijuotų skambučių trukmės sudaro IP technologija teiktų skambučių trukmė. Skambučius, teikiamus naudojant IP technologiją, kitaip dar galima vadinti VoIP skambučiais. Taip pat Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu surinkta informacija rodo, kad tiriamuoju laikotarpiu Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, paklausa mažėjo ir ji buvo keičiama į Skambučių inicijavimo paslaugas, teikiamas sau. Pastebėtina tai, kad Skambučių inicijavimo rinkos tyrimo tiriamojo laikotarpio pabaigoje buvo teikiamos prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugos ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugos, kurios gali būti naudojamos teikti viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas. Prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugas ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugas yra įpareigota teikti TEO, kuri taip pat teikia ir Skambučių inicijavimo paslaugas, teikiamas naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX. Taigi, esami ir potencialūs viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai, naudodami prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugas ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugas gali plėsti savo Tinklus taip, kad jų Tinklų galiniai taškai pasiektų potencialių elektroninių ryšių paslaugų gavėjų gyvenamąją arba darbo vietą (butą, namą, biurą), kurioje yra ir TEO Tinklo galiniai taškai. Atsižvelgiant į aukščiau pateiktas aplinkybes, darytina išvada, kad Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos sau, gali pakeisti kitų operatorių teikiamas Skambučių inicijavimo paslaugas.

Ataskaitos 2.2 skyriuje buvo nustatyta, kad Skambučių inicijavimo paslaugas sau be TEO teikia dar 5 operatoriai. Galima panagrinėti situaciją ar šie paslaugų teikėjai, padidėjus kitų operatorių teikiamų Skambučių inicijavimo paslaugų kainoms, galėtų pasiūlyti Skambučių inicijavimo paslaugas savo Tinklu. Tokiu atveju Skambučių inicijavimo paslaugos būtų teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX. Tačiau tai yra vienas iš mažiausiai tikėtinų Skambučių inicijavimo paslaugų pakeičiamumo pasiūlos atžvilgiu scenarijų. Tokia išvada daroma atsižvelgiant į tai, jog operatorius, teikiantis Skambučių inicijavimo paslaugas, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, yra patrauklus tik tuo atveju, jeigu jis turi plačiai išvystytą elektroninių ryšių tinklą ir turi daug Tinklo galinių taškų, kurių skaičius būtų artimas TEO Tinklo galinių taškų skaičiui. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo tiriamojo laikotarpio pabaigoje nei vienas Tinklo operatorius neturėjo tiek Tinklo galinių taškų, kiek jų turėjo TEO. Pastebėtina ir tai, kad aukščiau minėtos prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugos ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugos, sudarydamos galimybę dubliuoti TEO Tinklą, nesudarys galimybių per trumpą laiką sukurti tokį Tinklą, kuris būtų panašus į TEO Tinklo mastą. Taigi, tik tokiu atveju, jeigu operatoriai sugebėtų susikurti TEO Tinklo aprėptį atitinkantį Tinklą, jie taptų konkurencingi teikdami Skambučių inicijavimo paslaugas, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, ir šias paslaugas galėtų pasiūlyti kaip alternatyvą TEO Skambučių inicijavimo paslaugoms, teikiamoms naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX.

Ataskaitos 2.2 skyriuje buvo nustatyta, kad Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo tiriamuoju laikotarpiu ir Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu buvo teikiamos didmeninės elektroninių ryšių paslaugos, kurios turėjo Skambučių inicijavimo paslaugų savybių. Toliau yra vertinama ar didmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikėjai galėtų pasiūlyti alternatyvą Skambučių inicijavimo paslaugoms. Ataskaitos 2.2 skyriuje buvo konstatuota, kad didmeninės elektroninių ryšių paslaugos paprastai yra teikiamos naudojant kitų operatorių infrastruktūrą. Kaip buvo minėta anksčiau, kitų operatorių Tinklai nėra išplėtoti tiek, kiek yra išplėtotas TEO tinklas. Taip pat pastebėtina ir tai, kad prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugos ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugos, sudarydamos galimybę dubliuoti TEO Tinklą, nesudarys galimybių per trumpą laiką sukurti tokį Tinklą, kuris būtų panašus į TEO Tinklo mastą. Tačiau nepaisant minėtų apribojimų, operatorių valdoma infrastruktūra, prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugos ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugos ir tai, kad viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai faktiškai naudojami didmeninėmis elektroninių ryšių paslaugomis, leidžia daryti išvadą, kad didmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikėjai galėtų pasiūlyti paslaugas, kurios pakeistų Skambučių inicijavimo paslaugas.

Ataskaitos 2.3.1 skyriuje buvo paminėta, kad viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos gali pakeisti viešojo fiksuotojo telefono ryšio paslaugas ir viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos daro konkurencinį spaudimą viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms. Vis dėlto, dėl skirtingos Tinklo ir viešojo judriojo ryšio tinklo specifikos, skirtingų telefono ryšio numerių, negalimo telefono ryšio numerių perkėlimo tarp Tinklo ir viešojo judriojo ryšio tinklo, ir dėl ataskaitos 2.3.1 skyriuje minėtų priežasčių, susijusių su tuo, kad abonentas yra identifikuojamas telefono ryšio numeriu, kuris gali būti įdiegtas tik viename viešajame ryšių tinkle, viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjas, negalėtų pasiūlyti skambučių inicijavimo viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose paslaugų kaip alternatyvos Skambučių inicijavimo paslaugoms.

Taigi, atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos sau, Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, ir didmeninės elektroninių ryšių paslaugos yra pakeičiamos tarpusavyje pasiūlos atžvilgiu. Tačiau skambučių inicijavimas viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose nėra laikytinas pakaitalu Skambučių inicijavimo paslaugoms pasiūlos atžvilgiu.

Išvados:

1. Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos sau, Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, ir didmeninės elektroninių ryšių paslaugos yra pakeičiamos pasiūlos atžvilgiu.

2. Skambučių inicijavimo paslaugos nėra pakeičiamos skambučių inicijavimu viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose.

2.4. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos apibrėžimas

Ataskaitos 2.1 skyriuje buvo konstatuota, kad Skambučių inicijavimo paslaugos – tai skambučių perdavimas nuo Tinklo, kuriame inicijuotas skambutis, galinio taško iki to paties Tinklo stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai skambinančiojo abonento, kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas.

Atlikus Skambučių inicijavimo paslaugų pakeičiamumo pasiūlos ir paklausos atžvilgiu analizę, nustatyta, kad Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos sau, Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos kai skambinama į 800-ąjį numerį, Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, didmeninės elektroninių ryšių paslaugos yra pakeičiamos viena kitomis pasiūlos ir paklausos atžvilgiu.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, Skambučių inicijavimo paslaugų rinka apibrėžiama kaip skambučių perdavimo nuo Tinklo, kuriame inicijuotas skambutis, galinio taško iki to paties Tinklo stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai skambinančiojo abonento, kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas, rinka, kurią sudaro šios paslaugos: Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos sau, Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos kai skambinama į 800-ąjį numerį, Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, didmeninės elektroninių ryšių paslaugos.

Išvados:

1. Skambučių inicijavimo paslaugų rinka yra skambučių perdavimo nuo Tinklo, kuriame inicijuotas skambutis, galinio taško iki to paties Tinklo stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai skambinančiojo abonento, kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas, rinka.

2. Skambučių inicijavimo paslaugų rinką sudaro šios paslaugos: Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos sau, Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos kai skambinama į 800-ąjį numerį, Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, didmeninės elektroninių ryšių paslaugos.

2.5. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos geografinė aprėptis

Atitinkamos rinkos geografinė aprėptis Taisyklių 15 punkte apibūdinama kaip „*geografinė teritorija, kurioje atitinkami ūkio subjektai dalyvauja atitinkamų produktų (paslaugų) pasiūloje bei paklausoje, kurioje konkurencijos sąlygos yra panašios ar pakankamai homogeniškos ir kuri gali būti atskirta nuo kaimyninių teritorijų, kuriose vyraujančios konkurencijos sąlygos yra pastebimai skirtingos.*“

Pagal Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 59 punktą, elektroninių ryšių sektoriuje geografinė atitinkamos rinkos aprėptis nustatoma remiantis dviem kriterijais:

- 1) tinklo aprėpiama teritorija;
- 2) teisiniais ar kitais reguliavimo instrumentais.

Vadovaujantis šiais dviem kriterijais, geografinė rinkos aprėptis gali būti vietinė, regioninė, nacionalinė ar aprėpianti kelias valstybes.

Ataskaitos 2.3.1 ir 2.3.2 skyriuose nustatyta, kad egzistuojančios Skambučių inicijavimo paslaugų alternatyvos nėra pakeičiamos jokia kita paslauga nei paklausos, nei pasiūlos atžvilgiu.

Dėl to daroma išvada, jog Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos geografinė teritorija atitinka visų Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjų Tinklų aprėpiamą geografinę teritoriją. Atsižvelgiant į tai, kad TEO yra vienintelis operatorius Lietuvoje, kuris teikia Skambučių inicijavimo paslaugas kitiems operatoriams ir pats sau, TEO Tinklo aprėpiama teritorija yra tapatinama su Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos geografinė teritorija. TEO anketoje nurodė, kad Skambučių inicijavimo paslaugas teikia visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Taip pat svarbu atkreipti dėmesį į operatorių, teikiančių Skambučių inicijavimo paslaugas sau, Tinklų geografinę aprėptį. Du iš šešių operatorių, teikiančių Skambučių inicijavimo paslaugas sau, t. y. AB „Lietuvos geležinkeliai“ bei UAB „Digitela“, anketoje nenurodė savo Tinklų geografinės aprėpties. AB Lietuvos radijo ir televizijos centras, UAB „CSC TELECOM“ ir, kaip jau buvo minėta, TEO nurodė, kad ji apima visą Lietuvos Respublikos teritoriją. UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ teigia, jog jo Tinklo geografinė aprėptis yra Lietuvos Respublika. Vis dėlto, pastarasis operatorius, teikiantis Skambučių inicijavimo paslaugas sau, atkreipia dėmesį, kad jo Tinklo geografinė aprėptis yra apribota techninių galimybių, leidžiančių įrengti ryšių liniją atitinkamoje vietovėje. Nepaisant to, manytina, kad kiekvienas operatorius yra daugiau ar mažiau apribotas techninių galimybių, todėl UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ Tinklo geografinė aprėptis yra laikoma visa Lietuvos Respublikos teritorija.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, galima teigti, jog Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos geografinė teritorija yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

Išvada:

Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos geografinė aprėptis yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

2.6. Antrojo skyriaus apibendrinimas

Ataskaitos 2.1 skyriuje Skambučių inicijavimo paslaugos buvo apibrėžtos, kaip skambučių perdavimas nuo Tinklo, kuriame inicijuojamas skambutis, galinio taško iki to paties Tinklo stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai skambinančiojo abonento, kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas. Skambučių inicijavimo paslaugos yra didmeninės paslaugos, skirtos teikti viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas.

Ataskaitos 2.2 skyriuje atskleista, kad egzistuoja trys Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo būdai: Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos sau; Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos kai abonentas inicijuoja skambutį į 800-ąjį numerį; Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX. Taip pat išsiaiškinta, kad tiriamuoju laikotarpiu ir Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu buvo teikiamos didmeninės elektroninių ryšių paslaugos, kurios turėjo Skambučių inicijavimo paslaugų savybių.

Ataskaitos 2.3.1 ir 2.3.2 skyriuose nustatyta, kad paklausos ir pasiūlos atžvilgiu minėtieji Skambučių inicijavimo teikimo būdai ir didmeninės elektroninių ryšių paslaugos yra tarpusavyje pakeičiami. Minėtuose ataskaitos skyriuose nustatyta, kad Skambučių inicijavimo paslaugos negali būti pakeičiama skambučių inicijavimu viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose nei paklausos, nei pasiūlos atžvilgiu.

Ataskaitos 2.4 skyriuje apibrėžta, kad Skambučių inicijavimo paslaugų rinka yra skambučių perdavimo nuo Tinklo, kuriame inicijuotas skambutis, galinio taško iki to paties Tinklo stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai skambinančiojo abonento, kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas, rinka. Šią rinką sudaro tokios paslaugos: Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos sau, Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos kai skambinama į 800-ąjį numerį, Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, didmeninės elektroninių ryšių paslaugos. Galiausiai, ataskaitos 2.5 skyriuje nustatyta, kad Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos geografinė aprėptis yra visą Lietuvos Respublikos teritorija.

3. Konkurencijos veiksmingumo Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje tyrimas ir didelę įtaką šioje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodyta, kad antrasis atitinkamos rinkos tyrimo etapas yra „tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jei konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas“. Šiame skyriuje yra tiriamas konkurencijos veiksmingumas Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje. Tuo atveju, jeigu bus nustatyta, kad konkurencija nėra veiksminga, bus įvardijamas didelę įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje turintis ūkio subjektas arba subjektai.

Veiksminga konkurencija, kaip tai apibrėžiama Įstatymo 3 straipsnio 70 dalyje, yra „situacija atitinkamoje rinkoje, kai nėra didelę įtaką toje rinkoje turinčių ūkio subjektų.“. Įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad „Ūkio subjektas laikomas turinčiu didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, jei jis vienas ar kartu su kitais ūkio subjektais užima padėtį, prilygintą dominuojančiai, t. y. tokią ekonominės galios padėtį, kuri suteikia jam galią elgtis pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir, galiausiai, vartotojų“. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 70 punkte Europos Komisija išskyrė keletą kriterijų, kuriais remiantis gali būti nustatyta, ar atitinkamoje rinkoje yra dominuojantis ūkio subjektas, t. y. ūkio subjektas, turintis tokią ekonominės galios persvarą, kuria pasinaudojęs jis gali elgtis pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir kitų suinteresuotų šalių.

3.1. Konkurencijos veiksmingumo Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje tyrimas

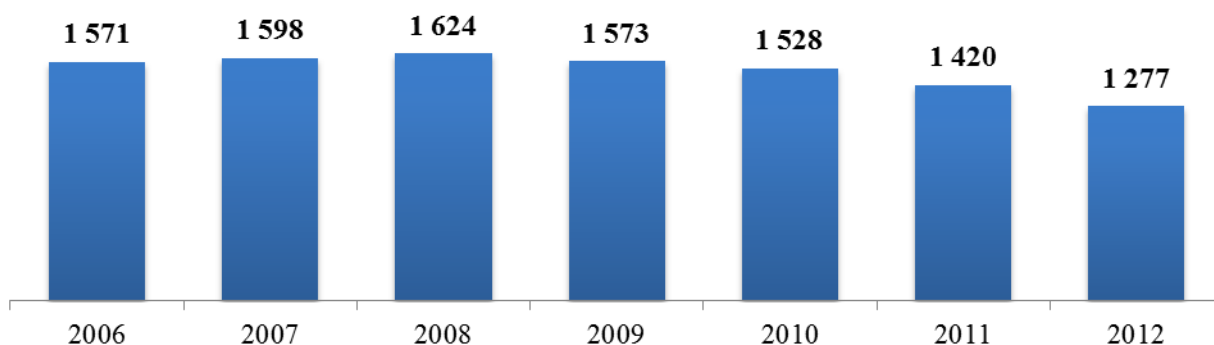
Tarnyba, atsižvelgdama į Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 70 punkte išvardintus kriterijus, kuriais remiantis gali būti nustatyta, ar atitinkamoje rinkoje yra dominuojantis ūkio subjektas, o taip pat vadovaudamasi Taisyklių 8.2 papunkčiu išskyrė šiuos kriterijus, į kuriuos bus orientuojamasi tiriant konkurencijos veiksmingumą Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje. Šie kriterijai yra:

- 1) rinkos dydis ir struktūra;
- 2) susietos paslaugos (angl. *bundled services*);
- 3) pirkėjo derybinė galia (angl. *countervailing buying power*);
- 4) įėjimo į rinką barjerai;
- 5) paslaugų kainos;
- 6) potenciali konkurencija.

3.1.1. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dydis ir struktūra

Ataskaitos 2.4 skyriuje buvo apibrėžta Skambučių inicijavimo paslaugų rinka, kurią sudaro šios paslaugos: Skambučių inicijavimo paslaugos teikiamos sau; Skambučių inicijavimo paslaugos teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX; didmeninės elektroninių ryšių paslaugos; Skambučių inicijavimo paslaugos, kai skambinama į 800-ąjį numerį. Pastebėtina tai, kad Skambučių inicijavimo paslaugos, kai skambinama į 800-ąjį numerį, atitinka Skambučių inicijavimo paslaugų, teikiamų sau, trukmę, o didmeninės elektroninių ryšių paslaugos trukmę, atitinka šių paslaugų teikėjų tinkluose įvykusių skambučių trukmę.

Taigi, Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dydis šio Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo atveju atitinka visų Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjų Tinkluose inicijuotų skambučių trukmę minutėmis. Tinkluose inicijuotų skambučių trukmės dinamika yra pateikta 6 paveiksle, iš kurio matyti, kad inicijuotų skambučių trukmė nuo 2009 m. tendencingai mažėja.

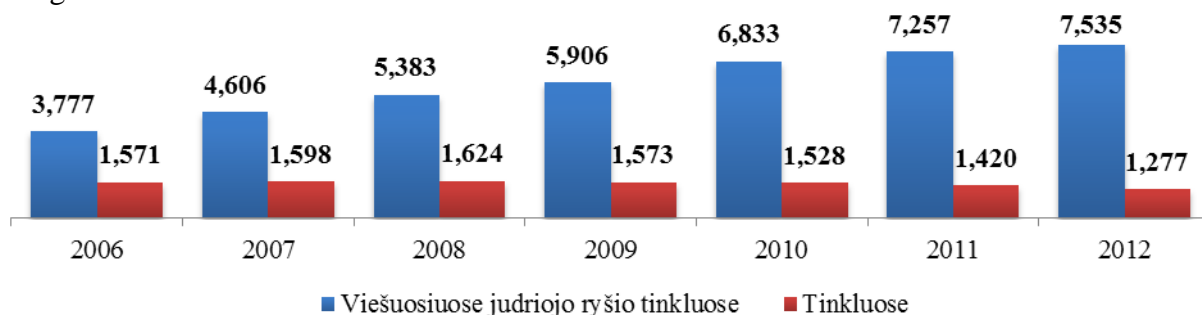

6 paveikslas. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dydis 2006–2012 m., mln. min.

Tiriamuoju laikotarpiu Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje matyti aiškos tendencijos, t. y. 2006–2008 m. periodu Tinkle inicijuotų skambučių trukmė augo, tačiau vis mažesniais tempais, o 2009–2012 m. periodu Tinkle inicijuotų skambučių trukmė mažėjo ir vis didesniais tempais:

- 2006 m., palyginti su 2005 m., **padidėjo 5,59 proc.**;
- 2007 m., palyginti su 2006 m., **padidėjo 1,72 proc.**;
- 2008 m., palyginti su 2007 m., **padidėjo 1,63 proc.**;
- 2009 m., palyginti su 2008 m., **sumažėjo 3,14 proc.**;
- 2010 m., palyginti su 2009 m., **sumažėjo 2,86 proc.**;
- 2011 m., palyginti su 2010 m., **sumažėjo 7,07 proc.**;
- 2012 m., palyginti su 2011 m., **sumažėjo 10,07 proc.**

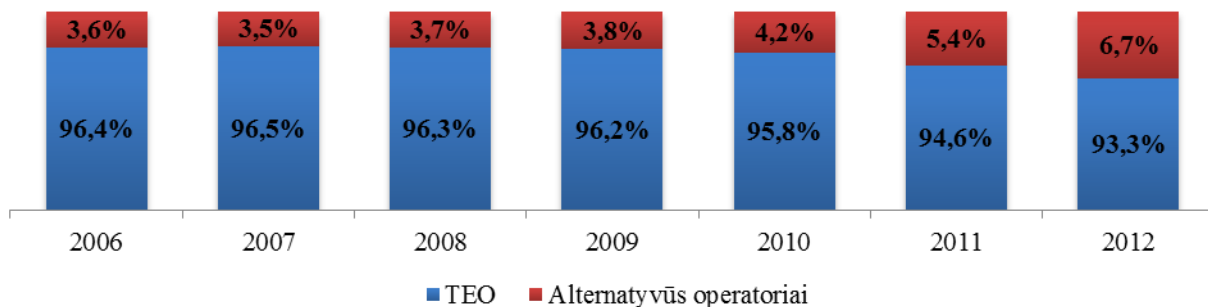
Per visą tiriamąjį laikotarpį Skambučių inicijavimo paslaugų rinka sumažėjo 294 mln. min. arba 18,7 proc.: nuo 1 571 mln. min. 2006 m. iki 1 277 mln. min. (žr. 7 paveikslą). Verta atkreipti dėmesį į tai, kad viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose inicijuotų skambučių trukmė tuo pačiu periodu išaugo dvigubai (žr. 7 paveikslą) – nuo 3,777 mlrd. min. 2006 m. iki 7,535 mlrd. min. 2012 m. arba 3,758 mlrd. min. Atsižvelgiant į viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose inicijuotų skambučių augimo tempus galima teigti, kad Tinkluose inicijuotų skambučių trukmės mažėjimas yra gana nuosaikus, nes skirtumas tarp viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose inicijuotų skambučių trukmės augimo ir Tinkluose inicijuotų skambučių trukmės mažėjimo siekia beveik 13 kartų. Tai taip pat leidžia teigti, kad viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjai visiškai neatsisakė viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų ir nesinaudoja tik viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis.

7 paveikslas. Tinkluose ir viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose inicijuotų skambučių trukmės dinamika 2006–2012 m., mlrd. min.

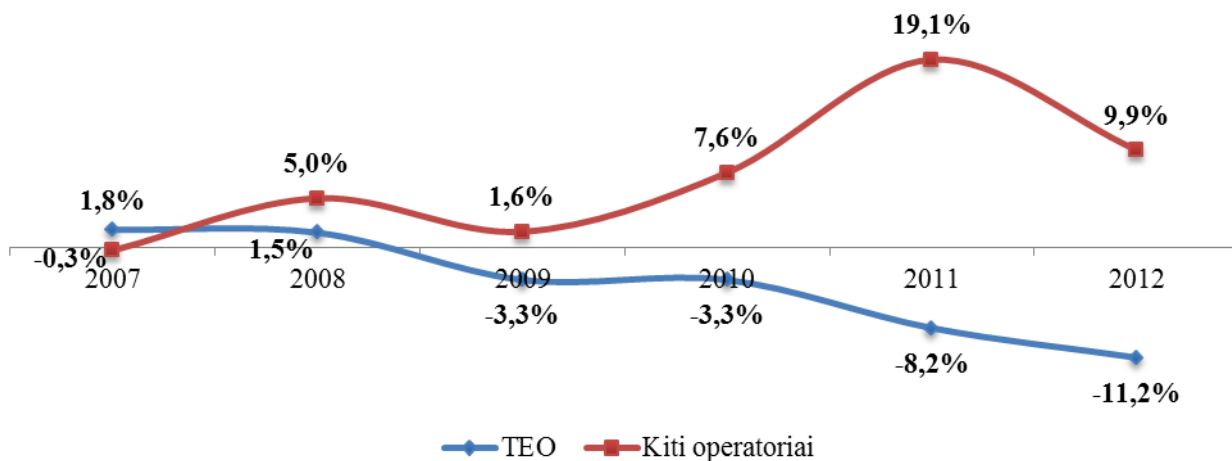
2012 m. didžiausią dalį Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos užėmė istorinis operatorius TEO, tačiau jo dalis palaipsniui traukiasi (žr. 8 paveikslą) kitiems operatoriams užimant vis daugiau Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalies. TEO 2012 m. užėmė 93,3 proc. Skambučių

inicijavimo paslaugų rinkos arba 3,1 procentiniais punktais mažiau nei 2006 m., kai ji buvo 96,4 proc. Kiti operatoriai 2012 m. užėmė 6,7 proc. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos, o 2006 m. – 3,6 proc. Antrojo po TEO operatoriaus Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalis 2012 m. pabaigoje buvo 1,9 proc., o trečiojo – 1,5 proc. Likusius 3,3 proc. dalinasi 8 elektroninių ryšių paslaugų teikėjai. Nepaisant besitraukiančios TEO Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalies, TEO vis dar išlaiko didelę Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalį vertinant pagal Tinkle inicijuotų skambučių trukmę.

8 paveikslas. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos struktūra pagal inicijuotų skambučių trukmę 2006–2012 m., proc.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, jog TEO Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalies mažėjimas yra sietinas su operatoriaus Tinkle inicijuotų skambučių trukmės mažėjimu. Tuo tarpu kitų operatorių užimamos Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalies augimas tiesiogiai siejasi su jų Tinkle inicijuotų skambučių trukmės augimu (žr. 9 paveikslą).

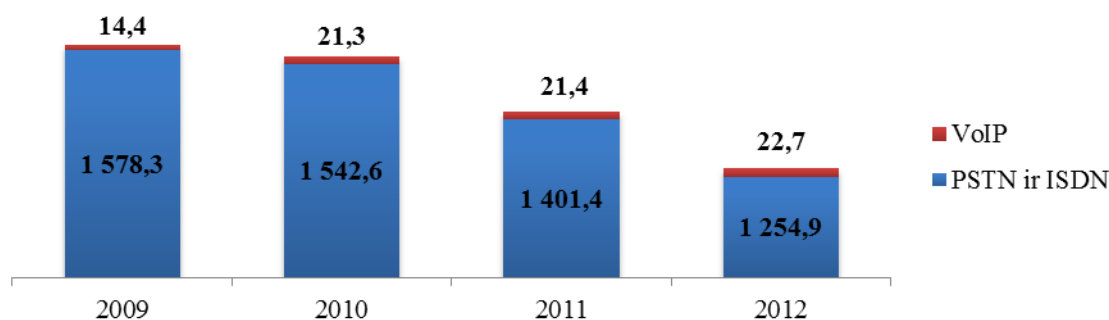

9 paveikslas. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalyvių Tinkluose inicijuotų skambučių trukmės kitimas 2007–2012 m., proc.

Aukščiau pateiktame grafike matyti, jog tiriamuoju laikotarpiu kitų operatorių Tinkluose inicijuotų skambučių trukmė demonstravo augimo tendenciją beveik visu tiriamuoju laikotarpiu, išskyrus 2007 m., kai buvo užfiksuotas 0,3 proc. mažėjimas. Nuo 2006 m. iki 2012 m. šis dydis išaugo 50 proc., t. y. nuo 56,7 mln. min. 2006 m. iki 85 mln. min. 2012 m. TEO Tinkle inicijuotų skambučių trukmės augimas palaipsniui mažėjo ir jau 2009 m. tapo neigiamas. Didžiausias nuosmukis buvo užfiksuotas 2011 m. ir 2012 m., kai, palyginti su atitinkamu ankstesniu laikotarpiu, TEO Tinkle inicijuotų skambučių trukmė sumažėjo 8,2 proc. ir 11,2 proc. Per visą tiriamąjį laikotarpį TEO Tinkle inicijuotų skambučių trukmė sumažėjo 21,3 proc.: nuo 1 514,5 mln. min. 2006 m. iki 1 191,7 mln. min. 2012 m. Nepaisant staigaus santykinio kitų operatorių Tinkluose

inicijuotų skambučių trukmės augimo ir TEO patirto nuosmukio, išreiškus inicijuotų skambučių trukmės pokyčius vertine išraiška (min.), matyti, jog TEO Tinkle inicijuotų skambučių trukmė per tiriamąjį laikotarpį sumažėjo beveik 322,8 mln. min., kai kitų operatorių Tinkluose inicijuotų skambučių trukmė išaugo apie 28,3 mln. min. Tai yra kitų operatorių Tinkluose inicijuotų skambučių trukmės augimas buvo daugiau nei 11 kartų mažesnis, nei TEO inicijuotų skambučių trukmės nuosmukis.

Ataskaitos 2 skyriuje buvo nurodyta, kad viešosios fiksotojo telefono ryšio paslaugos gali būti teikiamos naudojant įvairias technologijas: PSTN, ISDN, GSM, IP technologijas. Viešosioms fiksotojo telefono ryšio paslaugoms teikti naudojant IP technologijas, yra naudojama paketų komutacija. Skambučius, teikiamus naudojant IP technologijas, kitaip galima pavadinti VoIP skambučiais¹⁵. Toliau esančiame paveiksle yra pateikta informacija apie Tinkluose inicijuotų skambučių struktūrą pagal grandinių ir paketų komutavimo technologijas.

10 paveikslas. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos struktūra pagal naudojamą technologiją 2009–2012 m., mln. min.

Kaip matyti iš 10 paveiksle pateiktos informacijos, savame Tinkle inicijuotų VoIP skambučių trukmė, nors ir auga, tačiau jų dalis visoje Tinkluose inicijuotų skambučių trukmėje yra nežymi. Palyginus su Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje inicijuotų skambučių trukme, VoIP skambučių trukmė nesiekia 2 proc.: 2009 m. – 0,9 proc., 2010 m. – 1,4 proc., 2011 m. – 1,5 proc., 2012 m. – 1,8 proc. Visa tai leidžia teigti, kad VoIP skambučiai kol kas yra pakankamai nereikšminga Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalis. Kalbant apie skirtingomis technologijomis pagrįstas viešąsias fiksotojo telefono ryšio paslaugas, tikslinga panagrinėti ir kokią dalį paketų komutacijos būdu inicijuotų skambučių trukmė sudarė skirtinguose Tinkluose inicijuotų skambučių trukmėje. Toliau esančioje lentelėje yra pateikta informacija apie grandinių ir paketų komutacijos būdu inicijuotų skambučių struktūrą pagal rinkos dalyvius.

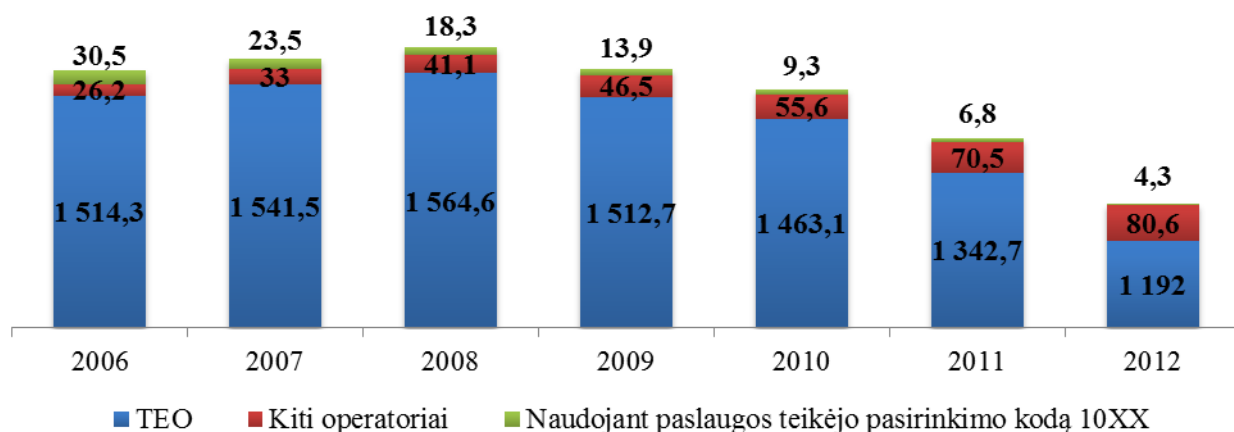
1 lentelė. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dydis pagal skambučių technologijas ir atskirus operatorius 2009–2013 m.

Operatoriai	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.
TEO Tinkle inicijuotų skambučių (išskyrus VoIP skambučius) trukmė, mln. min.	1 531,2	1 497,2	1 342,4	1 189,5	1 069,5
TEO Tinkle inicijuotų VoIP skambučių trukmė, mln. min.	1,1	1,7	3	3,1	2,9
Kitų operatorių Tinkluose inicijuotų skambučių (išskyrus VoIP skambučius) trukmė, mln. min.	47,1	45,4	59	65,4	45,1
Kitų operatorių Tinkluose inicijuotų VoIP skambučių trukmė, mln. min.	13,3	19,6	18,4	19,6	24,5

¹⁵ VoIP paslaugos Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrime yra traktuojamos, kaip tam tikrą kokybę turinčios paslaugos, kurioms teikti yra suteikiamas telefono ryšio numeris, nurodytas Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane, ir yra galimybė inicijuoti bei priimti skambučius iš (į) viešojo ryšių tinklo. Nagrinėjamos VoIP paslaugos neapima tokių daugiafunkcinių paslaugų kaip *Skype* ar pan.

Kaip matyti iš 1 lentelės, VoIP skambučius daugiausia teikia alternatyvūs operatoriai, kurie inicijuoja apie 85 proc. VoIP skambučių trukmės. Tačiau kaip buvo paminėta anksčiau, VoIP skambučių trukmė sudaro tik apie 2 proc. visos Tinkluose inicijuotų skambučių trukmės.

Vertinant Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dydį ir struktūrą, tikslinga įvertinti ir Skambučių inicijavimo paslaugų, kaip atskirų didmeninių paslaugų dydį ir struktūrą. Ataskaitos 2.2 skyriuje nurodyta, jog tik vienas operatorius, t. y. TEO, teikia Skambučių inicijavimo paslaugas, naudojant teikėjo pasirinkimo kodą 10XX. Vis dėlto, Tarnybos renkami statistiniai duomenys rodo, kad šios paslaugos populiarumas mažėja (žr. 11 paveikslą). Tik 2006 m. alternatyvių operatorių, naudojančių minėtąją paslaugą, skambučių trukmė buvo ilgesnė nei sau inicijuotų skambučių trukmė. Jau nuo 2007 m. situacija pasikeitė. Nuo 2007 savo Tinkle inicijuotų skambučių trukmė augo, o Skambučių inicijavimo paslaugų teikiamų naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, pagalba inicijuotų skambučių trukmė mažėjo. 2012 m. pastarieji skambučiai sudarė tik 5 proc. viso alternatyvių operatorių inicijuotų skambučių trukmės ir tik 0,3 proc. visos Tinkluose inicijuotų skambučių trukmės. Skambučių inicijavimo paslaugų, teikimų naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, dalies mažėjimui visą tiriamąjį laikotarpį įtakos turėjo tiek išaugusi (daugiau nei 3 kartus) savame Tinkle inicijuotų skambučių trukmė, tiek beveik 86 proc. sumažėjusi skambučių, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, trukmė. Šis alternatyvių operatorių persiorientavimas gali būti sietinas su tuo, jog operatoriai vis dažniau renkasi savo Tinklo plėtrą plėsdami savo Tinklo galinių taškų geografinę aprėptį ir (arba) naudodami kitų operatorių viešųjų ryšių tinklų elementus.

11 paveikslas. TEO ir kitų Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalyvių Tinkluose inicijuotų skambučių trukmės ir skambučių trukmės, naudojant paslaugų teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, kitimas 2006–2012 m., mln. min.

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, teigtina, jog, dėl mažėjančios skambučių trukmės Tinkle, traukiasi ir visa Skambučių inicijavimo paslaugų rinka. TEO Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalis, vertinant Tinkluose inicijuotų skambučių trukmę, per tiriamąjį laikotarpį sumažėjo nuo 96,4 proc. (2006 m.) iki 93,3 proc. (2012 m.). Kiti operatoriai skambučius savo Tinkle dažniausia inicijuoja naudodami IP technologiją. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje 86,2 proc. visos VoIP skambučių trukmės buvo inicijuota kituose Tinkluose, nei TEO Tinkle. Nors kitų operatorių Tinkluose inicijuotų VoIP skambučių trukmė yra ilgesnė nei TEO Tinkle inicijuotų VoIP skambučių trukmė, kitų operatorių Tinkluose inicijuotų VoIP skambučių trukmė sudaro tik labai nedidelę viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų dalį ir Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalį (2012 m. pabaigoje VoIP skambučių trukmė sudarė 1,8 proc. visų Tinkluose inicijuotų skambučių trukmės). Tiriamuoju laikotarpiu tik vienintelė TEO teikė Skambučių inicijavimo paslaugas, naudojant teikėjo pasirinkimo kodą 10XX. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad alternatyvių operatorių Tinkluose inicijuotų skambučių trukmės augimas tiriamuoju laikotarpiu buvo mažas ir tiriamojo laikotarpio pabaigoje TEO užėmė 93,3 proc. Skambučių inicijavimo

paslaugų rinkos. Tokia TEO užimama Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalis pagal Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 75 punktą gali būti laikoma tiesioginiu dominuojančios padėties atitinkamoje rinkoje įrodymu.

Išvada:

Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje TEO visu tiriamuoju laikotarpiu užėmė daugiau nei 50 proc. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos. TEO užimama Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalis tiriamuoju laikotarpiu sumažėjo nuo 96,4 proc. (2006 m.) iki 93,3 proc. (2012 m.) Tokia TEO Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalis gali būti laikoma tiesioginiu dominuojančios padėties atitinkamoje rinkoje įrodymu.

3.1.2. Susietos paslaugos

Ataskaitos 3.1.1 skyriuje nustatyta, kad TEO tiriamuoju laikotarpiu užėmė daugiau nei 90 proc. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos, o tiriamojo laikotarpio pabaigoje TEO užėmė 93,3 proc. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos. Minėtame ataskaitos skyriuje taip pat nurodyta, kad TEO Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo tiriamuoju laikotarpiu buvo vienintelė Skambučių inicijavimo paslaugų, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, teikėja. Pastarosios Skambučių inicijavimo paslaugos yra didmeninės paslaugos, kurios šių paslaugų gavėjams leidžia mažiausiomis investicijomis teikti viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas. Operatoriui, teikiančiam viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas savo galutiniams paslaugų gavėjams, naudojantis TEO teikiamomis Skambučių inicijavimo paslaugomis, yra būtina savo Tinklą sujungti su TEO Tinklu. Kaip jau buvo nurodyta ataskaitos 2.1 skyriuje, viešųjų ryšių tinklų sujungimas yra su Skambučių inicijavimo paslaugomis susijusi priemonė. Viešųjų ryšių tinklų sujungimas užtikrina, kad vieno elektroninių ryšių paslaugų teikėjo teikiamų paslaugų gavėjai galėtų naudotis tarpusavio ryšiu ir (arba) ryšiu su kito elektroninių ryšių paslaugų teikėjo teikiamų paslaugų gavėjais arba elektroninių ryšių paslaugų teikėjo teikiamomis elektroninių ryšių paslaugomis.

Potencialūs Skambučių inicijavimo paslaugų, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, gavėjai tiriamuoju laikotarpiu ir Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu turėjo prisijungti prie TEO Tinklo. TEO savo Tinklą su kitų operatorių viešaisiais ryšių tinklais siūlo sujungti naudojant tris viešųjų ryšių tinklų sujungimo paslaugas, tai yra vietinį viešųjų ryšių tinklų sujungimo taško suteikimą, nacionalinį viešųjų ryšių tinklų sujungimo taško suteikimą bei tarptautinį viešųjų ryšių tinklų sujungimo taško suteikimą¹⁶. Apmokėjimas už šias paslaugas yra identiškas – taikomas vienkartinis užmokestis už užsakymą ir metinis užmokestis, kuris yra mokamas kas mėnesį, nurodytą metinį užmokestį padalijus iš 12, tačiau skiriasi užmokesčių dydžiai.

TEO savo standartiniame pasiūlyme sujungti elektroninių ryšių tinklus numato 2 Tinklo stotis (Vilniuje ir Kaune), kuriose operatoriai gali sujungti savo viešąjį ryšių tinklą su TEO Tinklu nacionaliniu lygiu. Viena iš TEO Tinklo stočių, esanti Vilniuje, taip pat veikia ir kaip tarptautinis viešųjų ryšių tinklų sujungimo taškas. TEO išankstiniame pasiūlyme sujungti elektroninių ryšių tinklus yra numatyta 19 Tinklo stočių, kuriose operatoriai gali sujungti savo viešąjį ryšių tinklą su TEO Tinklu vietiniu lygiu arba kitaip su TEO vietiniais tinklų sujungimo taškais. Operatorius, kuris yra pasirinkęs pastarąjį viešųjų ryšių tinklų sujungimo būdą, norėdamas pasiekti visus TEO abonentus, privalo susijungti su visais TEO Tinklo vietiniais viešųjų ryšių tinklų sujungimo taškais.

¹⁶ TEO išankstinis pasiūlymas sujungti elektroninių ryšių tinklus (2012 m. gegužės 24 d.) <http://rrt.lt/download/16340/rio-teo%202012-05-24.pdf>. TEO Tinklą sudaro 17 vietinių stočių, kuriose yra 47 vietiniai viešųjų ryšių tinklų sujungimo taškai, ir dvi, Vilniuje ir Kaune esančios, nacionalinės stotys, kurios taip pat veikia ir kaip tarptautinės stotys.

Prisijungimo prie visų TEO Tinklo vietinių viešųjų ryšių tinklų sujungimo taškų kaina yra lygi vietinių viešųjų ryšių tinklų sujungimo taško suteikimo TEO Tinkle paslaugos kainos ir vietinių viešųjų ryšių tinklų sujungimo taškų skaičiaus sandaugai, kas, remiantis tiriamojo laikotarpio pabaigoje ir Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu galiojusio standartinio pasiūlymo duomenimis, kainuotų $2\,592 \times 19 = 49\,248$ Lt. Savo viešąjį ryšių tinklą su TEO Tinklo vietiniais viešųjų ryšių tinklų sujungimo taškais sujungęs operatorius papildomai per metus turėtų sumokėti $19 \times 1850,81 = 35\,165,39$ Lt metinį užmokestį. Prisijungti prie vieno TEO Tinklo nacionalinio viešųjų ryšių tinklų sujungimo taško kainuotų 5 040 Lt ir papildomai reiktų sumokėti 8 196,46 Lt metinį užmokestį. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad siekiant sujungti Tinklus, iš TEO būtina įsigyti ne tik viešųjų ryšių tinklų sujungimo paslaugą, bet ir talpą (ji matuojama 2 Mb/s prievadais) atitinkamame viešųjų ryšių tinklų sujungimo taške. Priklausomai nuo to, kokios viešųjų ryšių tinklų sujungimo paslaugos yra naudojamos, kito Tinklo operatoriaus arba viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjo sąnaudos yra padidinamos papildomu 414,72 Lt vienkartinio užmokesčiu bei 1 200,15 Lt metiniu užmokesčiu už vieną talpą viešųjų ryšių tinklų sujungimo stočiai. Pastebėtina tai, kad Tinklų operatoriai TEO, netaiko jokių analogiškų užmokesčių už viešųjų ryšių tinklų sujungimą. Pavyzdžiui, vienas operatorius teigia, jog „*TEO Skambučių inicijavimo paslaugos įkainiai <...> seniai neatitinka Rinkos realijoms, nes „tarpoperatorinis“ atsiskaitymas yra pigesnis ir nėra sujungimo užmokesčio <...> Visos kitos išlaidos yra išgalvotos siekiant didesnio pelno.*“ Taigi, potencialus Skambučių inicijavimo paslaugų, teikiamų TEO, gavėjas patirtų ne tik tiesiogines išlaidas už Skambučių inicijavimo paslaugas, bet ir išlaidas Tinklų sujungimui bei kitoms papildomoms paslaugoms. Papildomų užmokesčių už su Skambučių inicijavimo paslaugomis susijusias priemones taikymas, didina Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjų sąnaudas, kas riboja jų konkurencingumą.

Išvada:

TEO, Skambučių inicijavimo paslaugas siedama su viešųjų ryšių tinklų sujungimo paslaugomis ir taikydama tam tikrus vienkartinius ir periodinius užmokesčius, didina Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjų patiriamas sąnaudas teikiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas ir riboja jų konkurencingumą.

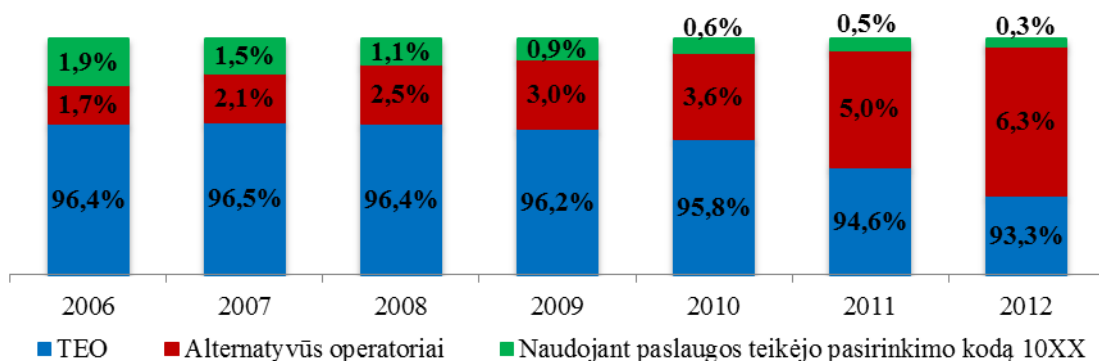
3.1.3. Pirkėjo derybinė galia

Pirkėjo derybinė galia nusako Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjų galimybes daryti vienpusę lemiamą įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjams. Ataskaitos 3.1.1 skyriuje nurodyta, kad didžiausią Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalį tiriamuoju laikotarpiu užėmė TEO. Atsižvelgiant į tai, pirkėjo derybinės galios kriterijų tikslinga vertinti tik TEO atžvilgiu.

Pagal Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo, patvirtintų Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. gegužės 17 d. nutarimu Nr. 52 „Dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo“, (toliau – Konkurencijos tarybos paaiškinimai dėl dominuojančios padėties nustatymo) 8 punktą, „*Vienpusė lemiamą įtaką suprantama kaip ūkio subjekto galimybė veikti atitinkamoje rinkoje pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, teikėjų ar pirkėjų ir galiausiai nuo vartotojų, darant poveikį prekių kainoms, įėjimo į rinką galimybėms ar kitoms veiklos sąlygoms, dėl ko veiksmingai ribojama konkurencija toje rinkoje.*“ Taip pat Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo 27 punkte teigiama, jog „*ūkio subjekto veiksmus gali varžyti stiprus pirkėjas, ribodamas pardavėjo potencialias galimybes daryti vienpusę lemiamą įtaką rinkoje ir neleidžiantis jam užimti dominuojančią padėtį. Stiprus pirkėjas gali daryti smarkią įtaką perkamos prekės kainai, kokybei arba tiekimo sąlygoms, jeigu jis superka didžiąją dalį rinkoje parduodamų prekių, yra gerai informuotas apie alternatyvius tiekimo šaltinius bei gali juos keisti greitai ir su mažais kaštais arba net pats imtis tiekti atitinkamą prekę.*“

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktus Konkurencijos tarybos paaiškinimus dėl dominuojančios padėties nustatymo, pirkėjo derybinės galios egzistavimą pakanka vertinti tik Skambučių inicijavimo paslaugų, teikiamų naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, atžvilgiu. Skambučių inicijavimo paslaugų, kai ji yra teikiama sau, atžvilgiu, pirkėjo derybinės galios vertinti nėra tikslinga, nes Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjas yra šios paslaugos gavėjas ir gali kontroliuoti paslaugos teikimo sąlygas (įskaitant paslaugos kokybę ir kainas).

Skambučių inicijavimo paslaugos, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, yra naudojamos, kai Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjas teikia viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas savo galutiniams paslaugų gavėjams, sujungęs savo Tinklą su Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjo Tinklu arba naudodamas tik Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjo Tinklą viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms teikti. Paslaugos teikėjo pasirinkimo kodo 10XX naudojimas buvo aptartas ataskaitos 3.1.1 skyriuje, kuriame nustatyta, jog šios Skambučių inicijavimo paslaugos palaipsniui praranda populiarumą. Kaip matyti 12 paveiksle, 2006 m. Skambučių inicijavimo paslaugų, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, pagalba iniciuotų skambučių trukmė sudarė 1,9 proc. visos Tinkluose iniciuotų skambučių trukmės ir viršijo alternatyvių operatorių Tinkluose iniciuotų skambučių trukmę. Tačiau minėtajai situacijai jau 2007 m. ėmus kisti, 2012 m. skambučių, iniciuotų naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, trukmė siekė 0,3 proc. visos iniciuotų skambučių trukmės, kai tuo tarpu alternatyvių operatorių Tinkluose iniciuotų skambučių trukmės dalis visoje iniciuotų skambučių trukmėje išaugo iki 6,3 proc. Atsižvelgiant į tai, kad Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, trukmė visoje Tinkluose iniciuotų skambučių trukmėje sudaro nedidelę dalį, Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, gavėjai nelaikyti stipriais Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjais turinčiais didelę derybinę galią TEO atžvilgiu.

12 paveikslas. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos struktūra, kai Skambučių inicijavimo paslaugos yra teikiamos sau ir naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX 2006–2012 m., proc.

Vertinant pirkėjo derybinę galią įsigyjant Skambučių inicijavimo paslaugas, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, galima įvertinti, ar šių paslaugų teikimo sąlygos kito ir jei kito, ar jos kito dėl Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjų įtakos. Palyginus Skambučių inicijavimo paslaugų kainas tiriamojo laikotarpio pradžioje ir tiriamojo laikotarpio pabaigoje matyti, kad jos sumažėjo (žr. ataskaitos 2 lentelę): Tinklus sujungiant vietiniame viešųjų ryšių tinklų sujungimo taške piko metu – 3 kartais, ne piko metu – 4 kartais, tuo tarpu Tinklus sujungiant nacionaliniame viešųjų ryšių tinklų sujungimo taške piko metu – 2,3 kartais, ne piko metu – 5,2 kartais. Abiem atvejais skambučio sudarymo kaina buvo sumažinta 8,7 kartais.

2 lentelė. TEO teikiamų Skambučių inicijavimo paslaugų kainos 2006 m. sausio 1 d. ir 2012 m. gruodžio 31 d.

Skambučio inicijavimo paslauga	Kaina (ct/min be PVM)	
	2006 m. sausio 1 d.	2012 m. gruodžio 31 d.
<i>Tinklus sujungiant vietiniame viešųjų ryšių tinklų sujungimo taške</i>		
Piko metu, ct/min	7	2,28
Ne piko metu, ct/min	2,5	0,62
Skambučio sudarymas	6	0,69
<i>Tinklus sujungiant nacionaliniame viešųjų ryšių tinklų sujungimo taške</i>		
Susieta su II tipo tranzitu, piko metu, ct/min	10	4,26
Susieta su II tipo tranzitu, ne piko metu, ct/min	6	1,16
Skambučio sudarymas	6	0,69

Šaltinis: TEO išankstinis pasiūlymas sujungti elektroninių ryšių tinklus (2005.10.01) <http://www.rtt.lt/rtt/download/11118/rio-teo-20051001.pdf>; TEO LT, AB išankstinis pasiūlymas sujungti elektroninių ryšių tinklus (2012.05.24) <http://www.rtt.lt/download/16340/rio-teo%202012-05-24.pdf>

Kaip jau buvo minėta ataskaitos 2.1 ir 3.1.2 skyriuose, viešųjų ryšių tinklų sujungimas yra neatsiejamas nuo Skambučių inicijavimo paslaugos. Viešųjų ryšių tinklų sujungimo paslaugų kainos kaip ir Skambučių inicijavimo paslaugų kainos, tiriamuoju laikotarpiu sumažėjo (žr. ataskaitos 3 lentelę). Vienkartiniai užmokesčiai už viešųjų ryšių tinklų sujungimą sumažėjo 7,7–7,9 karto, o metiniai užmokesčiai sumažėjo nuo 2,4 iki 5,4 kartų. Vis dėlto, nepaisant abiem atvejais mažėjančių kainų, privalu pabrėžti, jog jos mažėjo tik dėl Tarnybos taikomo reguliavimo.

3 lentelė. TEO tinklų sujungimo kainos 2006 m. sausio 1 d. ir 2012 m. gruodžio 31 d.

Paslauga	Vienkartinis užmokestis Lt, be PVM		Metinis užmokestis Lt, be PVM	
	2006.01.01	2012.12.31	2006.01.01	2012.12.31
<u>Vietinis</u> viešųjų ryšių tinklų sujungimo taško suteikimas	20 000	2 592	10 000	1 850,81
<u>Nacionalinis</u> ir <u>tarptautinis</u> viešųjų ryšių tinklų sujungimo taško suteikimas	40 000	5 040	20 000	8 196,46
Talpos viešųjų ryšių tinklų sujungimo taškuose suteikimas	3 200	414,72	1 200	1 200,15

Šaltinis: TEO išankstinis pasiūlymas sujungti elektroninių ryšių tinklus (2005.10.01) <http://www.rtt.lt/rtt/download/11118/rio-teo-20051001.pdf>; TEO išankstinis pasiūlymas sujungti elektroninių ryšių tinklus (2012.05.24) <http://www.rtt.lt/download/16340/rio-teo%202012-05-24.pdf>

Taigi, TEO, užimdama didelę Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalį (žr. ataskaitos 3.1.1 skyrių) ir nesant stipraus Skambučių inicijavimo paslaugų pirkėjo, turės galimybes, o siekiant apsaugoti savo pajamas ir pelną, teikiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, turės motyvus, nesant *ex ante* reguliavimo, skirtingiems Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjams Skambučių inicijavimo paslaugų kainas nustatyti sau palankia linkme. Tokią išvadą pagrindžia ir toliau aprašytos aplinkybės. TEO nuo 2013 m. balandžio 1 d., remiantis Tarnybos direktoriaus 2012 m. gruodžio 18 d. įsakymu Nr. 1V-1900 „Dėl laikinųjų priemonių ūkio subjektui TEO LT, AB, turinčiam didelę įtaką skambučių užbaigimo ūkio subjekto TEO LT, AB viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, nustatymo“, (toliau – 2012 m. gruodžio 18 d. įsakymas Nr. 1V-1900) nustatytomis laikinosiomis priemonėmis (toliau – laikinosios priemonės), nebegalėjo

diferencijuoti skambučių užbaigimo paslaugos Tinkle (toliau – Skambučių užbaigimo paslauga)¹⁷ kainos pagal viešųjų ryšių tinklų sujungimo lygį (vietinis, nacionalinis, tarptautinis) bei skambinimo laiką paroje (piko, ne piko metu). TEO, vykdydama Tarnybos direktoriaus 2012 m. gruodžio 18 d. įsakymą Nr. 1V-1900 turėjo nustatyti vieną kainą už Skambučių užbaigimo paslaugą, tačiau ne didesnę nei 2,11 ct/min be PVM ir nebetaikyti skambučio sudarymo užmokesčio. Skambučių užbaigimo paslaugos technologiniu požiūriu niekuo nesiskiria nuo Skambučių inicijavimo paslaugų, tačiau pastarųjų kaina vis dar diferencijuojama remiantis minėtaisiais kriterijais ir yra didesnė nei 2,11 ct/min. (žr. 2 lentelę). Pastebėtina ir tai, kad reguliuojant su Skambučių užbaigimo paslaugomis susijusių viešųjų ryšių tinklų sujungimo užmokesčius, TEO taip pat negali taikyti vienkartinį ir periodinių viešųjų ryšių tinklų sujungimo užmokesčių ir turi sudaryti galimybes ryšių liniją įrengti viešųjų ryšių tinklus sujungiančiam kitam operatoriui arba trečiajai šaliai. Teikiant su Skambučių inicijavimo paslaugomis susijusias viešųjų ryšių tinklų sujungimo paslaugas, TEO gali taikyti ataskaitos 3.1.2 skyriuje nurodytus užmokesčius. TEO minėtus užmokesčius ir taiko. Tačiau 2006 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1V-776 TEO nustatyti įpareigojimai nedraudžia TEO taikyti ir mažesnius užmokesčius už su Skambučių inicijavimo paslaugomis susijusias priemones nei Tarnybos nustatyti didžiausi galimi užmokesčiai už Skambučių inicijavimo paslaugomis susijusias priemones. Aprašytos aplinkybės leidžia teigti, kad TEO savo iniciatyva nebūtų buvusi ir vis dar nėra suinteresuota mažinti Skambučių inicijavimo paslaugų kainos be išorinio spaudimo.

Aukščiau nurodytos aplinkybės rodo, kad tiek tiriamuoju laikotarpiu, tiek Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu spaudimas keisti Skambučių inicijavimo paslaugų ir su jomis susijusių priemonių teikimo sąlygas, įskaitant ir kainas, yra įmanomas tik iš Tarnybos. Tai reiškia, kad pirkėjo derybinės galios Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje, nesant reguliavimo, TEO atžvilgiu nėra ir todėl TEO, nesant *ex ante* reguliavimo, turės galimybių, o siekdama apsaugoti savo pajamas ir pelną už teikiamas fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, turės ir motyvų, nustatyti Skambučių inicijavimo paslaugų ir su jomis susijusių priemonių teikimo sąlygas, įskaitant kainas, sau palankia linkme.

Išvada:

Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjai, nesant reguliavimo, pirkėjo derybinės galios TEO atžvilgiu neturi ir Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje pirkėjo derybinės galios TEO atžvilgiu, nėra. TEO, nesant reguliavimo, turi galimybių ir motyvų nustatyti Skambučių inicijavimo paslaugų ir su jomis susijusių priemonių teikimo sąlygas, įskaitant kainas, sau palankia linkme.

3.1.4. Įėjimo į rinką barjerai

Vadovaujantis Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos 2 punkto a papunkčiu, egzistuoja dviejų tipų patekimo į rinką kliūtys – struktūrinės kliūtys ir teisinės arba reguliuojamojo pobūdžio kliūtys. Struktūrinės kliūtys, trukdančios patekti į rinką, atsiranda dėl pradinių išlaidų ar paklausos sąlygų, kurios sukuria nevienodas sąlygas esamiems ir naujiems dalyviams, ir kliudo arba neleidžia pastariesiems patekti į rinką. Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos preambulės 9 konstatuojamojoje dalyje pateikiami situacijų pavyzdžiai, kuomet atsiranda didelės struktūrinės kliūtys:

1. kai rinkai būdingas absoliučių sąnaudų pranašumas;
2. kai rinkai būdinga didelė masto ekonomija ir (arba) aprėpties ekonomija;
3. kai rinkai būdingas pajėgumų apribojimas;
4. kai rinkai būdingos didelės neatsiperkančios išlaidos.

¹⁷ **Skambučių užbaigimo paslauga** – tai skambučių perdavimas nuo Tinklo, kuriame yra užbaigiamas skambutis, stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiais abonento, kuriam yra skambinama, ir kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas, iki to paties Tinklo galinio taško.

Pagal Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos preambulės 10 konstatuojamąją dalį, teisinės arba reguliuojamojo pobūdžio kliūtys pagrįstos ne ekonominėmis sąlygomis, o atsiranda dėl teisės aktų, administracinių ar kitų valstybės priemonių, kurios turi tiesioginį poveikį patekimo į rinką sąlygoms ir (arba) operatorių padėčiai atitinkamoje rinkoje. Šio pobūdžio kliūčių pavyzdžiais gali būti valstybės apribojimai, susiję su operatorių skaičiumi, kainų kontrolės ar kitų su kainomis susijusių priemonių taikymas įmonėms. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog teisinės arba reguliuojamojo pobūdžio kliūtys, kurias galima pašalinti per apibrėžtą laikotarpį, paprastai neturėtų būti laikomos ekonominėmis patekimo į rinką kliūtimis, atitinkančiomis pirmą kriterijų.

Lietuvos Respublikoje elektroninių ryšių veikla, remiantis Įstatymo 29 straipsnio nuostatomis, nėra licencijuojama, nėra ribojamas elektroninių ryšių paslaugų teikėjų skaičius, nėra taikomos išskirtinės kainų kontrolės ar kitos su kainomis susijusios priemonės. Tai leidžia teigti, jog esminių teisinių arba reguliuojamojo pobūdžio patekimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką kliūčių nėra.

Toliau yra vertinama, ar egzistuoja kokios nors struktūrinės įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką kliūtys. Atsižvelgiant į tai, kad tiriamuoju laikotarpiu didžiausią Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalį užėmė TEO (žr. ataskaitos 3.1.1 skyrių) ir TEO Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tiriamuoju laikotarpiu jau buvo laikoma ūkio subjektu, turinčiu didelę Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje, įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką barjerus pakanka nagrinėti TEO atžvilgiu. Kaip aukščiau pažymėta, Skambučių inicijavimo paslaugos yra viena iš sudėtinių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų dalių, todėl vertinant įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką barjerus, tikslinga analizuoti tai, ar egzistuoja kliūtys esamam ar potencialiam viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjui teikti Skambučių inicijavimo paslaugas ir konkuruoti su TEO teikiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas. Atsižvelgiant į TEO teikiamas Skambučių inicijavimo paslaugas, įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką barjerus reikia vertinti dviem pjūviais: Skambučių inicijavimo paslaugų, teikimų sau, atžvilgiu; Skambučių inicijavimo paslaugų, teikiamų naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, atžvilgiu.

Daugelis respondentų, užpildžiusių anketą, nurodė, jog viena iš pagrindinių priežasčių, užkertančių kelią nuosavos Tinklo infrastruktūros kūrimui yra reikalingos didelės investicijos. Taip pat operatoriai atkreipia dėmesį, kad per trumpą laiką nebūtų įmanoma sukurti Tinklo, kuris atkartotų TEO valdomo Tinklo charakteristikas. Tokią respondentų nuomonę patvirtina ir toliau išdėstytos aplinkybės. TEO Tinklas buvo pastatytas siekiant aptarnauti 1,5 mln. paslaugų gavėjų. TEO į šviesolaidinių linijų prieigos Tinklo, kuris naudojamas teikti plačiajuosčio interneto, televizijos ir viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, plėtrą 2007–2011 m. investavo 329 mln. Lt. 2012 m. bendrovė į naujos kartos Tinklą investavo 151 mln. Lt. Atsižvelgiant į aprašytas aplinkybes, darytina išvada, kad TEO Tinklas per trumpą laiką be didelių investicijų būtų sunkiai dubliuojamas. Tačiau kaip nurodyta ataskaitos 2.3.1 skyriuje, prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugos ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugos, kurias teikia TEO, egzistavimas gali sumažinti investicijų poreikį ir padidinti galimybes Skambučių inicijavimo paslaugas teikti sau. Kitaip sakant, prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugų ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugų egzistavimas gali sumažinti barjerus įėjimui į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką. Toliau yra vertinama ar minėtų paslaugų egzistavimas bus pakankamas mažinti barjerus įėjimui į Skambučių inicijavimo rinką.

Ataskaitos 4 lentelėje yra pateikta informacija apie TEO teikiamų prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos arba dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugų, kurios yra viena iš kelių galimų prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugų, kainos, galiojusios tiriamojo laikotarpio pabaigoje. Tiek visiškai, tiek ir iš dalies atsietos prieigos vienkartiniai užmokesčiai sutampa, t. y. techninių galimybių tyrimas kainuoja 50 Lt be PVM, įdiegimo užmokestis – 100 Lt be PVM. Visiškai atsietos prieigos mėnesinis užmokestis yra kiek didesnis nei iš dalies atsietos prieigos: šie užmokesčiai atitinkamai yra 17 Lt be PVM ir 12 Lt be PVM.

4 lentelė. TEO prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos arba dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugų kainos tiriamojo laikotarpio pabaigoje (2012 m. gruodžio 31 d.)

Eil. Nr.	Paslaugos pavadinimas	Techninių galimybių tyrimo užmokestis Lt be PVM	Įdiegimo užmokestis Lt be PVM	Mėnesinis užmokestis Lt be PVM
1.	Visiškai atsieta prieiga	50	100	17
2.	Iš dalies atsieta prieiga	50	100	12

Šaltinis: TEO didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos fiksuotoje vietoje paslaugų teikimo sutartis <http://www.rtt.lt/download/15562/teo-llu-201201.pdf>

Taip pat reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad TEO operatoriams, norintiems įsigyti jos teikiamą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos arba dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos siūlo ir tam tikras nuolaidas, priklausomai nuo prieigų kiekio ir kurios yra taikomos visoms prieigoms. Operatoriui, įsigijusiam nuo 500 iki 999 visiškai ir (arba) iš dalies atsietų prieigų, suteikiama 10 proc. nuolaida, o įsigijusiam 1000 ir daugiau prieigų – 20 proc. nuolaida. Be minėtųjų nuolaidų TEO paskutiniaisiais tiriamojo laikotarpio metais – 2010 m., 2011 m., 2012 m. – taikė tam tikras specialias akcijas¹⁸ (žr. ataskaitos 5 priedą). Šios akcijos buvo skirtos tiek esamiems, tiek ir naujiems visiškai atsietos prieigos paslaugos gavėjams. Suteikiamų nuolaidų dydžiai didžia dalimi priklausė nuo įsipareigojimo laikotarpio:

1. Naujiems visiškai atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugos gavėjams taikytos mėnesinio užmokesčio nuolaidos nuo 50 proc. iki 75 proc. įsipareigojus paslauga naudotis nuo 12 mėn. iki 36 mėn. laikotarpį.

2. Esamiems visiškai atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugos gavėjams taikytos mėnesinio užmokesčio nuolaidos nuo 30 proc. iki 70 proc. įsipareigojus paslauga naudotis nuo 12 mėn. iki 30 mėn. laikotarpį. Taip pat siūlyta ir 5 proc. nuolaida už neterminuotos sutarties pasirašymą.

3. Bendrai tiek naujiems, tiek esamiems visiškai atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugos gavėjams taikytos nuolaidos nuo 20 proc. iki 75 proc. įsipareigojus paslauga naudotis nuo 12 mėn. iki 24 mėn. laikotarpį.

Atkreiptinas dėmesys į tai, jog 2013 m. užbaigtame Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, bei Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrime išsiaiškinta, kad TEO 2010 m., 2011 m. ir 2012 m. nebetaikė kainų spaudimo, t. y. atsietos prieigos paslaugų kainos buvo mažesnės nei TEO taikomos mažmeninių paslaugų – prisijungimo prie TEO Tinklo arba kitaip telefono ryšio linijos įrengimo ir teikimo paslaugų kainos. Tačiau paminėtina tai, kad 2013 m. užbaigtame Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, bei Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrime atskleista, kad nepaisant Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 „Dėl Ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkoje“ TEO nustatytų įpareigojimų, atsietos prieigos paslaugos nėra populiarios, o jų naudojimo mastai

¹⁸ TEO visiškai atsietos prieigos paslaugos didmeniniams klientams pardavimo skatinimo akcija http://www.teo.lt/sites/default/files/VERSLAS/Paslaugu_teikejams/Atsiet_a_prieiga/Visiskai%20atsietos%20prieigos%20akcija2v.pdf

kuo toliau, tuo labiau mažėja. 2011 m. pabaigoje buvo naudojamosi 623 visiškai atsietomis vietinėmis linijomis ir 127 iš dalies atsietomis vietinėmis linijomis, o 2012 m. naudojimas sumažėjo atitinkamai iki 443 ir 76 vietinių linijų. 2013 m. pabaigoje buvo pastebėtos tokios pačios tendencijos, t. y. įsigytų visiškai atsietų vietinių linijų sumažėjo iki 406, o iš dalies atsietų vietinių linijų – iki 53. Tokią mažą prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugų paklausą galima paaiškinti keliomis priežastimis: pirma, tam tikrą laiką (iki 2010 m.) visiškai atsietos metalinės vytos poros linijos buvo brangesnės nei mažmeninės vietinės linijos paslaugos kainos; antra, elektroninių ryšių paslaugų teikėjai yra labiau linkę investuoti į savo infrastruktūros plėtrą, t. y. perka prieigą prie elektroninių ryšių kabelių kanalų arba šviesolaidinių linijų skaidulų.

Kitas veiksnys, ribojantis prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos arba dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos paklausą galėtų būti ir paslaugų suteikimo terminai. TEO savo išankstiniame pasiūlyme teikti prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos arba dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugas, nurodo ir šios paslaugos suteikimo terminus. Techninių galimybių (toliau – TG) tikrinimui yra numatytas iki 7 darbo dienų periodas, atsakymo pateikimui po TG tikrinimo – iki 2 darbo dienų, atsietos prieigos paslaugų rezervavimas po teigiamo TG pateikimo – iki 22 darbo dienų, operatoriaus užsakymo pateikimas po teigiamo TG atsakymo – iki 10 darbo dienų, ir, atsietos prieigos paslaugos įdiegimas esant TG – iki 5 darbo dienų. Atsižvelgiant į tai, matyti, jog didžiąją prieigos suteikimo proceso laiko dalį užima TG tikrinimas bei sprendimo priėmimas. Teigtina, kad nors vienkartiniai ir mėnesiniai atsietos prieigos nuomos užmokesčiai nėra dideli, tačiau susiduriama su laiko problema pradedant naudotis šiomis didmeninėmis TEO paslaugomis.

Dar viena prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslauga, kurią teikia TEO operatoriams yra prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos paslaugos. Kaip ir atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos arba dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos atveju, šiai paslaugai taikomi dviejų tipų užmokesčiai, t. y. vienkartiniai bei mėnesiniai (žr. 5 lentelę). Vienkartiniai užmokesčiai mokami už TG tyrimą bei vietinių šviesolaidinių ryšio linijų sujungimą (toliau – šviesolaidžio sujungimas). Pirmasis jų yra kiek mažesnis nei atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos atveju – 47 Lt be PVM. Šviesolaidžio sujungimas, kuris gali būti tapatinamas su atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos įdiegimu, yra beveik dvigubai pigesnis, t. y. siekia 60 Lt be PVM. Svarbu paminėti, jog TEO šviesolaidžio ryšio linijos paslaugų kainas diferencijuoja pagal galutinį paslaugų gavėją (fizinis ar juridinis asmuo), pagal įvedamo kabelio tipą bei skaidulų skaičių. Operatoriui, kuris teikia mažmenines elektroninių ryšių paslaugas fiziniams asmenims, užmokestis už vieną skaidulą svyruoja nuo 29 iki 63 Lt per mėnesį be PVM, tuo tarpu operatoriui, teikiančiam mažmenines elektroninių ryšių paslaugas juridiniams asmenims, užmokestis svyruoja nuo 41 iki 159 Lt per mėnesį be PVM.

5 lentelė. TEO taikomi užmokesčiai už vietinės šviesolaidinės ryšio linijos paslaugas tiriamojo laikotarpio pabaigoje

Eil. Nr.	Paslaugų rūšys	Kaina Lt be PVM								
1.	Techninių galimybių tyrimo užmokestis	47								
2.	Šviesolaidžio sujungimo užmokestis	60								
3.	Kai galutinis paslaugų gavėjas – fizinis asmuo	Mėnesinis užmokestis 1 skaidulai Lt be PVM								
		Skaidulų skaičius								
		1	2	3	4	5	6	7	≥8	
3.1.	Šviesolaidinė prieiga daugiabučio vartotojams, kai į namą įvedamas kabelis su 48 skaidulomis	63	48	42	39	36	34	31	29	
3.2.	Šviesolaidinė prieiga daugiabučio vartotojams, kai į namą įvedamas kabelis su 24 skaidulomis	63	42	39	34	29				
3.3.	Šviesolaidinė prieiga daugiabučio vartotojams, kai į namą įvedamas kabelis su 12 skaidulų	63	39	29						
3.4.	Šviesolaidinė prieiga individualių namų vartotojams	51								
4.	Kai galutinis paslaugų gavėjas – juridinis asmuo	Mėnesinis užmokestis 1 skaidulai Lt be PVM								
		Skaidulų skaičius								
		1	2	3	4	5	6	7	≥8	
4.1.	Šviesolaidinė prieiga, kai į pastatą įvedamas kabelis su 48 skaidulomis	159	96	74	63	55	50	45	41	
4.2.	Šviesolaidinė prieiga, kai į pastatą įvedamas kabelis su 24 skaidulomis	159	82	55	50	45	41			
4.3.	Šviesolaidinė prieiga, kai į pastatą įvedamas kabelis su 12 skaidulų	159	82	60						

Šaltinis: TEO didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos fiksuotoje vietoje paslaugų teikimo sutartis <http://www.rtt.lt/download/15562/teo-llu-201201.pdf>

Kaip ir atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos atveju, taip šiuo atveju tikslinga atkreipti dėmesį, ar egzistuoja kainų spaudimas, potencialiai darantis įtaką prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos paslaugos populiarumui. Pastebėtina, kad TEO taikomos viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainos (žr. ataskaitos 6 pav.) tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims daugeliu atveju yra mažesnės nei vietinės šviesolaidinės ryšio linijos paslaugos kainos. Tai gali turėti neigiamą poveikį alternatyvių operatorių, siekiančių teikti viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, apsisprendimui įsigyti šias didmenines paslaugas.

6 lentelė. TEO viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainos, galiojančios Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu, fiziniams asmenims

Eil. Nr.	Paslaugų rūšys	Mėnesinis užmokestis, Lt be PVM
Fiziniam asmeniui		
1.	Planas „Minutės“, suteikiantis 100 min. per mėnesį	19,8
2.	Planas „Valandos“, suteikiantis 600 min. per mėnesį	16,4/24,7*
3.	Planas „Paros“, suteikiantis neribotus pokalbius	30,5
* akcijos metu/ne akcijos metu.		
Juridiniam asmeniui		
1.	Suteikiama 100 min. per mėnesį	24
2.	Suteikiama 200 min. per mėnesį	32,2
3.	Suteikiama 300 min. per mėnesį	40,5
4.	Suteikiama 600 min. per mėnesį	57
5.	Suteikiama 1000 min. per mėnesį	81,8

Šaltinis: www.teo.lt

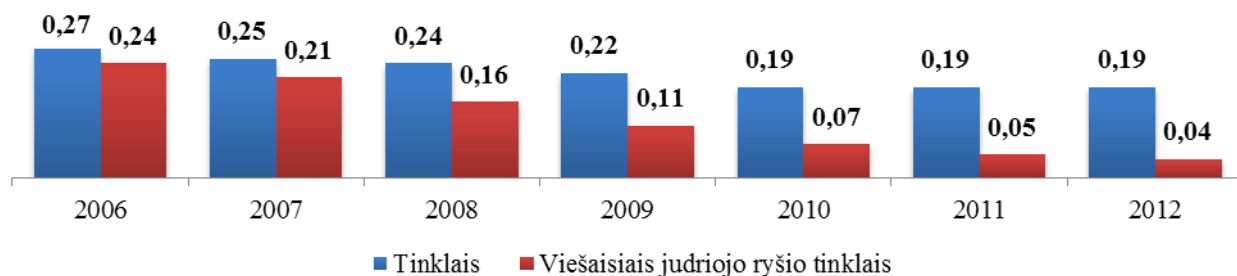
TEO numato panašius prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos paslaugos suteikimo terminus kaip ir atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos atveju: TG tikrinimas užtrunka iki 7 darbo dienų, atsakymo pateikimas po TG tikrinimo – iki 2 darbo dienų, vietinės šviesolaidinės ryšio linijos rezervavimas po teigiamo TG pateikimo – iki 22 darbo dienų, operatoriaus užsakymo pateikimas po teigiamo TG atsakymo – iki 10 darbo dienų, vietinės šviesolaidinės ryšio linijos paslaugos suteikimo laikas esant TG – iki 5 darbo dienų, ir vietinės šviesolaidinės ryšio linijos paslaugos įdiegimas (sujungimo/komutacijos) laikas esant TG – iki 5 darbo dienų. Beje, analogiškai šios paslaugos suteikimo terminai bei vienkartiniai TG tyrimo ir sujungimo užmokesčiai taikomi ir TEO teikiamoms UTP ir STP linijų paslaugoms. Skirtumas atsiranda tik dėl mėnesinio užmokesčio, kuris UTP ir STP linijų paslaugoms yra 29 Lt per mėn. be PVM.

Dar viena alternatyva, kuri sukuria sąlygas savo Tinklą išplėsti geografiškai yra prieigos prie plačiajuosčio ryšio paslaugų naudojimas. Vis dėlto, kaip ir ankstesniais atvejais, TEO yra nustačiusi maksimalius plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugų suteikimo terminus, kurie jai leidžia bent iš dalies kitiems operatoriams sukurti kliūtis įsigyjant duomenų perdavimo paslaugą. Taip pat pastebėtina ir tai, kad šios paslaugos nėra populiarios. 2012 m. pabaigoje buvo suteikta 1257 vienetai minėtųjų paslaugų, kai mažmeninių plačiajuosčio interneto prieigos, teikiamos fiksuotoje vietoje, paslaugų gavėjų 2012 m. pabaigoje buvo 772,7 tūkst., o viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjų – 675,4 tūkst.

Taigi, aukščiau pateikta informacija rodo, kad prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugos ir prieigos prie plačiajuosčio ryšio paslaugų naudojimas sumažina barjerus įeiti į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką, tačiau tam tikros kliūtys vis dar egzistuoja. Toliau yra vertinama ar prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugų ir prieigos prie plačiajuosčio ryšio paslaugų egzistavimas bus pakankamos priemonės panaikinti barjerus įeiti į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką tiems viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjams, kurie naudojami TEO teikiamomis Skambučių inicijavimo paslaugomis, teikiamomis naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX.

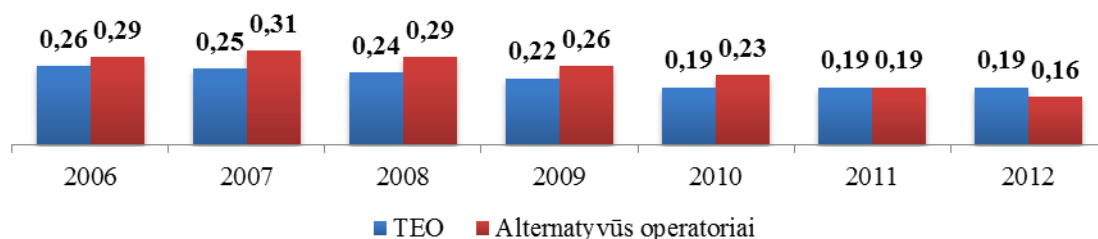
Viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos, ar jos būtų teikiamos kaip prisijungimo prie Tinklo ir skambučių paslaugos atskirai, ar jos būtų teikiamos kaip prisijungimo prie Tinklo ir skambučių paslaugų rinkinys už vieną periodinį užmokestį, yra sudarytos iš dviejų komponentų – prisijungimo prie Tinklo ir skambučių. Dėl to reikia įvertinti, ar alternatyvus viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjas, net ir turėdamas Tinklo galinį tašką ten, kur yra ir TEO Tinklo galinis taškas, galėtų sau teikdamas Skambučių inicijavimo paslaugas konkuruoti su TEO. Atliekant šią analizę yra lyginamos viešųjų telefono ryšio paslaugų vidutinės pajamos su šių paslaugų savikaina.

Vidutinės skambučio minutės pajamos tiriamąjį laikotarpį mažėjo ir nuo 2006 m. iki 2012 m. jos sumažėjo 29,6 proc. (žr. ataskaitos 13 paveikslą). Iš ataskaitos 14 paveiksle pateiktos informacijos, taip pat matyti, kad skambučių viešajame judriojo ryšio tinkle vidutinių pajamų mažėjimas tiriamuoju laikotarpiu buvo didesnis nei skambučių Tinkle vidutinių pajamų mažėjimas. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad vidutinės pajamos už skambučio minutę viešajame judriojo ryšio tinkle visu tiriamuoju laikotarpiu buvo mažesnės už vidutinės skambučio minutės Tinkle pajamas.

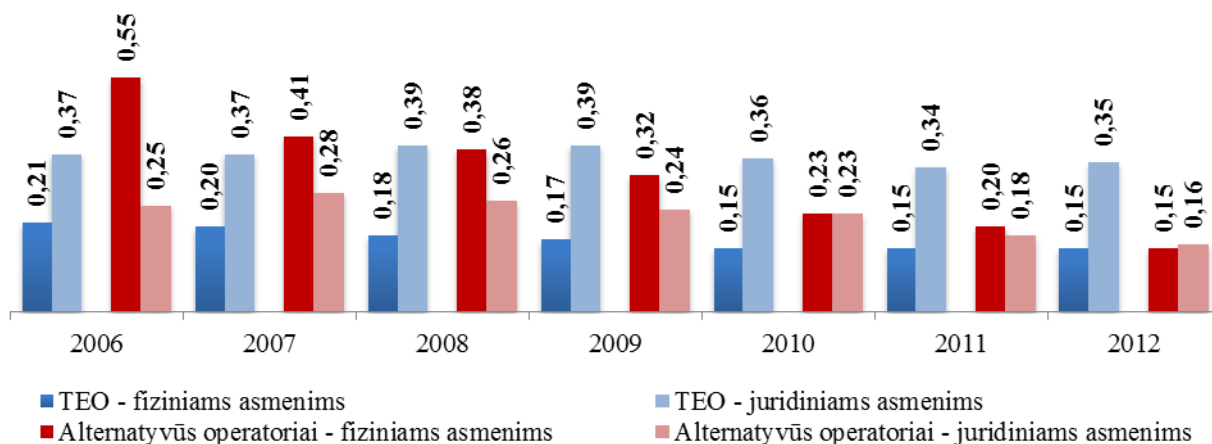
13 paveikslas. Vidutinės pajamos už skambučius, inicijuotus Tinkluose ir viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose 2006–2012 m., Lt už minutę be PVM

Lyginant TEO ir alternatyvių operatorių vidutines pajamas už prakalbėtą minutę matyti, kad beveik visą tiriamąjį laikotarpį TEO vidutinės pajamos už skambučio minutę buvo kiek mažesnės už alternatyvių operatorių vidutines pajamas (žr. ataskaitos 14 paveikslą). 2011 m. situacija ėmė keistis ir šie dydžiai tarp TEO ir alternatyvių operatorių susilygino, o jau 2012 m. pastarųjų pajamos už skambučio minutę tapo mažesnės nei TEO.

14 paveikslas. TEO ir alternatyviųjų operatorių pajamos už skambučius 2006–2012 m., Lt už minutę be PVM

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad tiriamojo laikotarpio pradžioje alternatyvių operatorių vidutinės pajamos už fizinių asmenų inicijuoto skambučio minutę buvo daugiau nei 2,6 karto didesnės nei vidutinės TEO pajamos (žr. ataskaitos 15 paveikslą). Vis dėlto, tiriamojo laikotarpio pabaigoje šios vidutinės pajamos susivienodino ir siekė 0,15 Lt už skambučio minutę. Taip pat pastebima, kad nuo 2006 m. iki 2012 m. alternatyvių operatorių vidutinės pajamos už juridinių asmenų inicijuoto skambučio minutę nuosekliai mažėjo, kai tuo tarpu TEO atveju užfiksuotas svyravimas 0,05 Lt amplitudėje – nuo 0,32 Lt iki 0,39 Lt už skambučio minutę.

15 paveikslas. TEO ir alternatyviųjų operatorių pajamos už fizinių ir juridinių asmenų inicijuotus skambučius 2006–2012 m., Lt už minutę be PVM

Aptarus vidutines pajamas už skambučio minutę, tikslinga atlikti kainų spaudimo testą ir įvertinti, ar TEO viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainų nustatymo politika ir viešųjų

fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vertės grandinę sudarančių elektroninių ryšių paslaugų – Skambučių inicijavimo paslaugų, skambučių užbaigimo paslaugų ir tranzito paslaugų – kainos neribojo ir neriboja įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką, ar TEO gali daryti neigiamą įtaką kitiems Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalyviams. Ataskaitos 7 lentelėje pateiktos vidutinės TEO ir alternatyvių operatorių pajamos už trijų tipų skambučių minutes bei vidutinės patiriamos sąnaudos, kai visos viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vertės grandinę sudarančios elektroninių ryšių paslaugos yra perkamos iš TEO. Pastarasis dydis apskaičiuotas sudėjus vidutinę Skambučio inicijavimo paslaugų nacionaliniu lygiu (Skambučio inicijavimas su II tipo tranzitu) kainą su Skambučio užbaigimo paslaugų nacionaliniu lygiu (Skambučio užbaigimas su II tipo tranzitu) kaina ir atėmus pirmojo lygio tranzito¹⁹ kainą. Pastebėtina tai, kad Skambučių inicijavimo paslaugų nacionaliniu lygiu ir Skambučių užbaigimo paslaugų nacionaliniu lygiu sąnaudos 2012 m. pasiekė Tarnybos 2008 m. apskaičiuotas efektyviai konkurencinėje rinkoje veikiančio fiksuotojo ryšio operatoriaus LRAIC sąnaudas.

7 lentelė. Vidutinės skambučio minutės pajamos ir sąnaudos 2007–2013 m., centais be PVM

TEO vidutinės pajamos už skambučio minutę, ct be PVM							
<i>Skambučio tipas</i>	<i>2007 m.</i>	<i>2008 m.</i>	<i>2009 m.</i>	<i>2010 m.</i>	<i>2011 m.</i>	<i>2012 m.</i>	<i>2013 m.</i>
Kai inicijuojama ir užbaigiama savame Tinkle	7,14	6,34	5,56	4,22	3,66	5,08	6,11
Kai užbaigiama kitame Tinkle	38,84	37,22	28,18	22,76	15,87	12,87	12,54
Kai užbaigiama viešajame judriojo ryšio tinkle	55,72	55,11	51,92	40,2	30,62	24,6	13,6
Alternatyvių operatorių vidutinės pajamos už skambučio minutę, ct be PVM							
<i>Skambučio tipas</i>	<i>2007 m.</i>	<i>2008 m.</i>	<i>2009 m.</i>	<i>2010 m.</i>	<i>2011 m.</i>	<i>2012 m.</i>	<i>2013 m.</i>
Kai inicijuojama ir užbaigiama savame Tinkle	6,5	5,49	5,97	4,79	4,75	3,19	2,69
Kai užbaigiama kitame Tinkle	16,17	14,58	12,58	16,05	8,19	5,61	6,09
Kai užbaigiama viešajame judriojo ryšio tinkle	33,32	29,69	31,45	23,07	18,51	13,24	11,3
Realios vidutinės skambučio minutės sąnaudos, perkant viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vertės grandinę sudarančias elektroninių ryšių paslaugas (inicijavimas, tranzitas, užbaigimas) iš TEO, ct be PVM							
<i>Skambučio tipas</i>	<i>2007 m.</i>	<i>2008 m.</i>	<i>2009 m.</i>	<i>2010 m.</i>	<i>2011 m.</i>	<i>2012 m.</i>	<i>2013 m.</i>
Skambutis TEO Tinklo viduje, t. y. skambutis inicijuojamas ir užbaigiamas TEO Tinkle	25,51	15,37	15,37	10,34	7,87	5,53	4,24

Pastebėtina, kad beveik visu nagrinėtu periodu – nuo 2007 m. iki 2012 m. imtinai – TEO vidutinės pajamos už skambučio savo Tinkle minutę buvo mažesnės negu reali skambučiui sukurti reikalingų veiklų sąnaudų suma. Tai reiškia, jog minėtasis operatorius elektroninių ryšių paslaugų teikėjams, iš jo perkantiems viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas sudarančias elektroninių ryšių paslaugas (Skambučių inicijavimo paslaugas, Skambučių užbaigimo paslaugas ir tranzitą), viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vertės grandinę sudarančioms elektroninių ryšių paslaugoms taikė didesnes kainas nei sau. Tai leidžia teigti, kad tuo laikotarpiu TEO taikė kainų spaudimą, o kainų mažėjimas pasireiškė tik dėl Tarnybos nustatytų įpareigojimų. 2013 m. situacija kiek pakito, t. y. vidutinės pajamos už skambučio TEO Tinkle minutę viršijo jam sukurti reikalingų veiklų sąnaudas. Tam daugiausia įtakos turėjo du pagrindiniai faktoriai. Visų pirma, TEO buvo nustatytos laikinosios priemonėmis, remiantis kuriomis nuo 2013 m. balandžio 1 d. TEO sumažino Skambučių užbaigimo paslaugos kainas iki 2,11 centų už minutę be PVM, nustojo taikyti skambučio sudarymo užmokestį bei panaikino diferencijavimą pagal viešųjų ryšių tinklų sujungimo lygį (vietinis, nacionalinis, tarptautinis) ir skambinimo laiką paroje (piko, ne piko metu). Visa tai sumažino skambučio TEO Tinkle sąnaudas. Antroji priežastis yra ta, kad nuo 2013 m. liepos 1 d.

¹⁹ **Pirmo lygio tranzito paslauga** – skambučio perdavimas (Tranzitas) viešuoju ryšio tinklu, kai skambutis inicijuojamas vieno operatoriaus viešajame ryšių tinkle, esančiame Lietuvos Respublikos teritorijoje, perduodamas per viešojo ryšių tinklo stotį (stotis) ir užbaigiamas kito operatoriaus viešajame ryšių tinkle Lietuvos Respublikos teritorijoje.

TEO ėmė taikyti tam tikrą mažmeninių paslaugų kainodarą, kai abonentui už periodinį užmokestį yra suteikiamas atitinkamas minučių kiekis, kuriuo jis potencialiai gali pasinaudoti, ir į tą periodinį užmokestį yra įtrauktas užmokestis už vietinę liniją (abonentinę liniją). Kitaip tokia kainodara dar vadinama *Flat rate* kainodara. Galima teigti, kad tai turėjo įtakos TEO vidutinėms pajamoms už skambučio minutę. Abu šie faktoriai ir nulėmė tai, kad 2013 m. pabaigoje TEO vidutinės skambučių savo Tinkle pajamos buvo didesnės nei šiai paslaugai sukurti TEO patiriamos sąnaudos ir esamo, ir (arba) potencialaus kito viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjo patiriamos sąnaudos. Tačiau, kaip nurodyta ataskaitos 3.1.3 skyriuje, TEO teikiamų Skambučių užbaigimo paslaugų kainų sumažėjimas nepaskatino TEO sumažinti technologiškai identiškų paslaugų (Skambučių inicijavimo paslaugų) kainų. Dėl to, nesant reguliavimo Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje, kainų spaudimas gali atsirasti ir ateityje. Išaugus Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX kainai ir esant ribotoms galimybėms šią paslaugą pakeisti kita paslauga, alternatyvusis elektroninių ryšių paslaugų teikėjas, veikdamas taip efektyviai, kaip ir TEO, viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas turės teikti patirdamas nuostolį ir kompensuoti jį kitomis paslaugomis.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad skambučio TEO Tinkle sąnaudos visu tiriamuoju laikotarpiu buvo didesnės nei alternatyvių operatorių gaunamos vidutinės pajamos už skambučio savame Tinkle minutę. Atsižvelgiant į aprašytą aplinkybę, daroma išvada, kad alternatyvus operatorius, neturintis Tinklo galinio taško ten pat kur ir TEO, bei perkantis Skambučių inicijavimo paslaugas, Skambučių užbaigimo paslaugas ir tranzito paslaugas (ši paslauga tam tikrais atvejais nėra būtina) iš TEO negali efektyviai konkuruoti su TEO. Tam įtakos turi vis dar per didelė Skambučių inicijavimo paslaugų kaina, kurios nereguliuojant, Skambučių inicijavimo paslaugų kainų mažinimas TEO iniciatyva ir kitų Skambučių inicijavimo paslaugų sąlygų nebloginimas yra abejotinas. Pastaroji situacija jau yra aptarta ataskaitos 3.1.3 skyriuje.

Taigi, aukščiau išvardintos aplinkybės rodo, kad prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugų ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugų egzistavimas gali sumažinti įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką barjerus, tačiau minėtų paslaugų egzistavimas, nereguliuojant Skambučių inicijavimo paslaugų, nebus pakankamas panaikinti barjerus įeiti į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką. Atsižvelgiant į išdėstytą, darytina išvada, kad barjerai įeiti į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką vis dar egzistuoja.

Išvados:

1. Lietuvos Respublikoje nėra teisinių arba reguliuojamojo pobūdžio įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką barjerų.
2. TEO Tinklui alternatyvaus Tinklo, kuris sudarytų galimybę Skambučių inicijavimo paslaugas teikti sau, sukūrimas per trumpą laiką yra neįmanomas dėl didelių investicijų poreikio.
3. Prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugų ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugų egzistavimas nėra pakankamos priemonės panaikinti barjerus įeiti į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką.
4. Egzistuoja struktūrinio pobūdžio kliūtys, kurios riboja galimybes įeiti į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką.

3.1.5. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija

Pirmojo Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu nustatyta, kad TEO turi didelę įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje, nes ji, parduodama Skambučių inicijavimo paslaugas, nesusiduria su pirkėjų derybine galia, kuri galėtų turėti įtakos minėtosios paslaugos kainai ir kitoms jos teikimo sąlygoms. Minėtame rinkos tyrime taip pat konstatuota, kad didelę įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje turintis operatorius TEO turi galimybes ir ekonominį interesą vienašališkai diskriminuoti alternatyvius operatorius, perkančius Skambučių inicijavimo paslaugas iš TEO, nustatydamas skirtingas Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo sąlygas, t. y.

kainas, kokybę, prieigos suteikimo laiką bei apriboti informaciją apie kitiems elektroninių ryšių paslaugų teikėjams teikiamų Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo sąlygas. Pirmajame Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrime nustatyta, kad dėl TEO išankstiniame pasiūlyme nustatytų atitinkamų sąlygų, skatinančių rinktis Tinklų sujungimą tranzitiniu (nacionaliniu) lygiu, o ne vietiniu, kiti subjektai yra priversti pirkti ne tik Skambučių inicijavimo paslaugas, bet ir II tipo tranzito paslaugą. 2006 m. rinkos tyrimo metu atskleista, kad TEO turi iniciatyvą vilkinti derybas dėl Tinklų sujungimo ir nesuteikti prieigos. Be to, nustatyta, kad TEO užima dominuojančią padėtį bei turi konkurencinį pranašumą Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje, nes TEO užimama Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalis siekia 97,4 proc.; TEO turi didžiausią Lietuvos Respublikoje Tinklo infrastruktūrą ir yra sujungusi savo Tinklą su didžiosios dalies operatorių, teikiančių viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas Lietuvos Respublikos teritorijoje, Tinklais. Galiausiai atskleista, kad TEO turi galimybes ir ekonominį interesą nustatyti skirtingas Skambučių inicijavimo paslaugų bei II tipo tranzito paslaugos kainas pagal tai, į kurį viešąjį ryšių tinklą skambutis išsiunčiamas.

Šio Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu konstatuota, kad TEO vis dar užima didelę (93,3 proc.) Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalį, vertinant pagal savame Tinkle inicijuotų skambučių trukmę. Atlikus paslaugų susiejimo analizę nustatyta, kad TEO, teikdama Skambučių inicijavimo paslaugas, jas susieja su kitomis paslaugomis – viešųjų ryšių tinklų sujungimo paslaugomis – ir nustato užmokesčius už Tinklų sujungimą, kai Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjai tokių užmokesčių netaiko. Ištyrus pirkėjo derybinę galią atskleista, kad ji Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje neegzistuoja. Visų pirma, dėl mažėjančios Skambučių inicijavimo paslaugų, naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX, paklausos, TEO nepatiria spaudimo iš šia paslauga vis dar besinaudojančių operatorių. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje nėra stipraus Skambučių inicijavimo paslaugų pirkėjo ar jų grupės, kurie galėtų daryti vienpusę, sau palankią įtaką TEO. Taip pat visu tiriamuoju laikotarpiu buvo fiksuojamas pastovus Skambučių inicijavimo paslaugų kainų mažėjimas, tačiau tai vyko tik dėl Tarnybos taikyto reguliavimo. TEO savo iniciatyva nėra linkusi mažinti Skambučių inicijavimo paslaugų kainų. Tai parodo ataskaitos 3.1.3 skyriuje nurodytos ir toliau pakartotos aplinkybės. Tarnybai 2012 m. gruodžio 18 d. priėmus laikinąsias priemones, nuo 2013 m. balandžio 1 d. TEO sumažino Skambučių užbaigimo paslaugų, kurios technologiniu požiūriu yra identiškos Skambučių inicijavimo paslaugoms, kainas. Skambučių užbaigimo paslaugos kaina buvo sumažinta iki 2,11 centų už minutę (be PVM), jos nediferencijuojant pagal viešųjų ryšių tinklų sujungimo lygį (vietinis, nacionalinis) bei laiką (piko, ne piko metu). Be to, nustota taikyti skambučio sudarymo užmokestį. Tai rodo, jog TEO turi galimybių, o siekdama apsaugoti savo padėtį teikiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, turės ir pagrįstų motyvų, Skambučių inicijavimo paslaugų ir su jomis susijusių paslaugų teikimo sąlygas, įskaitant ir kainas, nustatyti sau palankia linkme. Įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką barjerų analizė atskleidė, kad egzistuoja struktūrinio pobūdžio kliūtys, kurios riboja galimybes įeiti į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką. Ataskaitos 3.1.4 skyriuje nustatyta, kad visu tiriamuoju laikotarpiu TEO taikė kainų spaudimą – TEO gaunamos vidutinės pajamos už skambučio minutę buvo mažesnės nei jos teikiamų didmeninių paslaugų (Skambučių inicijavimo paslaugų, Skambučių užbaigimo paslaugų ir tranzito), sudarančių skambučio vertės grandinę – kainų suma. Be to, nepaisant to, kad 2013 m. antrojoje pusėje šis kainų spaudimas išnyko, Tarnybos nuomone, tolesnė situacija šiuo klausimu didžia dalimi priklauso nuo Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo sąlygų, įskaitant kainas. Tai reiškia, kad savo elektroninių ryšių infrastruktūros neturintis viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjas, siekiantis teikti viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams ir perkantis skambučio vertės grandinę sudarančias didmenines paslaugas iš TEO, susiduria su konkurencijos ribojimu dėl per aukštos Skambučių inicijavimo paslaugų kainos. Kaip jau buvo minėta, Skambučių užbaigimo paslaugos ir Skambučių inicijavimo paslaugos yra technologiškai vienodos, tačiau skiriasi jų

kainodara, kas leidžia manyti, kad TEO, turėdama galimybes ir motyvus Skambučių inicijavimo paslaugų kainą nustato sau palankia linkme.

Vis dėlto, besikeičianti situacija susijusiose rinkose daro įtaką ir nagrinėjamajai Skambučių inicijavimo paslaugų rinkai, todėl privalu įvertinti ir potencialios konkurencijos ateityje galimybę, t. y. galimybę, kad dabartinis didelę įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje turintis ūkio subjektas TEO susidurs su konkurenciniu spaudimu iš šalies ir Skambučių inicijavimo paslaugų rinka pajudės link efektyvios konkurencijos. Atlikdama potencialios konkurencijos vertinimą, Tarnyba išskiria šias potencialios konkurencijos atsiradimo hipotezes:

1. Alternatyvieji operatoriai pradeda teikti Skambučių inicijavimo paslaugas sau.
2. Alternatyvieji operatoriai pradeda teikti Skambučių inicijavimo paslaugas kitiems operatoriams.

3. Didėja spaudimas iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų.

Visi minėtieji atvejai ir jų pakeičiamumo paklausos ir pasiūlos atžvilgiu galimybės atitinkamai aptartos ataskaitos 2.3.1 ir 2.3.2 skyriuose. Juose nustatyta, kad alternatyvių operatorių teikiamos Skambučių inicijavimo paslaugos sau bei didmeninės elektroninių ryšių paslaugos gali būti laikomos tinkamomis alternatyvomis Skambučių inicijavimo paslaugoms, teikiamoms naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX. Pirmuoju atveju Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos konkurencingumo išaugimas būtų galimas, jei elektroninių ryšių paslaugų teikėjas jau turėtų nuosavą elektroninių ryšių infrastruktūrą, plėstų savo Tinklą, pirkėtų prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugas arba pirkėtų plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugas. Pastebėtina, kad norėdamas teikti Skambučių inicijavimo paslaugas sau, operatorius taip pat turėtų naudoti Tarnybos išduotus telefono ryšio numerius, kuriais būtų identifikuojamas Tinklo galinis taškas. Operatoriams, jau valdantiems nuosavą Tinklą, nekiltų problemų teikti Skambučių inicijavimo paslaugas sau ir jie galėtų kurti potencialią konkurenciją Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje. Tuo tarpu, kai viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjas savo Tinklo neturi, jo indėlis į potencialią konkurenciją būtų ribotas. Taip yra dėl to, jog investicijų poreikis sukurti savo Tinklą, kuris būtų panašus į TEO Tinklą, yra didelis. Taigi, matyti, kad pirmuoju atveju, t. y., kai Skambučių inicijavimo paslaugos pradėdamos teikti sau, potenciali konkurencija gali išaugti, bet ji yra ribojama tam tikrų veiksnių. Skambučių inicijavimo paslaugų teikimas esamiems ir potencialiems viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjams yra galimas kai Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjas turi platų savo Tinklą ir (arba) egzistuoja elektroninių ryšių infrastruktūra, turinti daug Tinklo galinių taškų, kuria būtų galima teikti Skambučių inicijavimo paslaugoms artimas elektroninių ryšių paslaugas. Pirmuoju atveju, Skambučių inicijavimo paslaugos būtų teikiamos naudojantis paslaugos teikėjo pasirinkimo kodu 10XX. Tačiau kaip buvo minėta ataskaitos 2.3.1 skyriuje, toks scenarijus, dėl ribotų galimybių per trumpą laiką dubliuoti TEO Tinklą, yra mažai tikėtinas. Antruoju atveju, potenciali konkurencija galėtų kilti iš didmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikėjų. Tačiau ir šiuo atveju yra svarbi plačiai išplėta elektroninių ryšių infrastruktūra, kuri turėtų panašų kiekį Tinklų galinių taškų kaip ir TEO Tinklas.

Nagrinėjant trečiąją potencialios konkurencijos priežastį reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad ataskaitos 2.3.1 bei 2.3.2 skyriuose nustatyta, jog judriojo ryšio operatorių teikiamos skambučių inicijavimo viešaisiais judriojo ryšio tinklais paslaugos nėra tinkami Skambučių inicijavimo paslaugų pakaitalai nei paklausos, nei pasiūlos atžvilgiu. Tačiau manytina, kad mažmeniniame lygmenyje, t. y. vertikaliai susijusioje mažmeninėje viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų rinkoje, egzistuoja konkurencinis spaudimas iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų taip, kaip tai atskleista 2013 m. Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, bei Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimo ataskaitoje Nr. (43.4) LD-1593. Nors nėra nustatyta, kad egzistuoja tiesioginė koreliacija tarp mažėjančio viešųjų

fiksuotojo telefono ryšio paslaugų abonentų skaičiaus ir mažėjančios Tinkluose inicijuotų skambučių trukmės bei didėjančio viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų abonentų skaičiaus ir viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose inicijuotų skambučių trukmės augimo, tačiau galima teigti, kad galutiniams paslaugų gavėjams judrusis ryšys yra tinkamas pakaitalas fiksuotajam ryšiui dėl jo teikiamos didesnės vertės. Kaip jau buvo minėta ataskaitos 3.1.1 skyriuje, nuo 2006 m. iki 2012 m. viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų abonentų inicijuotų skambučių trukmė beveik padvigubėjo ir paskutiniaisiais tiriamojo laikotarpio metais buvo lygi 7,535 milijardams minučių, t. y. beveik 6 kartais ilgesnė nei viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų abonentų inicijuotų skambučių trukmė, kuri per 2012 m. sudarė 1,277 milijardus minučių ir per visą tiriamąjį laikotarpį sumažėjo 18,7 proc. Minėtųjų rodiklių kitimai siejasi ir su vidutinių pajamų už skambučių minutes dinamika (žr. ataskaitos 13 paveikslą).

Tuo tarpu, kai vidutinės pajamos už skambučio, viešajame judriojo ryšio tinkle, minutę per tiriamąjį laikotarpį sumažėjo 6 kartais iki 4 centų už minutę be PVM, vidutinės pajamos už skambučio Tinkle minutę nukrito 30 proc. iki 19 centų už minutę be PVM. Iš to galima spręsti, kad viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai susiduria su spaudimu iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų. Remiantis tuo, kad vertikaliai susijusios mažmeninės ir didmeninės rinkos daro viena kitai įtaką, teigtina, kad didmeninėje rinkoje taip pat gali atsirasti spaudimas iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų rinkos. Tokiu atveju operatoriai, teikiantys Skambučių inicijavimo paslaugas sau, turi pagrįstą paskatą mažinti šios paslaugos teikimo kainas tam, jog sumažintų mažmeninių paslaugų kainas galutiniams paslaugų gavėjams ir pajėgtų konkuruoti su viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjais. Pastaroji situacija būtų kiek kitokia su Skambučių inicijavimo paslaugomis, teikiamomis kitiems operatoriams, jei Skambučių inicijavimo paslaugų rinka nebūtų reguliuojama. Galima prognozuoti, kad operatorius, teikiantis Skambučių inicijavimo paslaugas savo Tinklu kitiems operatoriams, nebūtų suinteresuotas mažinti Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo kainos kitiems operatoriams siekdamas išlikti konkurencingas mažmeninėje rinkoje. Minėtąjį teiginį galima pagrįsti jau aptartu kainų skirtumu tarp dviejų technologiškai identišκών paslaugų – Skambučių inicijavimo paslaugų ir Skambučių užbaigimo paslaugų kainų pokyčių. Kaip jau buvo minėta, Tarnybai nustatčius laikinas priemones, TEO sumažino Skambučių užbaigimo paslaugos kainą iki 2,11 cento už minutę, jos nediferencijuojant nei pagal tinklų sujungimo lygį (vietinis, nacionalinis), nei pagal laiką (piko, ne piko metu) ir netaikant papildomo skambučio sudarymo užmokesčio, o Skambučių inicijavimo paslaugų kainą paliko nepakitusia. Taigi, Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo sau kaina yra linkusi mažėti, tačiau Skambučio inicijavimo paslaugos teikimo trečiosioms šalims kainai aptartieji veiksniai, nesant reguliavimo, neturėtų jokio poveikio.

Taip pat atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad 2013 m. užbaigtame Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje bei Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrime be kita ko atskleista, kad didelę įtaką efektyviai konkurencijai teikiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas daro ir su viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis susijusių didmeninių paslaugų reguliavimas, tarp kurių įeina ir tiriamą Skambučių inicijavimo paslaugų rinka.

Atsižvelgiant į aukščiau aprašytas aplinkybes, galima teigti, kad Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje esamos ir potencialios konkurencijos egzistavimas yra sietinas su Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tolesniu reguliavimu.

Išvada:

Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje esama ir potenciali konkurencija gali egzistuoti tik užtikrinant tolesnį Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos reguliavimą.

3.2. Didelę įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje, turintis ūkio subjektas

Šiame Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrime Skambučių inicijavimo paslaugos suprantamos kaip didmeninės paslaugos, skirtos teikti viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, ir apibrėžtos kaip skambučių perdavimas nuo Tinklo, kuriame inicijuojamas skambutis, galinio taško iki to paties Tinklo stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai skambinančiojo abonento, kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas.

Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu nustatyta, kad Skambučių inicijavimo paslaugas sudaro:

1. Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos sau.
2. Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos kai skambinama į 800-ąjį numerį
3. Skambučių inicijavimo paslaugos, teikiamos naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX.
4. Didmeninės elektroninių ryšių paslaugos, kurių viena iš sudedamųjų dalių yra Skambučių inicijavimo paslaugos.

Atlikusi konkurencijos veiksmingumo tyrimą, Tarnyba konstatavo, kad Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje tiriamuoju laikotarpiu vyravo tokia situacija:

1. Tiriamuoju laikotarpiu tik vienas operatorius – TEO – teikė Skambučių inicijavimo paslaugas kitiems operatoriams ir pats sau, 6 operatoriai Skambučių inicijavimo paslaugas teikė sau savo Tinklu, 9 operatoriai pirko Skambučių inicijavimo paslaugas iš TEO naudodamiesi paslaugos teikėjo pasirinkimo kodu 10XX, 23 elektroninių ryšių paslaugų teikėjai naudojo didmeninę elektroninių ryšių paslaugą ir 6 operatoriai Tarnyba buvo išdavusi naudoti 800-uosius numerius.

2. Visą tiriamąjį laikotarpį TEO buvo Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjas, užimantis daugiau nei 50 proc. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje TEO užėmė 93,3 proc. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos.

3. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjai, nesant reguliavimo, pirkėjo derybinės galios TEO atžvilgiu neturi ir Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje pirkėjo derybinės galios TEO atžvilgiu, nėra. TEO, nesant reguliavimo, turi galimybių ir motyvų nustatyti Skambučių inicijavimo paslaugų ir su jomis susijusių priemonių teikimo sąlygas, įskaitant kainas, sau palankia linkme.

4. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje nėra teisinių arba reguliuojamojo pobūdžio įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką barjerų, tačiau vis dar egzistuoja struktūrinio pobūdžio kliūtys, kurios riboja galimybes įeiti į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką.

5. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje esama ir potenciali konkurencija gali egzistuoti tik užtikrinant tolesnį Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos reguliavimą.

Atlikus konkurencijos veiksmingumo analizę, Tarnyba nustatė šias problemas:

1. TEO, nesant reguliavimo, turi galimybių ir motyvų Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo sąlygas, įskaitant kainas, nustatyti sau palankia linkme.

2. TEO Skambučių inicijavimo paslaugas sieja su viešųjų ryšių tinklų sujungimo paslaugomis ir taiko tam tikrus vienkartinis ir periodinius užmokesčius, kai Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjai analogiškų užmokesčių netaiko. Dėl to didėja Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjų patiriamos sąnaudos teikiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas ir mažėja šių teikėjų konkurencingumas.

3. TEO teikiamos Skambučių inicijavimo paslaugų kaina yra per aukšta.

TEO yra elektroninių ryšių paslaugų ir elektroninių ryšių tinklų, audiovizualines paslaugas teikiantis juridinis asmuo. TEO kontroliuoja ir kitus juridinius asmenis, kurie teikia ne elektroninių ryšių paslaugas. Ataskaitos 3 priede yra pateikti ūkio subjekto nustatymo principai. Ataskaitos 4 priede yra pateikta informacija apie TEO ir su ja susijusius asmenis. Atsižvelgiant į ataskaitos 3 ir 4 prieduose pateiktą informaciją, ūkio subjektą TEO sudaro TEO kartu su UAB „OMNITEL“, UAB

„LINTEL“, UAB „BALTIC DATA CENTER“, UAB „Kompetencijos ugdymo centras“, UAB „Verslo Investicijos“ ir VšĮ „Ryšių istorijos muziejus“ (toliau – ūkio subjektas TEO).

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytas aplinkybes ir nustatytas problemas, darytina išvada, kad ūkio subjektas TEO turi didelę įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje. Nėra jokių įrodymų, kad minėtoji tendencija greitu laiku pasikeis, t. y. TEO įtaka Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje nesumažės.

Išvada:

Tarnyba konstatuoja, kad ūkio subjektas TEO turi didelę įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje.

4. Įpareigojimų didelę įtaką rinkoje turinčiam ūkio subjektui nustatymas

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodyta, kad trečiasis atitinkamo rinkos tyrimo procedūros etapas yra „*Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams.*“ Šis atitinkamos rinkos tyrimo etapas atitinka Europos Sąjungos reguliavimo sistemos (angl. *New Regulatory Framework*) nuostatas.

Europos Sąjungos bei Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių reguliavimo harmonizavimą taip pat patvirtina ir Taisyklių 5 punktas, kuriame nurodyta, kad Tarnyba „*atlieka tyrimą vadovaudamasi Įstatymu, Pagrindų direktyva, kitais privalomais Europos Sąjungos teisės aktais ir atsižvelgdama į Didelės įtakos rinkoje nustatymo gaires, Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendaciją, Pranešimų rekomendaciją, kitas Europos Bendrijų Komisijos nuorodas bei rekomendacijas, Bendrą poziciją dėl priemonių ir kitas Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinių elektroninių ryšių reguliavimo institucijų bendras pozicijas.*“

Prieigos direktyvos preambulės 5 konstatuojamojoje dalyje nurodoma, kad atviroje ir konkurencingoje rinkoje neturi būti apribojimų, kurie trukdytų įmonėms tarpusavyje derėtis dėl prieigos ir susijungimo susitarimų, ypač dėl susitarimų su kitų valstybių įmonėmis. Be to, Prieigos direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės užtikrina, kad nebūtų jokių apribojimų, kurie ūkio subjektams toje pačioje ar kitoje valstybėje narėje neleistų tarpusavyje derėtis dėl susitarimų techniniais ar komerciniais prieigos ir (arba) sujungimo klausimais. Pažymėtina, kad pagal Įstatymo 1 straipsnio 5 dalį „*Įstatymu siekiama Europos Sąjungos elektroninių ryšių reguliavimo sistemos tikslų, tarp jų <...> plėsti vidaus rinką.*“ Tai daryti nacionalines reguliavimo institucijas įpareigoja ir Pagrindų direktyvos 8 straipsnio 3 dalis. Taigi, vadovaudamasi Įstatymo 1 straipsnio 5 dalies ir Pagrindų direktyvos 8 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatomis, Tarnyba turi imtis visų reikiamų priemonių, siekdama skatinti konkurenciją elektroninių ryšių srityje.

Prieigos direktyvos 8 straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad nustatyti įpareigojimai turi būti pagrįsti nustatytos problemos pobūdžiu, turi būti proporcingi ir pateisinami atsižvelgiant į Pagrindų direktyvos 8 straipsnyje nustatytus tikslus (konkurencijos skatinimas, vidaus rinkos plėtra ir Europos Sąjungos piliečių interesų užtikrinimas). Prieigos direktyvos preambulės 15 konstatuojamojoje dalyje pabrėžiama, kad skiriant įmonei, turinčiai didelę įtaką rinkoje, įpareigojimus papildomos rinkos analizės atlikti nereikia, tačiau būtina pagrįsti, kad būtent toks įpareigojimas yra tikslingas ir pagal nustatytos problemos pobūdį proporcingas. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 117 punkte taip pat akcentuojama, kad nacionalinės reguliavimo institucijos turi užtikrinti, kad didelę įtaką turintiems ūkio subjektams nustatomi įpareigojimai turi atitikti tikslus, nurodytus Pagrindų direktyvos 8 straipsnyje, ir būti proporcingi sprendžiamoms problemoms.

Įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Tarnyba turi teisę ūkio subjektams, turintiems didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, nustatyti Įstatymo 17 straipsnio 1–7 punkte nurodytus įpareigojimus, atsižvelgdama į tai, kurie iš jų yra tinkami konkrečiu atveju, ir nustatydama tokių įpareigojimų vykdymo pradžios momentą.

Taisyklių 20 punkte nurodyta, jog nustačius, kad konkurencija atitinkamoje rinkoje nėra veiksminga, įpareigojimai didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams nustatomi vadovaujantis Įstatymo 17 straipsniu, taip pat vadovaujantis ir atsižvelgiant į Taisyklių 5 punkte nurodytus teisės aktus. Taisyklių 21 punkte nurodyta, kad didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams, kuriems įpareigojimai, susiję su atitinkama rinka, jau buvo nustatyti anksčiau, Tarnyba palieka galioti jau nustatytus įpareigojimus arba juos pakeičia (įskaitant ir naujų įpareigojimų nustatymą ir (ar) nustatytų įpareigojimų panaikinimą). Nustatydama įpareigojimus ar juos pakeisdama, Tarnyba nurodo naujų arba pakeistų įpareigojimų vykdymo pradžios momentą.

Taisyklių 23 punkte nurodyta, kad įpareigojimai panaikinami Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nustatytais atvejais, sąlygomis ir tvarka. Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad jei atlikus atitinkamos rinkos tyrimą nustatoma, kad jos charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymo ir (arba) joje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų, Tarnyba nenustato įpareigojimų ūkio subjektams ir (ar) panaikina didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turėjusiems ūkio subjektams nustatytus įpareigojimus, jei tokie buvo nustatyti.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, teigtina, kad didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams įpareigojimai gali būti nustatomi, keičiami, o nustačius, kad atitinkamos rinkos charakteristikos negali pateisinti *ex ante* reguliavimo ir (arba) atitinkamoje rinkoje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų, ūkio subjektams nustatyti įpareigojimai yra naikinami.

Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu buvo nustatytas didelę įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje turintis ūkio subjektas ir tam tikros problemos (žr. ataskaitos 3.2 skyrių). Šios aplinkybės pateisina *ex ante* reguliavimą, t. y. Įstatymo 17 straipsnyje numatytų įpareigojimų taikymą. Atsižvelgiant į tai, kad tiriamuoju laikotarpiu Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje buvo taikomas *ex ante* reguliavimas ir didelę įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje turinčiam ūkio subjektui TEO buvo nustatyti atitinkami įpareigojimai, toliau šiame skyriuje yra vertinama, kurie įpareigojimai turi būti nustatyti, pakeisti, panaikinti arba palikti galioti toliau.

4.1. Ūkio subjektui TEO LT, AB esami nustatyti įpareigojimai

2006 m. rinkos tyrimo metu ūkio subjektas TEO buvo pripažintas turintis didelę įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje ir jam Tarnybos direktoriaus 2006 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1V-776 buvo nustatyti šie įpareigojimai:

- 1) Įpareigojimas suteikti prieigą;
- 2) Nediskriminavimo įpareigojimas;
- 3) Skaidrumo įpareigojimas;
- 4) Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimas;
- 5) Apskaitos atskyrimo įpareigojimas.

Ūkio subjektui TEO 2006 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1V-776 yra nustatytas Įstatymo 21 straipsnyje numatytas įpareigojimas suteikti prieigą tiek, kiek tai yra susiję su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu. 2006 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. 1V-776 3.1 papunktyje nustatyta, jog ūkio subjektas TEO, kiek tai susiję su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu, privalo:

1. „patenkinti pagrįstus kitų ūkio subjektų prašymus suteikti prieigą prie su skambučių inicijavimo paslaugos teikimu susijusių Tinklo elementų ir (ar) priemonių kitiems ūkio subjektams;
2. suteikti prieigą prie konkrečių Tinklo elementų ir (ar) priemonių kitiems ūkio subjektams;
3. sąžiningai derėtis su kitais ūkio subjektais, prašančiais suteikti prieigą prie skambučių inicijavimo paslaugos;
4. nenutraukti prieigos prie jau suteiktų priemonių;
5. suteikti atvirą prieigą prie techninių sąsajų, protokolų ar kitų technologijų, kurios yra būtinos paslaugų suderinamumui ar virtualaus tinklo paslaugoms teikti;
6. suteikti prieigą prie patalpų ar kitus elektroninių ryšių infrastruktūros bendro naudojimo būdus;
7. suteikti konkrečias paslaugas, būtinas užtikrinti paslaugų teikimą paslaugų gavėjams;
8. sujungti tinklus ar suteikti tinklų priemones, įskaitant galimybę sujungti tinklus ir suteikti priemones bet kuriame techniškai galime tinklo taške;
9. ūkio subjektas TEO LT, AB gali atsisakyti suteikti prieigą prie skambučių inicijavimo paslaugos, vienašališkai sustabdyti jos teikimą ar ją nutraukti tik tais atvejais, kai tai yra pagrįsta objektyviais kriterijais, įskaitant techninių galimybių nebuvimą arba būtinybę užtikrinti Tinklo vientisumą, jei teisės aktai nenustato kitaip.“

Ūkio subjektui TEO 2006 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1V-776 nustatytas Įstatymo 19 straipsnyje numatytas nediskriminavimo įpareigojimas tiek, kiek tai susiję su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu. Ūkio subjektas TEO, kaip tai numatyta 2006 m. birželio 27 d. įsakymo 1V-776 3.2 papunktyje, teikdamas Skambučių inicijavimo paslaugas, privalo taikyti tokias pačias technines bei kitas sąlygas, kokias ūkio subjektas TEO turi pats arba teikia savo padaliniais, dukterinėms įmonėms ar bet kuriems kitiems elektroninių ryšių paslaugų teikėjams. Šios Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo sąlygos negali priklausyti nuo to, į kurį viešųjų ryšių tinklą skambutis yra išsiunčiamas. Skambučių inicijavimo paslaugų kaina, taikoma ūkio subjekto TEO, negali skirtis pagal tai, į kurį viešojo ryšio tinklą skambutis išsiunčiamas.

Ūkio subjektui TEO 2006 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1V-776 nustatytas Įstatymo 18 straipsnyje numatytas skaidrumo įpareigojimas tiek, kiek tai yra susiję su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu. Dėl šios priežasties ūkio subjektas TEO, kiek tai susiję su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu, kaip tai numatyta 2006 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. 1V-776 3.3 papunktyje, privalo:

1) *„standartiniame pasiūlyme sujungti elektroninių ryšių tinklus pagal Tarnybos direktoriaus 2005 m. lapkričio 4 d. įsakymu Nr. 1V-941 „Dėl Prieigos, įskaitant tinklų sujungimą, suteikimo ir teikimo taisyklių patvirtinimo“ <...> nustatytas taisyklės viešai skelbti detalią informaciją, susijusią su šio įsakymo įsigaliojimo dieną teikiama prieiga, įskaitant apskaitos informaciją, technines specifikacijas, tinklo charakteristikas, prieigos teikimo bei naudojimo sąlygas, prieigos ir susijusių paslaugų kainas, jei teisės aktai nenustato kitaip;*

2) *ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo šio įpareigojimo nustatymo dienos paskelbti standartinį pasiūlymą sujungti elektroninių ryšių tinklus;*

3) *teikti ūkio subjektams, siekiantiems tinklų sujungimo, visą informaciją, būtiną tinklų sujungimui sudaryti.“*

Ūkio subjektui TEO nustatyti Įstatymo 23 straipsnyje numatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai tiek, kiek tai susiję su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu. Ūkio subjektas TEO, kiek tai susiję su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu, kaip tai numatyta 2006 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. 1V-776 3.4.2 ir 3.4.3 papunkčiuose, privalo:

1) vadovaujantis Tarnybos nustatytais reikalavimais (metodinėmis gairėmis „*Top-down*“ FL-LRAIC apskaitos modelio ruošiniu) bei naudojantis faktiniais duomenimis apie savo veiklą („*Top-down*“ metodu), privalo įdiegti į ateitį orientuotų ilgo laikotarpio vidutinių padidėjimo sąnaudų (angl. *Forward-looking Long Run Average Incremental Costs, FL-LRAIC*) (įskaitant protingumo kriterijų atitinkančią investicijų grąžą) bei priedo bendrosioms sąnaudoms padengti apskaitos sistemą Skambučių inicijavimo paslaugų sąnaudoms nustatyti ir pateikti Tarnybai šios apskaitos sistemos rezultatus;

2) užtikrinti, kad Skambučių inicijavimo paslaugų kaina neviršytų Tarnybos nustatytų ūkio subjekto, efektyviai veikiančio konkurencinėje Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje, kainos, pagrįstos FL-LRAIC (įskaitant protingumo kriterijų atitinkančią investicinę grąžą) bei priedo bendrosioms sąnaudoms padengti suma, jei šios kainos ir faktiškai taikomos ūkio subjekto TEO teikiamų Skambučių inicijavimo paslaugų kainos skirtumas neviršys 40 proc. Jei šis procentinis kainų skirtumas yra didesnis nei 40 proc., ūkio subjektas TEO privalo keisti Skambučių inicijavimo paslaugų kainą kas 12 mėnesių tol, kol ji bus lygi ūkio subjekto, efektyviai veikiančio konkurencinėje Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje, Skambučių inicijavimo paslaugų kainai.

Ūkio subjektui TEO 2006 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1V-776 nustatytas Įstatymo 20 straipsnyje numatytas apskaitos atskyrimo įpareigojimas tiek, kiek tai susiję su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu. Ūkio subjektas TEO, kiek tai susiję su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu, kaip tai numatyta 2006 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. 1V-776 3.5 papunktyje, privalo vykdyti apskaitos atskyrimo įpareigojimą pagal Tarnybos nustatytas apskaitos atskyrimo taisykles ir su apskaitos atskyrimu susijusius reikalavimus.

Aukščiau nurodyti įpareigojimai buvo nustatyti siekiant spęsti šias problemas:

1. „TEO LT, AB taiko per aukštas skambučių inicijavimo paslaugos kainas, nes:
 - 1.1. TEO LT, AB turi iniciatyvą didinti skambučių inicijavimo paslaugos kainas ir taip riboti kitų ūkio subjektų konkurencines galimybes teikti viešąsias telefono ryšio paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams;
 - 1.2. TEO LT, AB Tinkle teikiamai skambučių inicijavimo paslaugai taikoma kaina yra viena aukščiausių Europos Sąjungoje.
2. TEO LT, AB turi ekonominį interesą ir galimybes nesuteikti prieigos, vilkinti derybas dėl tinklų sujungimo, nes:
 - 2.1. nesuteikdama prieigos, TEO LT, AB apriboja kitų ūkio subjektų galimybes konkuruoti su TEO LT, AB, teikiant viešąsias telefono ryšio paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams, tarp jų ir vartotojams;
 - 2.2. dėl TEO LT, AB išankstiniame pasiūlyme nustatytų papildomų sąlygų, verčiančių rinktis tinklų sujungimą tranzitiniu lygiu, o ne vietiniu lygiu, kitas ūkio subjektas, siekdamas, kad jo abonentas pasiektų TEO LT, AB abonentą, yra priverstas pirkti ne tik skambučių inicijavimo paslaugą, bet ir vidinio tranzito paslaugą.
3. TEO LT, AB, teikdama skambučių inicijavimo paslaugą, turi galimybių ir motyvų diskriminuoti skambučių inicijavimo paslaugos gavėjus, nes:
 - 3.1. TEO LT, AB taiko skirtingas skambučių inicijavimo paslaugos kainas skirtingiems skambučių inicijavimo paslaugų gavėjams;
 - 3.2. TEO LT, AB turi iniciatyvą ir galimybes teikti skambučių inicijavimo paslaugą kitiems ūkio subjektams blogesnėmis sąlygomis nei sau;
 - 3.3. TEO LT, AB, diskriminuodama skambučių inicijavimo paslaugos gavėjus, apriboja jų konkurencines galimybes teikti viešąsias telefono ryšio paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams, t. y. konkuruoti su TEO LT, AB.“

4.2. Ūkio subjektui TEO LT, AB anksčiau nustatytų įpareigojimų nustatymas, keitimas ir (ar) naikinimas

Ataskaitos 3.2 skyriuje nustatyta, kad ūkio subjektas TEO turi didelę įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje. Dėl šios priežasties Tarnyba, vadovaudamasi Įstatymo 17 straipsniu, turi teisę ūkio subjektui TEO nustatyti atitinkamus įpareigojimus, kurie spręstų Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje nustatytas konkurencijos problemas.

Ataskaitos 3.1 skyriuje atskleista, kad ūkio subjektas TEO tiriamojo laikotarpio pabaigoje užėmė 93,3 proc. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos. Tame pačiame skyriuje taip pat išsiaiškinta, jog ūkio subjektas TEO sieja Skambučių inicijavimo paslaugų teikimą su viešųjų ryšių tinklų sujungimo paslaugomis, kas didina alternatyvių operatorių patiriamas sąnaudas. Be to, nustatyta, kad ūkio subjektas TEO, parduodamas Skambučių inicijavimo paslaugas kitiems elektroninių ryšių paslaugų teikėjams, nesusiduria su pirkėjo derybine galia, galinčia padaryti įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų kainai ir kitoms šios paslaugos teikimo sąlygoms. Taip pat atskleista, kad Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje, egzistuoja struktūrinio pobūdžio kliūtys, kurios riboja galimybes įeiti į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką. Galiausiai, išsiaiškinta, jog Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje potenciali konkurencija gali egzistuoti tik užtikrinant tolesnį Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos reguliavimą. Taigi, atsižvelgiant į aptartą, galima teigti, kad neegzistuoja sąlygos, leisiančios vystyti savaiminei konkurencijai, o nesant reguliavimo būtų sudarytos sąlygos ūkio subjektui TEO piktnaudžiauti turima galia Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje.

Tarnyba ataskaitos 3.1 skyriuje atskleidė šias Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje vyraujančias problemas:

1. Ūkio subjektas TEO, nesant reguliavimo, turi galimybių ir motyvų Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo sąlygas, įskaitant kainas, nustatyti sau palankia linkme.

2. Ūkio subjektas TEO Skambučių inicijavimo paslaugas sieja su viešųjų ryšių tinklų sujungimo paslaugomis ir taiko tam tikrus vienkartinis ir periodinius užmokesčius, kai Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjai analogiškų užmokesčių netaiko. Tai didina Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjų patiriamas sąnaudas ir mažina jų konkurencingumą teikiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas.

3. Ūkio subjekto TEO teikiamų Skambučių inicijavimo paslaugų kaina yra per aukšta.

Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu Tarnybos nustatytos problemos iš esmės sutampa su 2006 m. rinkos tyrimo metu nustatytomis problemomis, kurios yra nurodytos ataskaitos 4.1 skyriuje. Minėtosios problemos buvo sprendžiamos ūkio subjektui TEO nustatant įpareigojimą suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimą, skaidrumo įpareigojimą, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus bei apskaitos atskyrimo įpareigojimą.

Atsižvelgiant į tai, kad šio Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu nustatytos problemos iš esmės sutampa su ankstesnio Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu nustatytomis problemomis ir anksčiau nustatytos problemos buvo sprendžiamos ūkio subjektui TEO nustatant atitinkamus įpareigojimus, o nagrinėjamoje Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje vyraujančios aplinkybės neužtikrins savaiminio Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje egzistuojančių problemų sprendimo, Tarnyba gali palikti galioti ūkio subjektui TEO nustatytus įpareigojimus, juos pakeisti arba panaikinti.

4.2.1. Ūkio subjektui TEO LT, AB paliekami galioti įpareigojimai

Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu nustatytos problemos iš esmės sutampa su 2006 m. rinkos tyrimo metu nustatytomis problemomis ir egzistuojančios aplinkybės neužtikrins savaiminio Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje vyraujančių problemų sprendimo. Dėl šios priežasties ūkio subjektui TEO tikslinga palikti visa apimtimi Tarnybos direktoriaus 2006 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. 1V-776 3.1, 3.2 ir 3.3 papunkčiuose nustatytus įpareigojimą suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimą ir skaidrumo įpareigojimą, kurie atitinkamai įvardinti Įstatymo 21, 19 ir 18 straipsniuose.

Šio Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo atveju ūkio subjektui TEO paliekamas galioti įpareigojimas suteikti prieigą taip, kaip jis yra apibrėžiamas Įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje. Įpareigojimas teikti prieigą ribos ūkio subjekto TEO galimybes vienašališkai nesuteikti prieigos arba nutraukti prieigą prie Skambučių inicijavimo paslaugų ir su šiomis paslaugomis susijusių priemonių. Įpareigojimas suteikti prieigą taip pat sumažins elektroninių ryšių paslaugų teikėjų įėjimo į viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų rinkas barjerus ir tokiu būdu galutiniams paslaugų gavėjams sukurs platesnes viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų pasirinkimo galimybes. Įpareigojimas suteikti prieigą yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo principais, nurodytais Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje, nes:

1) viešųjų ryšių tinklų sujungimas (t. y. prieigos prie Skambučių inicijavimo paslaugų ir su jomis susijusių paslaugų suteikimas) yra abipusiškai naudingas viešuosius ryšių tinklus sujungiantiems operatoriams, tokiu būdu užtikrinantis skirtingų viešųjų ryšių tinklų abonentų tarpusavio bendravimą;

2) prieiga turės būti suteikta esant pagrįstam prašymui suteikti prieigą prie Skambučių inicijavimo paslaugų ir su jomis susijusių priemonių.

Įpareigojimas suteikti prieigą yra pateisinamas Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje nurodytais tikslais, nes, nenustačius įpareigojimo suteikti prieigą, ūkio subjektas TEO turės galimybes ir motyvus nesuteikti prieigos prie Skambučių inicijavimo paslaugų ir su šiomis paslaugomis susijusių priemonių arba vienašališkai nustatyti (keisti) Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo sąlygas, tokiu būdu ribojant konkurenciją teikiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas vertikaliai susijusioje mažmeninėje rinkoje.

Ūkio subjektui TEO paliekamas galioti nediskriminavimo įpareigojimas, apibrėžtas Įstatymo 19 straipsnio 1 d. Nediskriminavimo įpareigojimas užtikrins, kad skirtingiems Skambučių

inicijavimo paslaugų ir su jomis susijusių priemonių gavėjams, ūkio subjektas TEO taikys vienodas paslaugų teikimo sąlygas, o taip pat paslaugų teikimo sąlygos bus ne blogesnės nei ūkio subjektas TEO jas taiko sau. Šis įpareigojimas atitinka Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje nurodytus tikslus, nes ribojant ūkio subjekto TEO galimybes diskriminuoti Skambučių inicijavimo paslaugų ir su jomis susijusių priemonių pirkėjus sau, savo padaliniais ar dukterinėms įmonėms teikiamų paslaugų sąlygų atžvilgiu yra sudaromos sąlygos vystytis konkurencijai teikiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas. Tai yra kitų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų galimybės konkuruoti su ūkio subjektu TEO nebus ribojamos ūkio subjekto TEO galimais diskriminaciniais veiksmais, nustatant skirtingas Skambučių inicijavimo paslaugų ir su jomis susijusių priemonių teikimo sąlygas skirtingiems paslaugų gavėjams (įskaitant ir save). Nediskriminavimo įpareigojimas atitinka Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nurodytus elektroninių ryšių veiklos reguliavimo principus, nes, kaip nurodyta aukščiau, nediskriminavimo įpareigojimas užtikrins sąlygas vystytis konkurencijai, taip pat dėl tęsiamo reguliavimo bus užtikrintas teisinis tikrumas, ir apsaugoti Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjų ir šių gavėjų abonentų (galutinių paslaugų gavėjų) interesai.

Tolesnis skaidrumo įpareigojimo, apibrėžto Įstatymo 18 straipsnio 1 dalyje, galiojimas užtikrins galimybę stebėti nediskriminavimo, kainų kontrolės bei prieigos suteikimo įpareigojimų laikymąsi. Taip pat skaidrumo įpareigojimas palengvins Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos konkurencinei situacijai kenksmingo elgesio stebėjimą, bei kitiems elektroninių ryšių paslaugų teikėjams padidins tikrumą, kad Skambučių inicijavimo paslaugos teikiamos jų nediskriminuojant. Tokiu būdu bus užtikrinamos geresnės galimybės elektroninių ryšių paslaugų teikėjams prognozuoti savo veiklą. Įpareigojimas yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais ir principais, nurodytais Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalyje, nes apima tik būtinos įsitikinti, kad nėra konkurenciją ribojančių veiksmų, informacijos pateikimą bei skelbimą, o taip pat būtinos viešųjų ryšių tinklų sujungimui įvykdyti informacijos pateikimą bei skelbimą.

Išvada:

Ūkio subjektui TEO, kiek tai yra susiję su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu, yra paliekami galioti 2006 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. 1V-776 3.1, 3.2 ir 3.3 papunkčiuose nustatyti įpareigojimai:

1. Įpareigojimas suteikti prieigą, nurodytas Įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje.
2. Nediskriminavimo įpareigojimas, nurodytas Įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje.
3. Skaidrumo įpareigojimas, nurodytas Įstatymo 18 straipsnio 1 dalyje.

4.2.2. Ūkio subjektui TEO LT, AB keičiami įpareigojimai

Ataskaitos 3.2 skyriuje buvo nustatytos šios problemos:

1. TEO, nesant reguliavimo, turi galimybių ir motyvų Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo sąlygas, įskaitant kainas, nustatyti sau palankia linkme.
2. TEO Skambučių inicijavimo paslaugas sieja su viešųjų ryšių tinklų sujungimo paslaugomis ir taiko tam tikrus vienkartinis ir periodinius užmokesčius, kai Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjai analogiškų užmokesčių netaiko. Dėl to didėja Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjų patiriamos sąnaudos teikiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas ir mažėja šių teikėjų konkurencingumas.
3. TEO teikiamų Skambučių inicijavimo paslaugų kaina yra per aukšta.

Problemas, susijusias su Skambučių inicijavimo paslaugų kainomis, geriausiai sprendžia kainų kontrolės įpareigojimas. Kaip buvo minėta ataskaitos 4.1 skyriuje, ūkio subjektui TEO tiriamuoju laikotarpiu galiojo ir paties Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu vis dar galioja kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai. Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai galiojo tiek Skambučių inicijavimo paslaugoms, tiek su jomis susijusioms priemonėms. Atsižvelgiant į tai, kad Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu nustatytos

problemos yra susijusios su Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu galiojančiais įpareigojimais, būtina peržiūrėti tolesnį jų taikymą.

Ūkio subjektas TEO 2006 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1V-776 buvo pripažintas didelę įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje turinčiu ūkio subjektu ir jam buvo nustatyti įpareigojimai. To paties įsakymo 3.4 papunktyje buvo nustatytas kainų kontrolės ir sąnaudų įpareigojimas, numatytas Įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje, kurio pagrindu ūkio subjektas TEO privalėjo užtikrinti, kad nuo 2007 m. sausio 1 d. Skambučių inicijavimo paslaugų kaina neviršytų Tarnybos nustatytos, ūkio subjekto, efektyviai veikiančio konkurencinėje Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje, Skambučių inicijavimo paslaugų kainos, pagrįstos FL-LRAIC (įskaitant protingumo kriterijų atitinkančią investicijų grąžą) bei priedo bendrosioms sąnaudoms padengti suma, jei šios kainos ir faktiškai taikomos ūkio subjekto TEO teikiamų Skambučių inicijavimo paslaugų kainos skirtumas neviršys 40 proc. Jei procentinis kainų skirtumas buvo didesnis nei 40 proc., ūkio subjektas TEO buvo įpareigotas keisti teikiamų Skambučių inicijavimo paslaugų kainą kas 12 mėnesių, tol, kol Skambučių inicijavimo paslaugų kaina nebus didesnė nei efektyviai veikiančio konkurencinėje Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje operatoriaus teikiamų Skambučių inicijavimo paslaugų kaina. Faktiškai taikomos Skambučių inicijavimo paslaugų kainos nuo 2008 m. balandžio mėn. kasmet buvo mažinamos po 40 proc., tol, kol jos pasiekė Tarnybos direktoriaus 2008 m. sausio 1 d. įsakymu Nr. 1V-101 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, efektyviai veikiančio konkurencinėje rinkoje, skambučių inicijavimo, skambučių užbaigimo, nacionalinio bei tarptautinio tranzito paslaugų, teikiamų TEO LT, AB viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, kainų nustatymo“ patvirtintas Skambučių inicijavimo paslaugų kainas, apskaičiuotas pagal HY-LRAIC²⁰ modelį. Skambučių inicijavimo paslaugų kainos pasiekė HY-LRAIC modeliu apskaičiuotą Skambučių inicijavimo paslaugų kainų lygį 2013 m. sausio 1 d. Skambučių inicijavimo paslaugų kainų ir Tarnybos nustatytų siektinų kainų palyginimas pateiktas ataskaitos 8 lentelėje.

8 lentelė. Ūkio subjekto TEO teikiamų Skambučių inicijavimo paslaugų kainos 2011–2013 m.

<i>Paslauga</i>	<i>Nuo 2011.01.01</i>	<i>Nuo 2012.01.01</i>	<i>Nuo 2013.01.01</i>	<i>Tarnybos nustatyta tikslinė kaina</i>
Inicijavimas:				
Skambučio sudarymas, ct (be PVM)	1,30	0,78	0,69	0,69
<i>Vietinis inicijavimas:</i>				
Piko metu, ct/min (be PVM)	2,28	2,28	2,28	2,28
Ne piko metu, ct/min (be PVM)	0,62	0,62	0,62	0,62
<i>Nacionalinis inicijavimas:</i>				
Piko metu, ct/min (be PVM)	4,26	4,26	4,26	4,26
Ne piko metu, ct/min (be PVM)	1,30	1,16	1,16	1,16

Tačiau nepaisant to, kad Skambučių inicijavimo paslaugų kainos pasiekė HY-LRAIC sąnaudas, Tarnyba konstatavo, kad Skambučių inicijavimo paslaugų kainos yra per aukštos. Kaip nurodyta ataskaitos 2.1 skyriuje, skambutis Tinkle yra sudarytas iš trijų pagrindinių sudedamųjų elementų, tai yra skambučio inicijavimo Tinkle, tranzito Tinkle ir (arba) kituose viešuosiuose ryšių tinkluose ir skambučio užbaigimo viešuosiuose ryšių tinkluose. Atskirais atvejais tranzito paslauga nėra būtina, nes konkretaus operatoriaus viešojo ryšių tinklo specifiška ir skambučio maršrutas apsprendžia tranzito paslaugos poreikį. Tiek Skambučių inicijavimo paslaugos, tiek Skambučių

²⁰ Tarnyba diegė teorinį ūkio subjekto TEO efektyvios veiklos FL-LRAIC modelį – „iš apačios į viršų“ ilgo laikotarpio vidutinių padidėjimo sąnaudų modelį (angl. *Bottom-Up Long Run Average Incremental Costs*). TEO diegė faktiniais duomenimis grįstą FL-LRAIC modelį – „iš viršaus į apačią“ ilgo laikotarpio vidutinių padidėjimo sąnaudų modelį (angl. *Top-Down Long Run Average Incremental Costs*). Vėliau šie modeliai buvo sujungti ir sukurtas hibridinis ilgo laikotarpio vidutinių padidėjimo sąnaudų modelis (angl. *Hybrid Long Run Average Incremental Costs, HY-LRAIC*).

užbaigimo paslaugos yra technologiškai identiškos. Skambučių inicijavimas yra skambučio perdavimas nuo Tinklo, kuriame yra inicijuojamas skambutis, galinio taško iki to paties Tinklo stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai abonento, kuris skambina ir kurioje yra ar gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas, o skambučių užbaigimas yra skambučio perdavimas nuo Tinklo stoties (įskaitant šią stotį), esančios arčiausiai abonento, kuriam skambinama ir kurioje yra arba gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų sujungimas, iki Tinklo galinio taško. Ataskaitos 1 paveiksle grafiškai pateikta informacija patvirtina, kad abi paslaugos yra technologiškai vienodos, todėl tiek Skambučių inicijavimo paslaugų, tiek Skambučių užbaigimo paslaugų sąnaudos, o taip pat ir kainos turėtų būti vienodos.

Pastebėtina, kad viena iš pagrindinių priežasčių, lėmusių Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo pradžią, yra ūkio subjekto TEO teikiamų Skambučių užbaigimo paslaugų kainų sumažinimas nuo 2013 m. balandžio 1 d. Ūkio subjekto TEO teikiamų Skambučių užbaigimo paslaugų kainos (žr. 9 lentelę), viešųjų ryšių tinklus sujungiant nacionaliniame lygmenyje, nuo 2013 m. balandžio 1 d. sumažėjo iki 2,11 ct/min. (be PVM) kainos, kuri nėra diferencijuojama į kainas piko ir ne piko metu, o taip pat nėra skirstoma į Skambučių užbaigimo paslaugas vietiniame ir nacionaliniame lygmenyse bei neišskiriamas skambučio sudarymo užmokestis. Tuo tarpu ūkio subjekto TEO teikiamos Skambučių inicijavimo paslaugos, kurios yra technologiškai identiškos Skambučių užbaigimo paslaugoms, kainos yra diferencijuojamos pagal paslaugos suteikimo laiką, išskiriamas skambučio sudarymo užmokestis bei išskiriamas viešųjų ryšių tinklų sujungimo lygmuo. Skambučių inicijavimo paslaugoms ūkio subjektas TEO taiko kainas lygias Skambučių užbaigimo paslaugų kainoms, galiojusioms iki 2013 m. balandžio 1 d., tai yra, 4,26 ct/min. piko metu (be PVM), 1,16 ct/min. ne piko metu (be PVM) ir 0,69 ct/min. už skambučio sudarymą (be PVM).

9 lentelė. Ūkio subjekto TEO teikiamos Skambučių užbaigimo paslaugos kainos 2013 m.

Iki 2013 m. kovo 31 d. (įskaitytinai)	Kaina
<i>Skambučių užbaigimo paslauga</i>	
<i>Viešuosius ryšių tinklus sujungiant vietiniame tinklų sujungimo taške</i>	
skambučio užbaigimas piko metu, ct/min. (be PVM)	2,28
skambučio užbaigimas ne piko metu, ct/min. (be PVM)	0,62
skambučio sudarymas, ct (be PVM)	0,69
<i>Viešuosius ryšių tinklus sujungiant nacionaliniame tinklų sujungimo taške</i>	
skambučio užbaigimas susietas su II tipo tranzitu, piko laiku, ct/min (be PVM)	4,26
skambučio užbaigimas susietas su II tipo tranzitu, ne piko laiku, ct/min (be PVM)	1,16
skambučio sudarymas, ct (be PVM)	0,69
<i>Lentelės pastabos:</i>	
Piko laikas: nuo 8.00 iki 20.00 val. darbo dienomis	
Ne piko laikas: nuo 20.00 iki 8.00 val. darbo dienomis, visą parą poilsio ir švenčių dienomis.	
Nuo 2013 m. balandžio 1 d. (įskaitytinai)	Kaina
<i>Ūkio subjekto TEO teikiamos Skambučių užbaigimo TEO Tinkle paslaugos bet kuriuo paros metu viešuosius ryšius tinklus sujungiant bet kuriame viešųjų ryšių tinklų sujungimo taške</i>	2,11

Svarbu pastebėti tai, kad 2012 m. buvo parengtos Tinklo BU-LRAIC sąnaudų skaičiavimo metodinės gairės. Jose nurodyta, kad efektyviai veikiantis Tinklo operatorius, diegdamas ateinančios kartos Tinklą (angl. *Next Generation Network*), diegtų plokščią vieno lygmens Tinklą, vietoj dviejų lygių (vietinio ir nacionalinio (tranzitinio) lygmenų) Tinklo. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal nuo 2013 m. balandžio 1 d. įsigaliojusias laikinas priemones ūkio subjektas TEO privalėjo nediferencijuoti Skambučių užbaigimo paslaugų kainų pagal viešųjų ryšių tinklų sujungimo lygį (vietinis, nacionalinis, tarptautinis) bei skambinimo laiką (piko, ne piko metu), panaikinti skambučio sudarymo užmokestį bei nustatyti vieną kainą – 2,11 ct/min. (be PVM).

Pastebėtina tai, kad be aukščiau minėtų Skambučių užbaigimo paslaugų kainų, ūkio subjektas TEO papildomai taiko vietinio viešųjų ryšių tinklų sujungimo ir nacionalinio viešųjų ryšių tinklų sujungimo taško suteikimo metinius užmokesčius bei užmokesčius (už vieną 2 Mb/s prievadą) už talpos suteikimą vietiniame ir nacionaliniame viešųjų ryšių tinklų sujungimo taške. Prieigos, įskaitant viešųjų ryšių tinklų sujungimą, suteikimo ir teikimo taisyklių, patvirtintų Tarnybos direktoriaus 2011 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. 1V-960 „Dėl Prieigos, įskaitant tinklų sujungimą, suteikimo ir teikimo taisyklių patvirtinimo“, (toliau – Prieigos taisyklės) VI skyriuje yra įtvirtinti bendri ryšių linijos įdiegimo ir dalinimosi sąnaudų principai. Šie principai galioja visiems operatoriams, sujungiantiems viešuosius ryšių tinklus, nepaisant to, ar operatorius yra pripažintas kaip turintis didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, ar ne. Priimtais pakeitimais, viešuosius ryšių tinklus sujungiantiems operatoriams, pirmiausia buvo palikta laisvė derėtis dėl ryšių linijos įdiegimo ir teikimo. Tuo atveju, jei operatoriai nesusitaria dėl ryšių linijos dalinimosi, ryšių liniją turi įrengti tas operatorius (arba trečioji šalis), kurio įrengimo ir teikimo kaina yra mažesnė, o ryšių linijos teikimo sąnaudos turi būti dengiamos proporcingai jos panaudojimui.

Taigi, atsižvelgiant į tai, kad Skambučių užbaigimo paslaugos ir Skambučių inicijavimo paslaugos yra technologiškai vienodos, efektyviai Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje veikiantis operatorius diegtų plokščią vieno lygmens Tinklą, vietoj dviejų lygių (vietinio ir nacionalinio (tranzitinio) lygmenų) Tinklo, Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu Skambučių užbaigimo paslaugų kaina buvo lygi 2,11 ct/min. jos nediferencijuojant į kainą piko ir ne piko metu, o taip pat į kainą viešuosius ryšių tinklus sujungiant vietiniame ir nacionaliniame (tranzitiniame) lygmenyje, tikslinga Skambučių inicijavimo paslaugų kainą nustatyti ne didesnę nei 2,11 ct/min. Siekiant užtikrinti sklandų perėjimą nuo 2006 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. 1V-776 su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu susijusių priemonių kainų reguliavimo prie Prieigos taisyklėse įtvirtinto ryšių linijos reguliavimo tikslinga nustatyti įpareigojimus, susijusius su Skambučių inicijavimo paslaugomis susijusiomis priemonėmis. Tačiau, siekiant užtikrinti nustatomų įpareigojimų lankstumą ir galimybes peržiūrėti Skambučių inicijavimo paslaugų kainą, nustatant kainų kontrolės įpareigojimą, būtina numatyti nesudėtingas procedūras Tarnybai peržiūrėti Skambučių inicijavimo paslaugų kainas ateityje. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, Tarnyba konstatuoja, kad tikslinga pakeisti 2006 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. 1V-776 3.4 papunktyje nustatytą kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus į ši kainų kontrolės įpareigojimą:

1. Ūkio subjektas TEO privalo užtikrinti, kad:

1.1. Nuo 2014 m. lapkričio 1 d. iki Tarnyba nustatys naują Skambučių inicijavimo paslaugų kainą, Skambučių inicijavimo paslaugų kaina nebūtų didesnė nei 2,11 ct/min. (be PVM) bet kuriuo paros metu, viešuosius ryšių tinklus sujungiant bet kuriame viešųjų ryšių tinklų sujungimo taške;

1.2. Skambučių inicijavimo paslaugų kaina nebūtų didesnė nei kaina, kurią Tarnyba nustatys pasikeitus Skambučių užbaigimo paslaugų ūkio subjekto TEO tinkle kainoms ir pakeitus 1.1 papunktyje nustatytą kainą.

2. Kiek tai susiję su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu susijusiomis priemonėmis, kai ūkio subjektas TEO yra sujungęs (arba ketina sujungti) savo Tinklą su kito operatoriaus viešuoju ryšių tinklu, nereikalauti kito operatoriaus mokėti už su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu susijusias priemones, t. y. ūkio subjektas TEO sąnaudas, susijusias su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu susijusiomis priemonėmis, išskyrus ryšių liniją, dengia pats. Operatoriui, sujungusiam viešąjį ryšių tinklą su ūkio subjekto TEO Tinklu, nustačius užmokesčius už su Skambučių inicijavimo paslaugomis susijusias priemones, ūkio subjektas TEO gali nustatyti analogiškus užmokesčius už su ūkio subjekto TEO teikiamų Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu susijusias priemones.

3. Kiek tai susiję su viešųjų ryšių tinklų sujungimui naudojama ryšių linija, jungiančia ūkio subjekto TEO Tinklą su kito operatoriaus viešuoju ryšių tinklu, ūkio subjektas TEO privalo:

3.1. leisti įrengti bei teikti ryšių liniją viešąją ryšių tinklą su ūkio subjekto TEO Tinklu ketinančiam sujungti (ar sujungusiam) operatoriui (arba šio operatoriaus pasirinktam trečiajam asmeniui), jei jo siūloma ryšių linijos įrengimo bei teikimo kaina yra mažesnė negu kaina, už kurią šią ryšių liniją įrengti bei teikti siūlo ūkio subjektas TEO;

3.2. padengti 50 procentų ryšių linijos įrengimo ir teikimo sąnaudų.

Įpareigojimas yra pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais, nurodytais Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje, nes ribojant ūkio subjekto TEO galimybes nustatyti Skambučių inicijavimo paslaugų kainas sau palankia linkme, bus sudarytos sąlygos formuoti konkurencijai teikiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas. Įpareigojimais atitinka elektroninių ryšių veiklos reguliavimo principus, nurodytus Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje. Įpareigojimas yra proporcingas. Įpareigojimas ribos ūkio subjekto TEO galimybes vienašališkai nustatyti Skambučių inicijavimo paslaugų kainas, tačiau užtikrins, kad ūkio subjektas TEO padengs šioms paslaugoms teikti patiriamas neišvengiamas Skambučių inicijavimo paslaugų sąnaudas. Skambučių inicijavimo paslaugų kainas nustatys Tarnyba, todėl ūkio subjektas TEO nepatirs sąnaudų apskaitos sistemų, reikalingų kainoms apskaičiuoti, diegimo ir palaikymo naštos.

Išvada:

Ūkio subjektui TEO 2006 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. 1V-776 3.4 papunktyje nustatyti įpareigojimai yra keičiami į kainų kontrolės įpareigojimą, nurodytą Įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje:

1. Ūkio subjektas TEO privalo užtikrinti, kad:

1.1. Nuo 2014 m. lapkričio 1 d. iki Tarnyba nustatys naują Skambučių inicijavimo paslaugų kainą, Skambučių inicijavimo paslaugų kaina nebūtų didesnė nei 2,11 ct/min. (be PVM) bet kuriuo paros metu, viešuosius ryšių tinklus sujungiant bet kuriame viešųjų ryšių tinklų sujungimo taške;

1.2. Skambučių inicijavimo paslaugų kaina nebūtų didesnė nei kaina, kurią Tarnyba nustatys pasikeitus Skambučių užbaigimo paslaugų ūkio subjekto TEO tinkle kainoms ir pakeitus 1.1 papunktyje nustatytą kainą

2. Kiek tai susiję su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu susijusiomis priemonėmis, kai ūkio subjektas TEO yra sujungęs (arba ketina sujungti) savo Tinklą su kito operatoriaus viešuoju ryšių tinklu, nereikalauti kito operatoriaus mokėti už su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu susijusias priemones, t. y. ūkio subjektas TEO sąnaudas, susijusias su Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu susijusiomis priemonėmis, išskyrus ryšių liniją, dengia pats. Operatoriui, sujungusiam viešąją ryšių tinklą su ūkio subjekto TEO Tinklu, nustačius užmokesčius už su Skambučių inicijavimo paslaugomis susijusias priemones, ūkio subjektas TEO gali nustatyti analogiškus užmokesčius už su ūkio subjekto TEO teikiamų Skambučių inicijavimo paslaugų teikimu susijusias priemones.

3. Kiek tai susiję su viešųjų ryšių tinklų sujungimui naudojama ryšių linija, jungiančia ūkio subjekto TEO Tinklą su kito operatoriaus viešuoju ryšių tinklu, ūkio subjektas TEO privalo:

3.1. leisti įrengti bei teikti ryšių liniją viešąją ryšių tinklą su ūkio subjekto TEO Tinklu ketinančiam sujungti (ar sujungusiam) operatoriui (arba šio operatoriaus pasirinktam trečiajam asmeniui), jei jo siūloma ryšių linijos įrengimo bei teikimo kaina yra mažesnė negu kaina, už kurią šią ryšių liniją įrengti bei teikti siūlo ūkio subjektas TEO;

3.2. padengti 50 procentų ryšių linijos įrengimo ir teikimo sąnaudų.

4.2.3. Ūkio subjektui TEO LT, AB naikinami įpareigojimai

Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad *„jeigu atlikus atitinkamos rinkos tyrimą nustatoma, kad jos charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų šiame straipsnyje, taikymo ir (arba) joje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų, Ryšių reguliavimo tarnyba šio Įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis nenustato šiame straipsnyje nurodytų įpareigojimų ūkio subjektams ir (ar) panaikina didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turėjusiems ūkio subjektams, jei tokie*

buvo nustatyti.“ Nepaisant to, kad ūkio subjektas TEO vis dar pripažįstamas kaip turintis didelę įtaką Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje, tačiau šiuo atveju atitinkamų įpareigojimų naikinimas jam taip pat yra galimas.

2006 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. 1V-776 3.5 papunktyje ūkio subjektui TEO nustatytas apskaitos atskyrimo įpareigojimas, numatytas Įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje. Minėtuojų įpareigojimu buvo siekta užtikrinti nediskriminavimo, skaidrumo ir kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimų vykdymą. Ataskaitos 4.2.2 skyriuje Tarnyba nustatė Skambučių inicijavimo paslaugų maksimalią kainą, kurios ūkio subjektas TEO negalės viršyti teikdamas Skambučių inicijavimo paslaugas, ir pateikė principus, kuriais remiantis ši kaina yra nustatoma. Tarnybos siūloma nustatyti Skambučių inicijavimo paslaugų kainų riba iš esmės veiks kaip aukščiausioji kainų riba ir keisis tik tuomet, kai Tarnyba pakeis Skambučių inicijavimo paslaugų kainą. Atsižvelgiant į tai, kad Skambučių inicijavimo paslaugų kainą nustato Tarnyba, apskaitos atskyrimo įpareigojimas nėra būtinas įgyvendinti kainų kontrolės įpareigojimą.

Tarnyba savo reguliavimo praktikoje naudojo apskaitą, kuri turi būti atskirta atsižvelgiant į sąnaudų paskirstymą pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą (angl. *Fully Distributed Costs*) ir sąnaudas vertinant istorinėmis sąnaudomis (angl. *Historical Cost Accounting*). Tarnyba sąnaudas gali vertinti ir einamąja verte (angl. *Current Cost Accounting*), tačiau jos vis tiek būtų paskirstomos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą. Skambučių inicijavimo paslaugų kainos buvo nustatytos naudojant kitą metodą, nei kainų grindimas pilnai paskirstytomis sąnaudomis, jas vertinant istorinėmis ar einamosiomis vertėmis. Skambučių inicijavimo paslaugų kainas nustatant vienu metodu, o įgyvendinant apskaitos atskyrimo įpareigojimą sąnaudas vertinant ir skaičiuojant kitu metodu (sąnaudos vertinamos istorinių sąnaudų vertinimo metodu, o sąnaudos skaičiuojamos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą) nebus galima tinkamai įvertinti nediskriminavimo įpareigojimo vykdymo. Tai yra nebus įmanoma objektyviai įvertinti, ar Skambučių inicijavimo paslaugas ūkio subjektas TEO sau ir kitiems jų pirkėjams teikia vienodomis sąlygomis, nes skirsis sąnaudų vertimo ir skaičiavimo principai. Nesant palyginamos informacijos, negalės tinkamai būti įgyvendintas ir skaidrumo įpareigojimas, t. y. viešai skelbiama informacija neparodys tikrosios situacijos apie ūkio subjekto TEO Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo sąnaudas ir vidinę kainodarą.

Tarnybos nuomone, nediskriminavimo, skaidrumo, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimų pakaks, kad būtų sprendžiamos Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje nustatytos problemos, net ir nesant apskaitos atskyrimo įpareigojimo. Tarnyba pati nustatinės Skambučių inicijavimo paslaugų kainas taip užtikrindama kainų kontrolės įpareigojimo laikymąsi. Be to, ūkio subjektas TEO, vykdydamas skaidrumo įpareigojimą, privalės viešai skelbti standartinį pasiūlymą sujungti elektroninių ryšių tinklus, kuriame turės būti nurodytos Skambučių inicijavimo paslaugų ir su jomis susijusių priemonių teikimo techninės sąlygos bei kainos. Taip pat Tarnyba, turėdama informaciją apie ūkio subjekto TEO ir kitų operatorių Tinklų sujungimo sutartis bei Skambučių inicijavimo paslaugų kainas lygindama su viešai skelbiamomis viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainomis ir vidutinėmis viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų pajamomis, galės vertinti, ar ūkio subjektas TEO vykdo ir kaip vykdo nediskriminavimo įpareigojimą.

Tarnyba, atsižvelgdama į išdėstytą, daro išvadą, kad Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos charakteristikos – atskleistos problemos ir joms spręsti nustatyti įpareigojimai – negali pateisinti TEO nustatyto apskaitos atskyrimo įpareigojimo taikymo, todėl 2006 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. 1V-776 3.5 papunktyje nustatytas apskaitos atskyrimo įpareigojimas yra naikintinas.

Išvada:

Ūkio subjektui TEO 2006 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. 1V-776 3.5 papunktyje nustatytas apskaitos atskyrimo įpareigojimas, apibrėžtas Įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje, yra naikinamas.

1 priedas. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo anketos respondentų sąrašas

Eil. nr.	Juridinio asmens pavadinimas
1.	TEO LT, AB
2.	UAB „MEDIAFON“
3.	UAB „LINKOTELUS“
4.	UAB „Solocomas“
5.	AB Lietuvos radijo ir televizijos centras
6.	UAB „Telekomunikacijų grupė“
7.	UAB „TELE2 FIKSUOTAS RYŠYS“
8.	UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“
9.	UAB „GIGATELIS“
10.	AB „Lietuvos geležinkeliai“
11.	VĮ „INFOSTRUKTŪRA“
12.	UAB „Digitela“
13.	UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“
14.	UAB „CSC TELECOM“
15.	UAB „BALTNETOS KOMUNIKACIJOS“
16.	UAB „BALTICUM TV“
17.	UAB „Roventa“
18.	UAB „TELETINKLAS“
19.	UAB „Marsatas“
20.	SPLIUS, UAB
21.	UAB „RADIJO ELEKTRONINĖS SISTEMOS“
22.	UAB „Eurofonas“
23.	A. Judicko individuali įmonė
24.	UAB „Gisnetas“
25.	UAB „Cgates“
26.	UAB „Init“
27.	UAB „Transteleservis“
28.	UAB „Medium group“
29.	UAB „Telco Consulting Group“
30.	UAB „Agon Networks“
31.	UAB „KAVAMEDIA“
32.	UAB „VORTUMO“
33.	UAB „UkmNet“
34.	UAB „Consilium optimum“
35.	UAB „AVOICE“
36.	KLI LT, UAB
37.	UAB „Lantelis“
38.	AB „OGMIOS CENTRAS“
39.	UAB „Proitas“
40.	UAB „Res vera“
41.	UAB „RGCOM“
42.	UAB „Skylink LT“
43.	UAB „TELEKOMUNIKACINIAI PROJEKTAI“
44.	UAB „ECOFON“

2 priedas. Trijų kriterijų testas

Europos Komisija Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu pradėjo Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos peržiūrą. Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos priede Skambučių inicijavimo paslaugų rinka yra nurodyta kaip atitinkama elektroninių ryšių rinka, kurioje galima taikyti *ex ante* reguliavimą. Tačiau Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos pakeitimo projekto priede Skambučių inicijavimo paslaugų rinka nėra nurodyta kaip atitinkama elektroninių ryšių rinka, kurioje galima taikyti *ex ante* reguliavimą. Siekdama pilnaverčio Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo išpildymo Tarnyba mano, kad būtų tikslinga išsiaiškinti, ar Skambučių inicijavimo paslaugų rinka vis dar atitinka *ex ante* reguliavimo reikalaujančios rinkos charakteristikas. Dėl šios priežasties šiame priede yra pateikiamas trijų kriterijų testas.

Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos preambulės 5 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „*siekiant nustatyti rinkas, kurioms gali būti taikomas ex ante reguliavimas, reikėtų taikyti toliau nurodytus suvestinius kriterijus. Pirmasis kriterijus – didelės ir pastovios patekimo į rinką kliūtys. Tai gali būti struktūrinio, teisinio arba reguliuojamojo pobūdžio kliūtys. Tačiau atliekant perspektyvinę analizę atitinkamoms rinkoms nustatyti, kurioms būtų taikomas ex ante reguliavimas, dėl dinamiško elektroninių ryšių rinkos pobūdžio ir veikimo dar reikėtų atsižvelgti į galimybes įveikti kliūtis patekti į rinką per tam tikrą laiką. Todėl antrasis kriterijus taikomas tik toms rinkoms, kurių struktūra neleidžia atsirasti veiksmingai konkurencijai per tam tikrą apibrėžtą laikotarpį. Taikant šį kriterijų tiriama konkurencijos būklė, esant kliūtims patekti į rinką. Trečiasis kriterijus yra tai, kad vien tik taikant konkurencijos teisę nebūtų tinkamai išspręstas atitinkamas rinkos nepakankamumo klausimas*“.

Remiantis Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos preambulės 14 konstatuojamąja dalimi, „*šie kriterijai turėtų būti taikomi kaip suvestiniai, kad bent vieno iš jų neįvykdymas reikštų, jog rinka neturėtų būti įvardyta kaip tokia, kuriai galima taikyti ex ante reguliavimą*“. Tai reiškia, kad jei atlikus trijų kriterijų testą, yra nustatoma, kad visi trys kriterijai yra tenkinami, atitinkamos rinkos atžvilgiu gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas, tuo tarpu, jei nors vienas iš kriterijų yra netenkinamas, *ex ante* reguliavimas nagrinėjamoje rinkoje negali būti taikomas.

Tarnyba, siekdama nustatyti, ar Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje yra būtinas *ex ante* reguliavimas, vadovaudamasi Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos 2 punktu ir Taisyklių 16 punktu, atlieka trijų kriterijų testą pagal išvardytus tris kriterijus:

1. Kliūtys, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje.
2. Rinkos charakteristikos, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje.
3. Bendrosios konkurencijos teisės pakankamumas sumažinti ar pašalinti kliūtis, kurios trukdo pradėti veikti rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje, ir (ar) įtvirtinti veiksmingą konkurenciją atitinkamoje rinkoje, netaikant Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų.

Kliūtys, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje

Vadovaujantis Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos 2 punkto a papunkčiu, yra dviejų tipų patekimo į atitinkamą rinką kliūtys, t. y. struktūrinės kliūtys ir teisinės arba reguliuojamojo pobūdžio kliūtys. Struktūrinės kliūtys, trukdančios patekti į rinką, atsiranda dėl pradinių išlaidų ar paklausos sąlygų, kurios sukuria nevienodas sąlygas esamiems ir naujiems dalyviams, ir kliūdo arba neleidžia pastariesiems patekti į rinką. Tuo tarpu teisinės arba reguliuojamojo pobūdžio kliūtys pagrįstos ne ekonominėmis sąlygomis, o atsiranda dėl teisės aktų, administracinių ar kitų valstybės priemonių, kurios turi tiesioginį poveikį patekimo į rinką sąlygoms.

ir (arba) elektroninių ryšių paslaugų teikėjų padėčiai atitinkamoje rinkoje, pavyzdžiui, valstybės apribojimai, susiję su elektroninių ryšių paslaugų teikėjų skaičiumi, kainų kontrolės ar kitų su kainomis susijusių priemonių taikymas įmonėms. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog teisinės arba reguliuojamojo pobūdžio kliūtys, kurias galima pašalinti per apibrėžtą laikotarpį, paprastai neturėtų būti laikomos ekonominėmis patekimo į rinką kliūtimis, atitinkančiomis pirmą kriterijų.

Įstatymo 29 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad „*ūkio subjektai turi teisę verstis elektroninių ryšių veikla be atskiros išankstinio valstybės institucijų leidimo, laikydamiesi šio Įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatų.*“ Taigi, elektroninių ryšių paslaugų teikėjai, norintys pradėti teikti Skambučių inicijavimo paslaugas Lietuvos Respublikoje, yra apriboti tik dėl vieno reikalavimo, t. y. Įstatymo 29 straipsnyje numatyta tvarka ir sąlygomis jie privalo apie savo veiklos pradžią informuoti Tarnybą. Nepaisant to, Tarnyba pažymi, kad Lietuvos Respublikoje elektroninių ryšių veikla nėra licencijuojama, todėl visi norintys turi galimybę pradėti elektroninių ryšių veiklą. Tai leidžia teigti, jog esminių teisinių arba reguliuojamojo pobūdžio patekimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką kliūčių nėra.

Atsižvelgiant į vyraujančias tendencijas, t. y. į tai, kad viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai vis dažniau renkasi teikti Skambučių inicijavimo paslaugas sau nei jas pirkti iš kito operatoriaus, egzistuoja didesnė tikimybė, jog elektroninių ryšių paslaugų teikėjas, siekdamas įeiti į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką, visų pirma pradės teikti Skambučių inicijavimo paslaugas sau. Šio trijų kriterijų testo atveju ir yra svarbiausia išnagrinėti būtent šią situaciją, t. y. situaciją, kai yra siekiama įeiti į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką pradedant teikti Skambučių inicijavimo paslaugas sau. Skambučių inicijavimo paslaugų teikimas sau yra įmanomas tik tuo atveju, kai operatorius siekia steigti ir (arba) plėsti savo Tinklą taip, kad jo Tinklo galiniai taškai pasiektų potencialaus elektroninių ryšių paslaugų gavėjo gyvenamąją arba darbo vietą (butą, namą, biurą, kurioje yra ir TEO Tinklo galiniai taškai. Savo Tinklo galinių taškų įrengimas patalpose, kuriose jau yra kito operatoriaus Tinklo galiniai taškai, gali būti pasiekiamas keliais būdais – plečiant savo nuosavą elektroninių ryšių infrastruktūrą, perkant prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugas ar plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugas.

Daugelis respondentų, užpildžiusių anketą, nurodė, jog viena iš pagrindinių priežasčių, užkertančių kelią nuosavos Tinklo infrastruktūros kūrimui yra reikalingos didelės investicijos. Taip pat operatoriai atkreipia dėmesį, kad per trumpą laiką nebūtų įmanoma sukurti Tinklo, kuris atkartotų TEO turimo Tinklo charakteristikas. Tai patvirtina ir šios toliau pateikiamos aplinkybės. TEO Tinklas buvo pastatytas aptarnauti 1,5 mln. vartotojų. TEO 2012 m. pabaigoje turėjo 604 155 aktyvių viešojo fiksuotojo telefono ryšio linijų. TEO į šviesolaidinių linijų prieigos Tinklo, kuris naudojamas teikti plačiajuosčio interneto, televizijos ir viešojo fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, plėtrą 2007–2011 m. investavo 329 mln. Lt. 2012 m. bendrovė į naujos kartos Tinklą (angl. *Next Generation Network*) investavo 151 mln. Lt. Dėl šios priežasties laikytina, kad realiausia galimybė pradėti teikti Skambučių inicijavimo paslaugas sau yra susijusi su prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugų ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugų įsigijimu, ar kitų operatorių infrastruktūros naudojimu. Galima teigti, kad operatorius, siekdamas patirti mažiausias sąnaudas, pasirinks būtent šias alternatyvas.

Atkreiptinas dėmesys, kad prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugų ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugų teikimas yra reguliuojamos atitinkamose rinkose, t. y. Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies ir (arba) visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkoje bei Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinkoje. Minėtose rinkose Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkoje“ ir Tarnybos direktoriaus 2012 m. lapkričio 21 d. įsakymu Nr. 1V-1718 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinkoje“ TEO buvo pripažinta ūkio subjektu, turinčiu didelę įtaką. Be to, didelę įtaką šiose rinkose turinčiam ūkio subjektui TEO yra taikomi Įstatyme numatyti

įpareigojimai: įpareigojimas suteikti prieigą (21 straipsnis), nediskriminavimo įpareigojimas (19 straipsnis), skaidrumo įpareigojimas (18 straipsnis), apskaitos atskyrimo įpareigojimas (20 straipsnis), kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai (23 straipsnis). Tai reiškia, kad ūkio subjekto TEO taikomos didmeninės prieigos bei duomenų perdavimo paslaugų kainos operatoriams, siekiantiems turėti tiesioginę prieigą prie galutinių elektroninių ryšių paslaugų gavėjų, yra nustatytos remiantis Tarnybos nustatytais įpareigojimais. Vis dėlto, nepaisant to, kad ūkio subjektui TEO atitinkamose minėtųjų paslaugų rinkose yra nustatytas nediskriminavimo įpareigojimas, iš šio operatoriaus pateiktų išankstinių pasiūlymų matyti, kad yra numatytos atitinkamos prieigos suteikimo sąlygos, pavyzdžiui, paslaugų įdiegimo terminai. Tai leidžia manyti, jog TEO turi galimybes tam tikrais būdais bent iš dalies riboti šių paslaugų suteikimą bei mažinti jų populiarumą alternatyvių operatorių tarpe. Vis dėlto, akcentuotina, kad Tarnyba periodiškai tikrina, ar ūkio subjektas TEO laikosi jam nustatytų įpareigojimų, todėl manoma, jog tai mažina kainų spaudimo bei diskriminavimo jomis riziką. Tačiau pastebėtina tai, kad net ir reguliuojant prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugas ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugas, jų paklausa mažėja. 2011 m. pabaigoje buvo naudojamosi 623 visiškai atsietomis vietinėmis linijomis ir 127 iš dalies atsietomis vietinėmis linijomis, kai 2012 m. naudojimas sumažėjo iki atitinkamai 443 ir 73 vietinių linijų. 2013 m. pabaigoje įsigytų visiškai atsietų vietinių linijų sumažėjo iki 406, o iš dalies atsietų vietinių linijų – iki 53. 2011 m. pabaigoje buvo suteikta 1194 didmeninių plačiajuosčio ryšio prieigų. Nepaisant didėjančio didmeninių plačiajuosčio ryšio prieigų skaičiaus, pastebėtina tai, kad šios paslaugos daugiausia yra naudojamos teikti duomenų perdavimo paslaugas, o ne viešojo fiksuotojo telefono ryšio paslaugas. Taip pat pastebėtina, kad palyginti su visu fiksuotojo telefono ryšio linijų skaičiumi (2012 m. jų buvo 659,8 tūkst., o 2013 m. – 614,5 tūkst. linijų), didmeninių plačiajuosčio ryšio prieigų skaičius (2012 m. jų buvo 1257, o 2013 m. – 1567) yra mažas.

Tarnybos nuomone, Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos ir Skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose telefono ryšio tinkluose, teikiamuose fiksuotoje vietoje, rinkos reguliavimas taip pat mažina įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką barjerus, tuo tarpu šių rinkų nereguliavimas, padidintų įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką barjerus. Tokia išvada daroma atsižvelgiant į šiuos faktus. TEO nei tiriamuoju laikotarpiu, nei Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tyrimo metu nebuvo linkusi savo iniciatyva mažinti nei Skambučių inicijavimo paslaugų, nei Skambučių užbaigimo paslaugų kainų. Tai galima paremti tuo, jog nuo 2013 m. balandžio 1 d. TEO nustatytos laikinosios priemonės, dėl kurių TEO nebegalėjo diferencijuoti Skambučių užbaigimo paslaugų kainos pagal viešųjų ryšių tinklų sujungimo lygį (vietinis, nacionalinis, tarptautinis) bei skambinimo laiką (piko, ne piko metu) ir turėjo nustatyti vieną 2,11 ct/min kainą be PVM. Taip pat laikinosiomis priemonėmis nurodyta nebetaikyti skambučio sudarymo užmokesčio. Nors Skambučių užbaigimo paslaugos technologiniu požiūriu niekuo nesiskiria nuo Skambučių inicijavimo paslaugų, tačiau pastarųjų kaina vis dar diferencijuojama remiantis minėtaisiais kriterijais. Taigi, matyti, kad Tarnybos taikomas atitinkamų rinkų, šiuo atveju Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos ir Skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose telefono ryšio tinkluose, teikiamuose fiksuotoje vietoje, rinkos, reguliavimas gali sumažinti įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką barjerus, o pastarųjų nereguliavimas sukurtų įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką barjerus.

Atsižvelgiant į aptartą, Tarnybos nuomone, nepaisant prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugų ir plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugų teikimo reguliavimo atitinkamose rinkose, Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje egzistuoja struktūriniai įėjimo į šią rinką barjerai. Tarnybos taikomas Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos ir Skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose telefono ryšio tinkluose, teikiamuose fiksuotoje vietoje, rinkos reguliavimas gali sumažinti įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką barjerus, o pastarųjų rinkų nereguliavimas sukurtų įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką barjerus.

Išvada:

Pirmas trijų kriterijų testo kriterijus yra tenkinamas, nes egzistuoja struktūriniai įėjimo į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką barjerai.

Rinkos charakteristikos, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje

Trijų kriterijų taikymo gairėse apibrėžti keli pagrindiniai kriterijai, kuriais remiantis galima nustatyti, ar atitinkama rinka pasižymi charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti Įstatymo 17 straipsnyje numatytus įpareigojimus. Šie kriterijai tai:

1. rinkos dydis ir struktūra;
2. kainų pokyčiai;
3. potenciali konkurencija.

Skambučių inicijavimo paslaugų rinka traukiasi, nes mažėja Tinkluose inicijuotų skambučių trukmė. Per visą tiriamąjį laikotarpį Tinkluose inicijuotų skambučių trukmė sumažėjo 18,7 proc. Pastebėta, jog tai yra priešinga tendencija tai, kurią demonstruoja skambučių trukmės pokyčiai viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose. Skambučių inicijuotų viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose trukmė nuo 2006 m. iki 2012 m. išaugo dvigubai. Taip pat nustatyta, kad visą tiriamąjį laikotarpį TEO išlaikė didelę Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalį (93,3 proc.), nepaisant to, kad jos inicijuotų VoIP skambučių trukmė buvo ženkliai mažesnė nei alternatyvių operatorių inicijuotų VoIP skambučių trukmė. TEO užimama 93,3 proc. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalis pagal Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 75 punktą gali būti laikoma tiesioginiu dominuojančios padėties atitinkamoje rinkoje įrodymu. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad užimama rinkos dalis gali būti nepakankamas kriterijus įrodyti, kad nagrinėjamoje rinkoje konkurencija negali vystytis. Toliau yra vertinami kiti antrojo trijų kriterijų testo kriterijai.

Tarnyba, atlikusi kainų spaudimo testą konstatuoja, kad beveik visu tiriamuoju laikotarpiu – nuo 2007 m. iki 2012 m. imtinai – TEO vidutinės pajamos už skambučio savo Tinkle minutę buvo mažesnės negu reali skambučiui sukurti reikalingų veiklų sąnaudų suma. Tai reiškia, jog minėtasis operatorius elektroninių ryšių paslaugų teikėjams, iš jo perkantiems viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas sudarančias elektroninių ryšių paslaugas (Skambučių inicijavimo paslaugas, Skambučių užbaigimo paslaugas ir tranzitą), viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vertės grandinę sudarančioms elektroninių ryšių paslaugoms taikė didesnes kainas nei sau. Tai leidžia teigti, kad tuo laikotarpiu TEO taikė kainų spaudimą, o kainų mažėjimas pasireiškė tik dėl Tarnybos nustatytų įpareigojimų. 2013 m. situacija kiek pakito, t. y. vidutinės pajamos už skambučio TEO Tinkle minutę viršijo jam sukurti reikalingų veiklų sąnaudas. Tam daugiausia įtakos turėjo du pagrindiniai faktoriai. Visų pirma, TEO buvo nustatytos laikinosios priemonėmis, remiantis kuriomis nuo 2013 m. balandžio 1 d. TEO sumažino Skambučių užbaigimo paslaugos kainas iki 2,11 centų už minutę be PVM, nustojo taikyti skambučio sudarymo užmokestį bei panaikino diferencijavimą pagal viešųjų ryšių tinklų sujungimo lygį (vietinis, nacionalinis, tarptautinis) ir skambinimo laiką (piko, ne piko metu). Visa tai sumažino skambučio TEO Tinkle sąnaudas. Antroji priežastis yra ta, kad nuo 2013 m. liepos 1 d. TEO ėmė taikyti tam tikrą mažmeninių paslaugų kainodarą, kai abonentui už periodinį užmokestį yra suteikiamas atitinkamas minučių kiekis, kuriuo jis potencialiai gali pasinaudoti, ir į tą periodinį užmokestį yra įtrauktas užmokestis už vietinę liniją (abonentinę liniją). Kitaip tokia kainodara dar vadinama *Flat rate* kainodara. Galima teigti, kad tai turėjo įtakos jos vidutinėms pajamoms už skambučio minutę. Abu šie faktoriai ir nulėmė tai, kad 2013 m. pabaigoje TEO vidutinės skambučių savo Tinkle pajamos buvo didesnės nei šiai paslaugai sukurti TEO patiriamos sąnaudos ir esamo, ir (arba) potencialaus kito viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjo patiriamos sąnaudos. Tačiau TEO teikiamų Skambučių užbaigimo paslaugų kainų sumažėjimas nepaskatino TEO sumažinti technologiškai identiškų paslaugų (Skambučių

inicijavimo paslaugų) kainų. Dėl to, nesant reguliavimo Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje, kainų spaudimas gali atsirasti ir ateityje. Kainų spaudimo egzistavimas yra viena iš aplinkybių, kuri riboja įėjimą į Skambučių inicijavimo paslaugų rinką. Alternatyvusis elektroninių ryšių paslaugų teikėjas, naudodamas TEO teikiamas Skambučių inicijavimo paslaugas, teikiamas naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX ir veikdamas taip efektyviai, kaip ir TEO, viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas turės teikti patirdamas nuostolį ir kompensuoti jį kitomis paslaugomis.

Toliau yra vertinama, ar Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje egzistuojant jėgos arba kitaip potenciali konkurencija, kuri darytų įtaką TEO taikomai Skambučių inicijavimo paslaugų kainai ir kitoms teikimo sąlygoms.

Tarnybos nuomone, potenciali konkurencija gali atsirasti dėl kelių priežasčių:

1. Alternatyviesiems operatoriams pradėjus teikti Skambučių inicijavimo paslaugas sau.
2. Alternatyviesiems operatoriams pradėjus teikti Skambučių inicijavimo paslaugas kitiems operatoriams.
3. Didėjant spaudimui iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad alternatyvių operatorių teikiamos Skambučių inicijavimo paslaugos sau bei didmeninės elektroninių ryšių paslaugos gali būti laikomos tinkamomis alternatyvomis Skambučių inicijavimo paslaugoms, teikiamoms naudojant paslaugos teikėjo pasirinkimo kodą 10XX. Pirmuoju atveju Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos konkurencingumo išaugimas būtų galimas, jei elektroninių ryšių paslaugų teikėjas jau turėtų nuosavą elektroninių ryšių infrastruktūrą, plėstų savo Tinklą, pirktų prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugas arba pirktų plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugas. Pastebėtina, kad norėdamas teikti Skambučių inicijavimo paslaugas sau, operatorius taip pat turėtų naudoti Tarnybos išduotus telefono ryšio numerius, kuriais būtų identifikuojamas Tinklo galinis taškas. Operatoriams, jau valdantiems nuosavą Tinklą, nekiltų problemų teikti Skambučių inicijavimo paslaugas sau ir jie galėtų kurti potencialią konkurenciją Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje. Tuo tarpu, kai viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjas savo Tinklo neturi, jo indėlis į potencialią konkurenciją būtų ribotas. Taip yra dėl to, jog investicijų poreikis sukurti savo Tinklą, kuris būtų panašus į TEO Tinklą, yra didelis. Taigi, matyti, kad pirmuoju atveju, t. y., kai Skambučių inicijavimo paslaugos pradėdamos teikti sau, potenciali konkurencija gali išaugti, bet ji yra ribojama tam tikrų veiksnių. Skambučių inicijavimo paslaugų teikimas esamiems ir potencialiems viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjams yra galimas kai Skambučių inicijavimo paslaugų teikėjas turi platų savo Tinklą ir (arba) egzistuoja elektroninių ryšių infrastruktūra, turinti daug Tinklo galinių taškų, kuria būtų galima teikti Skambučių inicijavimo paslaugoms artimas elektroninių ryšių paslaugas. Pirmuoju atveju, Skambučių inicijavimo paslaugos būtų teikiamos naudojantis paslaugos teikėjo pasirinkimo kodu 10XX. Tačiau toks scenarijus, dėl ribotų galimybių per trumpą laiką dubliuoti TEO Tinklą, yra mažai tikėtinas. Antruoju atveju, potenciali konkurencija galėtų kilti iš didmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikėjų. Tačiau ir šiuo atveju yra svarbi plačiai išplėtotą elektroninių ryšių infrastruktūrą, kuri turėtų panašų kiekį Tinklų galinių taškų kaip ir TEO Tinklas.

Nagrinėjant trečiąją potencialios konkurencijos priežastį reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad judriojo ryšio operatorių teikiamos skambučių inicijavimo viešaisiais judriojo ryšio tinklais paslaugos nėra tinkami Skambučių inicijavimo paslaugų pakaitalai nei paklauskos, nei pasiūlos atžvilgiu. Tačiau manytina, kad mažmeniniame lygmenyje, t. y. vertikaliai susijusioje mažmeninėje viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų rinkoje, egzistuoja konkurencinis spaudimas iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų taip, kaip tai atskleista 2013 m. Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, bei Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus

vardotojus, fiksuofoje vietoje, rinkų tyrimo, ataskaitoje Nr. (43.4) LD-1593. Nors nėra nustatyta, kad egzistuoja tiesioginė koreliacija tarp mažėjančio viešųjų fiksuofojo telefono ryšio paslaugų abonentų skaičiaus ir mažėjančios Tinkluose inicijuotų skambučių trukmės bei didėjančio viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų abonentų skaičiaus ir viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose inicijuotų skambučių trukmės augimo, tačiau galima teigti, kad galutiniams paslaugų gavėjams judrusis ryšys yra tinkamas pakaitalas fiksuotajam ryšiui dėl jo teikiamos didesnės vertės. Nuo 2006 m. iki 2012 m. viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų abonentų inicijuotų skambučių trukmė beveik padvigubėjo ir paskutiniaisiais tiriamojo laikotarpio metais buvo lygi 7,535 milijardams minučių, t. y. beveik 6 kartais ilgesnė nei viešųjų fiksuofojo telefono ryšio paslaugų abonentų inicijuotų skambučių trukmė, kuri per 2012 m. sudarė 1,277 milijardus minučių ir per visą tiriamąjį laikotarpį sumažėjo 18,7 proc.

Minėtųjų rodiklių kitimai siejasi ir su vidutinių pajamų už skambučių minutes dinamika. Tuo tarpu, kai vidutinės pajamos už skambučio, viešajame judriojo ryšio tinkle, minutę per tiriamąjį laikotarpį sumažėjo 6 kartais iki 4 centų už minutę be PVM, vidutinės pajamos už skambučio Tinkle minutę nukrito 30 proc. iki 19 centų už minutę be PVM. Iš to galima spręsti, kad viešųjų fiksuofojo telefono ryšio paslaugų teikėjai susiduria su spaudimu iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų. Remiantis tuo, kad vertikalčiai susijusios mažmeninės ir didmeninės rinkos daro viena kitai įtaką, teigtina, kad didmeninėje rinkoje taip pat gali atsirasti spaudimas iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų rinkos. Tokiu atveju operatoriai, teikiantys Skambučių inicijavimo paslaugas sau, turi pagrįstą paskatą mažinti šios paslaugos teikimo kainas tam, jog sumažintų mažmeninių paslaugų kainas galutiniams paslaugų gavėjams ir pajėgtų konkuruoti su viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjais. Pastaroji situacija būtų kiek kitokia su Skambučių inicijavimo paslaugomis, teikiamomis kitiems operatoriams, jei Skambučių inicijavimo paslaugų rinka nebūtų reguliuojama. Galima prognozuoti, kad operatorius, teikiantis Skambučių inicijavimo paslaugas savo Tinklu kitiems operatoriams, nebūtų suinteresuotas mažinti Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo kainos kitiems operatoriams siekdamas išlikti konkurencingas mažmeninėje rinkoje. Minėtąjį teiginį galima pagrįsti jau aptartu kainų skirtumu tarp dviejų technologiškai identiškų paslaugų – Skambučių inicijavimo paslaugų ir Skambučių užbaigimo paslaugų kainų pokyčių. Kaip jau buvo minėta, Tarnybai nustačius laikinąsias priemones, TEO sumažino Skambučių užbaigimo paslaugų kainą iki 2,11 cento už minutę, jos nediferencijuojant nei pagal tinklų sujungimo lygį (vietinis, nacionalinis), nei pagal laiką (piko, ne piko metu) ir netaikant papildomo skambučio sudarymo užmokesčio, o Skambučių inicijavimo paslaugų kainą paliko nepakitusią. Taigi, Skambučių inicijavimo paslaugų teikimo sau kaina yra linkusi mažėti, tačiau Skambučio inicijavimo paslaugų teikimo trečiosioms šalims kainai aptartieji veiksniai, nesant reguliavimo, neturėtų jokio poveikio.

Taip pat atkreiptinas dėmesys ir į toliau aprašytas aplinkybes. 2013 m. užbaigtas Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje bei Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimas, kuriame nustatyta, kad šiose vertikalčiai su Skambučių inicijavimo paslaugų rinka susijusiose rinkose tiriamuoju laikotarpiu egzistavę įpareigojimai TEO užtikrina efektyvią konkurenciją, be to, įvykusi kainų korekcija, pasikeitusi viešųjų fiksuofojo telefono ryšio paslaugų kainodara, konkurencinis spaudimas iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų ir esama bei potenciali konkurencija iš alternatyvių operatorių sukuria sąlygas potencialiai konkurencijai ir ateityje. Tyrime be kita ko atskleista, kad efektyviai konkurencijai didelę įtaką daro ir su viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis susijusių didmeninių paslaugų reguliavimas, tarp kurių įeina ir tiriama Skambučių inicijavimo paslaugų rinka.

Atsižvelgiant į aukščiau aprašytas aplinkybes, galima teigti, kad Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje esamos ir potencialios konkurencijos egzistavimas yra sietinas su Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos tolesniu reguliavimu, o Skambučių inicijavimo paslaugų rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje.

Išvada:

Antrasis trijų kriterijaus testo kriterijus yra tenkinamas, nes:

1. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje vis dar dominuoja vienas ūkio subjektas, t. y. TEO, kuris paskutiniaisiais tiriamojo laikotarpio metais užėmė 93,3 proc. visos Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos.
2. Tiek mažmeninių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų, tiek Skambučių inicijavimo paslaugų kainos tendencingai mažėja, tačiau Skambučių inicijavimo paslaugų kainos yra per didelės, palyginti su technologiškai identiška paslauga, t. y. Skambučių užbaigimo paslauga, o TEO vis dar turi galimybes ir motyvus Skambučių inicijavimo paslaugų kainas nustatyti sau palankia linkme.
3. Potencialios konkurencijos veiksmingumas Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje nesant tinkamo reguliavimo nėra įmanomas.

Bendrosios konkurencijos teisės pakankamumas sumažinti ar pašalinti kliūtis, kurios trukdo pradėti veikti rinkoje ir (ar) vystyti konkurencijai joje, ir (ar) įtvirtinti veiksmingą konkurenciją atitinkamoje rinkoje, netaikant Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų

Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas užtikrina tik *ex post* reguliavimą, kuris šios Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos atveju neužtikrina antikonkurencinių veiksmų išvengimo. Reguluojant *ex post* tiriami įvykiai jau yra įvykę praeityje. Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje būtina taikyti išankstinį (*ex ante*) reguliavimą, nes Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje TEO užima didelę Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalį. Siekiant užtikrinti veiksmingą konkurenciją, būtina taikyti specialias priemones:

1. Užtikrinti, kad Skambučių inicijavimo paslaugos būtų suteiktos jų pageidaujant;
2. Užtikrinti, kad Skambučių inicijavimo paslaugų gavėjai nebūtų diskriminuojami;
3. Užtikrinti, kad didelę Skambučių inicijavimo paslaugų rinkos dalį turintys ūkio subjektai netaikytų nepagrįstai didelių kainų;
4. Periodiškai peržiūrėti Skambučių inicijavimo paslaugų kainas.

Išvardintų priemonių taikymo vien *ex post* reguliavimas laiku ir tinkamai neužtikrins, dėl to reikalinga nuolatinė didelę įtaką turinčių ūkio subjektų priežiūra, kurią gali užtikrinti tik *ex ante* ir *ex post* reguliavimas kartu. Atsižvelgiant į tai, trečias trijų kriterijų testo kriterijus taip pat yra tenkinamas.

Išvada:

Trečias trijų kriterijų testo kriterijus tenkinamas, nes Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje dominuoja vienas ūkio subjektas, kurio veiksmai gali užkirsti kelią efektyvios konkurencijos kūrimuisi, o siekiant sukurti veiksmingos konkurencijos sąlygas būtina nuolatinė ūkio subjekto priežiūra. Dėl to konkurencijos teisės, kuri remiasi tik *ex post* reguliavimu, Skambučių inicijavimo paslaugų rinkoje nepakanka.

3 priedas. Ūkio subjekto ir susijusių ūkio subjektų grupės sąvokos

Įstatymo 3 straipsnio 67 dalyje nurodyta, jog *ūkio subjektas* – tai „asmuo ar asmenų, susijusių kontrolės ar priklausomybės santykiais, grupė, kurie verčiasi elektroninių ryšių veikla Lietuvos Respublikoje arba kurių veiksmai daro įtaką ar ketinimai, jeigu jie būtų įgyvendinti, galėtų daryti įtaką ūkinei veiklai Lietuvos Respublikoje.“

Pagal Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 14 dalį *susijusių ūkio subjektų grupė* – tai du ar daugiau ūkio subjektų, kurie dėl savitarpio kontrolės ar priklausomybės ir galimų suderintų veiksmų yra laikomi vienu ūkio subjektu apskaičiuojant bendrąsias pajamas ir rinkos dalį. Jeigu neįrodoma priešingai, laikoma, kad susijusių ūkio subjektų grupę sudaro kiekvienas nagrinėjamas ūkio subjektas ir:

1) *ūkio subjektai, kuriuose, kaip ir nagrinėjamame ūkio subjekte, tas pats fizinis asmuo arba tie patys fiziniai asmenys turi akcijų dalį, kuri sudaro 1/3 ar daugiau įstatinio kapitalo, arba turi teises į 1/3 ar daugiau visų balsų;*

2) *ūkio subjektai, kurie su nagrinėjamu ūkio subjektu yra bendrai valdomi ar turi bendrą administracinę padalinį arba kurių stebėtojų taryboje, valdyboje ar kitame valdymo ar priežiūros organe yra pusė ar daugiau tų pačių narių kaip ir nagrinėjamo ūkio subjekto valdymo ar priežiūros organuose;*

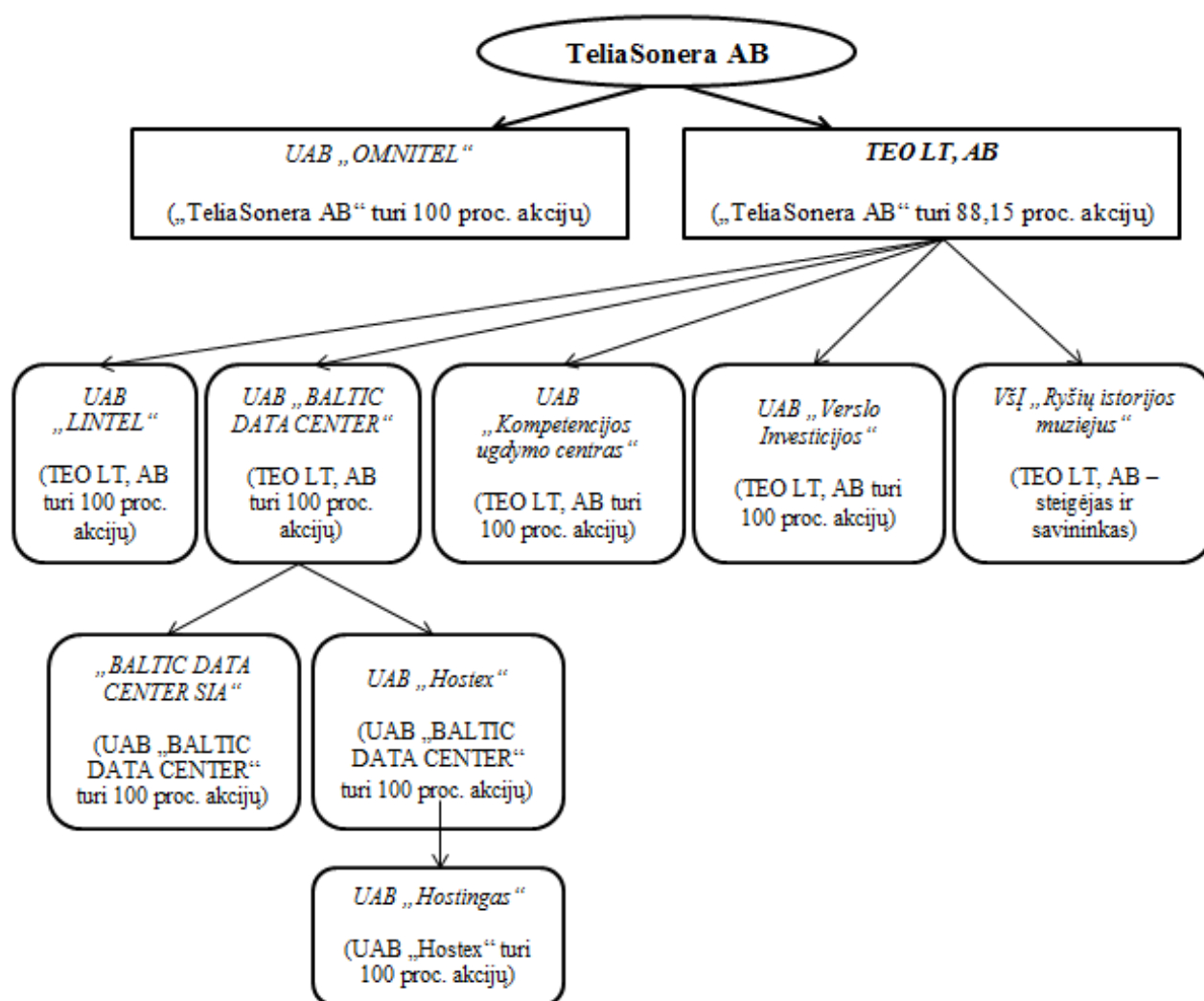
3) *ūkio subjektai, kuriuose nagrinėjamas ūkio subjektas turi akcijų dalį, sudarančią 1/3 ar daugiau įstatinio kapitalo, arba turi teises į 1/3 ar daugiau visų balsų arba kurie yra įsipareigoję derinti savo ūkinės veiklos sprendimus su nagrinėjamu ūkio subjektu, arba už kurių prievolių tretiesiems asmenims įvykdymą yra įsipareigojęs atsakyti nagrinėjamas ūkio subjektas, arba kurie yra įsipareigoję perduoti visą arba dalį pelno ar suteikę teisę naudoti 1/3 ar daugiau savo turto nagrinėjamam ūkio subjektui;*

4) *ūkio subjektai, kurie nagrinėjamame ūkio subjekte turi akcijų dalį, sudarančią 1/3 ar daugiau įstatinio kapitalo, arba turi teises į 1/3 ar daugiau visų balsų arba su kuriais nagrinėjamas ūkio subjektas yra įsipareigojęs derinti savo ūkinės veiklos sprendimus, arba kurie yra įsipareigoję atsakyti už nagrinėjamo ūkio subjekto prievolių tretiesiems asmenims įvykdymą, arba kuriems nagrinėjamas ūkio subjektas yra įsipareigojęs perduoti visą arba dalį pelno ar suteikęs teisę naudoti 1/3 ar daugiau savo turto;*

5) *ūkio subjektai, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai, per kitus ūkio subjektus, yra susiję su šio dalies 1, 2, 3 ir 4 punktuose nurodytais ūkio subjektais bet kuriuo iš šios dalies 1, 2, 3 ir 4 punktuose nurodytų būdų.*

4 priedas. TEO LT, AB ir susiję asmenys

Lietuvoje veikiančio istorinio operatoriaus **TEO** 88,15 proc. turto ar reikalavimo į turtą (įskaitant ir akcijas) priklauso tarptautinei telekomunikacijų bendrovei „Teliasonera AB“. Ši bendrovė tiesiogiai ar per antrines įmones veikia Azerbaidžane, Danijoje, Estijoje, Suomijoje, Gruzijoje, Kazachstane, Latvijoje, Lietuvoje, Moldovoje, Nepale, Norvegijoje, Ispanijoje, Švedijoje, Tadžikistane, Turkijoje, Rusijoje bei Uzbekistane. Žemiau esančiame paveiksle pagal TEO pateiktus duomenis atskleidžiamas šio operatoriaus ryšys su susijusiais ūkio subjektais.

„Teliasonera AB“ Lietuvoje valdo du operatorius, tai yra UAB „OMNITEL“ (100 proc. akcijų) ir TEO (88,15 proc. akcijų). TEO pateiktoje anketoje nurodė, jog turi 5 dukterines bendroves: UAB „LINTEL“, UAB „BALTIC DATA CENTER“, UAB „Kompetencijos ugdymo centras“, UAB „Verslo Investicijos“ ir VšĮ „Ryšių istorijos muziejus“. TEO dukterinė bendrovė UAB „BALTIC DATA CENTER“ turi dvi dukterines bendroves – „BALTIC DATA CENTER SIA“ ir UAB „Hostex“. Pastaroji bendrovė taip pat turi dukterinę įmonę, tai yra UAB „Hostingas“.

**5 priedas. TEO teikiamų prieigos prie pasyvios Tinklo infrastruktūros paslaugų
didmeniniams klientams pardavimo skatinimo akcija**

Sąlygos tik naujiems Visiškai atsietos prieigos paslaugos įjungimams*:

<i>Pasiūlymo terminas</i>	<i>Įsipareigojimo laikotarpis</i>	<i>Nuolaidos akcijos metu</i>		
		<i>Mėnesio užmokesčio</i>	<i>Paslaugos techninių galimybių tyrimo užmokesčio</i>	<i>Paslaugos įrengimo užmokesčio</i>
Nuo 2011.03.07 iki 2012.03.06	12 mėn.	55 proc.	100 proc.	100 proc.
	36 mėn.	70 proc.	100 proc.	100 proc.
Nuo 2011.05.01 iki 2011.10.31	12 mėn.	50 proc.	100 proc.	100 proc.
	24 mėn.	70 proc.	100 proc.	100 proc.
	36 mėn.	75 proc.	100 proc.	100 proc.

* jeigu konkrečiu adresu didmeninis klientas jau naudojasi Visiškai atsietos prieigos paslauga, tuomet akcija naujiems įjungimams negalioja ir taikomi standartiniai paslaugos mėnesiniai, įrengimo bei techninių galimybių tyrimo užmokesčiai

Sąlygos tik esamiems Visiškai atsietos prieigos paslaugos įjungimams*:

<i>Pasiūlymo terminas</i>	<i>Įsipareigojimo terminas</i>	<i>Mėnesinio užmokesčio nuolaida akcijos metu</i>
Nuo 2011.07.26 iki 2012.08.21	12 mėn.	50 proc.
Nuo 2011.08.22 iki 2012.08.21	15 mėn.	30 proc.
	18 mėn.	35 proc.
	21 mėn.	40 proc.
	24 mėn.	55 proc.
	30 mėn.	55 proc.
Nuo 2011.01.25 iki 2011.08.25	12 mėn.	30 proc.
Nuo 2011.02.15 iki 2012.02.15	Nėra	5 proc.
	12 mėn.	60 proc.
	18 mėn.	60 proc.
	24 mėn.	70 proc.
	30 mėn.	40 proc.

* akcijos sąlygos galioja Visiškai atsietos prieigos paslaugos didmeninių klientų esamiems įjungimams, kuriems klientai neturi sutartinių įsipareigojimų TEO arba kuriems iki įsipareigojimų pabaigos liko ne daugiau kaip 3 mėnesiai

Sąlygos naujiems ir esamiems Visiškai atsietos prieigos paslaugos įjungimams*:

<i>Pasiūlymo terminas</i>	<i>Įsipareigojimo terminas</i>	<i>Mėnesinio užmokesčio nuolaida akcijos metu</i>
Nuo 2010.09.28 iki 2011.08.15	12 mėn.	35 proc.
	18 mėn.	20 proc.
	24 mėn.	25 proc.
Nuo 2010.12.06 iki 2011.11.06	24 mėn.	50 proc.
Nuo 2011.07.25 iki 2012.07.25	12 mėn.	75 proc.
	24 mėn.	

* akcijos sąlygos taikomos didmeninių klientų esamiems įjungimams, kuriems klientai neturi galiojančių trumpiausio naudojimosi paslaugomis įsipareigojimų arba kuriems iki tokių įsipareigojimų pabaigos liko ne daugiau kaip 3 mėnesiai